

Şubat 2023

Kitap

ASBÜ-KÜTÜPHANE

Milletimizin başı
sağolsun. Depremde
hayatını kaybedenlere
Allah'tan rahmet
yaralılara acil şifa
diliyoruz

2022 KİTAP DOSTLARI BELLİ OLDU "Kitap Dostu" ödülleri sade bir tören ile sahiplerini buldu

Üçüncüsü yapılan Kitap Dostu Ödül Töreninde konsept değişikliği yapıldı. Daha sıcak ve daha samimi bir ortamda gerçekleştirilen törende Rektör Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan kısa bir konuşma yaptı.

ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı üç yıldır düzenli olarak öğrencileri teşvik etmek amacıyla gerçekleştirdiği "Kitap Dostu" ödülleri için üçüncüsünü 20 Ocak 2023 Cuma günü yaptı.

Ödül törenine Rektör Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hakan Türkçapar, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ali Osman Kurt, İnsan ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dekanı Münire Kevser Baş, Yabancı Diller Fakültesi Dekanı İsmail Çakır, Genel Sekreter Yardımcısı Muhammet Tan, Daire Başkanı Muharrem Yılmaz, Daire Başkanı Ayhan Köksal, ödül alacak şahıslar ve öğrenciler katıldı.

Programın hemen başında bir açılış konuşması yapan Rektör Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan töreni düzenleyen Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı personeline teşekkür etti. Arıcan, içinde yaşadığımız dönemde insan kuşatılmış bir hayat sürüyor maalessel. Huzura, dinginliğine ve tefekküre daha çok ihtiyaç hissettiğimiz bir dönemde yaşıyoruz. İşte kütüphane tam da böyle zamanlarda ihtiyacımız olanı bize kitap ile veriyor. Öğrencilerimizi

sadece ders çalışmak için değil, araştırma yapmak ve iç dinginliği yakalamak için de kütüphanemize bekliyoruz" dedi.

Arıcan'ın konuşmasının hemen ardından ödül takdimine geçildi ve ilk ödül biraz da sembolik bir değere sahip olarak dört yaşındaki Sare Tanınmış'a Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Osman Kayaer tarafından verildi.

İdari personel kategorisinde 1. Selda Nergiz, 2. Zeynep Öztürk ve 3. Songül Akar Özyay'a teşekkür belgeleri ve ödülleri Genel Sekreter Yardımcısı Muhammed Tan tarafından verildi.

Lisans öğrencileri kategorisinde 1. Tolga Aydın, 2. Yusuf Değermenci ve 3. Fatih Samed Işık'a teşekkür belgeleri ve ödülleri Rektör Yardımcısı Prof. Dr. M. Hakan Türkçapar tarafından verildi,

Yüksek lisans öğrencileri kategorisinde 1. Furkan Aydın, 2. İlayda Helvacı ve 3. Cuma Yavuz'a, teşekkür belgeleri ve ödülleri Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ali Osman Kurt tarafından verildi. Kurt, ödülleri verdikten sonra kısa bir mesel anlattı: Alim bir zat, birisine demiş ki, "ken-

dine en az bir dost bul. Eğer bulamaz isen bana gel, ben sana ödünç bir dost vereyim" demiş. Adam alimin bulacağı dost daha iyi olur diye düşünerek yanına gidip bir dost bulamadım bana yardımcı olacağınızı söylemişsiniz" deyince alim kitaplığından bir kitap alarak adama vermiş ve "kitaptan iyi dost yoktur" demiş.

Doktora öğrencileri kategorisinde ise 1. Mehmet Akif Koç, 2. Arda Akbulut ve 3. Müslüm Engin'e teşekkür belgeleri ve ödülleri Rektör Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan tarafından verildi. Dereceye girenlere hediye olarak kendi belirledikleri kitaplar verildi.

Son olarak Kütüphanede 40 kitabı bulunan Prof. Dr. Ejder Okumuş'a teşekkür belgesi Rektör Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan tarafından verildi. Okumuş'un kitapları sergilenerek programa katılanlar tarafından bilinmesi sağlandı. Okumuş'un kitapları 23 ila 27 Ocak tarihleri arasında sergide kaldı.

Ödüllerin sahiplerini bulmasının ardından toplu hatıra fotoğrafı çekimi yapıldı ve ikramlar ile sohbet faslı başladı.

"ŞAMİL ÖCAL KİTAPLIĞI" KÜTÜPHANE OKUYUCUSU İLE BULUŞTU

Dr. HAYRETTİN ORHANOĞLU KİTAPLIĞI ASBÜ'DE YAŞAYACAK

ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bir yeniliğe daha imza attı. İslami İlimler Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Şamil Öcal'ın odasındaki kitaplar koleksiyona katılarak kütüphane okuyucusunun istifadesine açıldı.

2022 yılı Haziran ayında Prof. Dr. Şamil Öcal ile Kütüphane Daire Başkanı Osman Kayaer arasında varılan "sözlü mutabakat" sonrasında başlatılan kataloglama çalışmaları Aralık 2022 tarihinde tamamlandı. "Şamil Öcal Kitaplığı" ismiyle kütüphane koleksiyonuna katılan 1550 kitap daha çok felsefe içerikli. Koleksiyondaki kitapların çoğu Türkçe olmakla birlikte aralarında Arapça, Farsça ve İngilizce olanları da var.

Şamil Öcal'ın odasında bulunan kitaplar kataloglanması tamamlandı, kütüphane koleksiyonuna dahil edildiği gün küçük bir merasim gerçekleştirildi. Newyork'ta bulunan Şamil Öcal görüntülü telefon ile merasime katıldı. Öcal, kitaplarının örnek bir uygulamada işe yaramasından memnun olduğunu söyledi.

Elim bir hastalık ile verdiği zorlu mücadeleden sonra Hak'ın rahmetine kavuşan Giresun Üniversitesi Tirebolu İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı Dr. Öğr. Üyesi Hayrettin Orhanoğlu'nun kitaplığında biriktirdiği kitapları ASBÜ Kütüphanesinde okuyucu ile buluşacak.

Hayrunnisa ve Hande Nur Orhanoğlu babasının vasiyeti gereği kitaplarını öğrencilerin istifadesine sunmak istediklerini bu konuda yaptıkları araştırma sonunda bu iş için ASBÜ'nün iyi bir alternatif olduğunu söylediler. ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı çalışanları yaptıkları görüşmeler sonunda bir mutabakata varıldı ve kitaplar teslim alındı.

Merhum, şair, romancı ve akademisyen Dr. Hayrettin Orhanoğlu'nun yayınlanmış 12 kitabı bulunuyor. Hâfiz İle Kâtip, Düş Gören Dester, Karanlığın Sessizliğinde Kemeraltı, Gençler için Mevlânâ, Şehir Mektupları, Adımı Aşk Verdi, Yolculuk Risalesi, Aşkın Aynaları-Burçlar Kitabı, Aşkın Yolcuları, Dullar Sokağı, Mutsuzluk Komedyası, Kalbi Teyelleyen Şair, İmgeler Atlası

ŞAMİL ÖCAL KİTAPLIĞI

Prof. Dr. "Şamil Öcal Kitaplığı" ASBÜ Kütüphane koleksiyonuna katıldı. Öcal'ın odasında küçük bir merasim yapıldı. Newyork'ta bulunan Şamil Öcal da görüntülü telefon ile merasime katıldı ve mutlu olduğunu söyledi,

ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bir yeniliğe daha imza attı. İslami İlimler Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Şamil Öcal'ın odasındaki kitaplar kütüphane okuyucusunun istifadesine açıldı.

2022 yılı haziran ayında Prof. Dr. Şamil Öcal ile Kütüphane Daire Başkanı Osman Kayaer arasında varılan "sözlü mutabakat" sonrasında başlatılan kataloglama çalışmaları Aralık 2022 tarihinde tamamlandı. "Şamil Öcal Kitaplığı" ismiyle kütüphane koleksiyonuna katılan 1550 kitap daha çok felsefe içerikli. Koleksiyondaki kitapların çoğu Türkçe olmakla birlikte Arapça, Farsça ve İngilizce olanları da var.

"Şamil Öcal Kitaplığı" koleksiyonundan ilk ödünç kitap talebi 13 Ocak 2023 tarihinde Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencisi Ceylan Doğan'dan

geldi. Bunun üzerine Öcal'ın odasında küçük bir seranomi gerçekleştirildi. Seranomiye kütüphane çalışanları ve İslam felsefesi öğretim üyeleri katıldı.

Seranomi Osman Kayaer'in süreci anlatmasıyla başladı. Kayaer, "Bu proje Şamil Öcal hocamızın teklifiyle hayata geçmiştir. Bu yüzden kendisine ne kadar teşekkür etsek azdır. Kütüphanemiz bu proje

sayesinde 1550 kitaptan herhangi bir ücret ödemediği şekilde kullanılabilir. Ayrıca yer darlığı çeken kütüphanemiz yerden de tasarruf etmiştir. İslam felsefesi dalında çalışan hocamızın ilk öğrencilik yıllarından beri biriktirdiği kitaplar bir ihtisas kitaplığına dönüşmüştür. Bu projeden sadece kütüphanemiz kazançlı çıkmamıştır, hocamız da kazançlı çıkmıştır. Artık onun kitapları kayıt altındadır ve kaybolma ihtimali azalmıştır. Üstelik kendisi bile aradığı kitabı daha kolay bulacaktır. İşin manevi kazancını ise kelimeler anlatmaya kifayet etmez" dedi.

Newyork'tan görüntülü telefon ile seranomiye katılan Öcal, "Yıllardır biriktirdiğim kitaplarımın atıl kalması beni hep rahatsız etmiştir. Bu yüz-

den birilerinin istifadesine sunmayı zaman zaman düşünmüştüm. Osman Bey ile yaptığımız istişare bir projeye dönüşmüştür. Düşüncemizin verimli bir projeye dönüşmesi beni ziyadesiyle memnun etmiştir. Kitap okudukça değerlenir. Kitaplarımın bundan sonra daha da değerlendirileceğini bilmek güzel bir his. Ben de burada bir kütüphane kuruyorum. Bu yüzden orada gerçekleştirilen işin anlamını biliyorum. Belki bu uygulamayı gören başka hocalarımız da kitaplarını ASBÜ ailesinin istifadesine sunmayı düşünür. Emeği geçen tüm arkadaşlara çok teşekkür ederim. Dedi.

"Şamil Öcal Kitaplığı"ndan okumak için ilk talepte bulunan Ceylan Doğan'a istediği kitabı Dr. Öğr. Üyesi Hığahitotsu Kutlug verdi. Toplu hatıra fotoğrafı çekiminin ardından seranomi sona erdi.

Osman Kayaer

EDİTÖRDEN NOTLAR

Bu derginin hazırlanması esnasında yüreğimizi parçalayan bir felaket ile karşılaştık. Bu öyle büyük bir felaketti ki güneydoğudaki on bir ilimizi, onlarca ilçemizi ve köyümüzü içine alıyordu. 40.000 üzerinde can verdik. 100.000 üzerinde yaralımız var. Neredeyse hepimizin felaket bölgesinde yaşayan ya bir akrabası ya bir tanıdığı ya da bağlantılı olduğu biri var.

Milletimiz bir kez daha ne kadar yardımsever olduğunu gösterdi. Herkes karınca kararınca bölgeye yardıma koştu. Benim 7 yaşındaki torunum bile oyuncak almak için kumbarasında biriktirdiği parayı bölgeye gönderdi.

Rektörümüz Musa Kazım Arıcan, Hataylı olması münasebetiyle ilk günden itibaren bölgede canhıraç bir çalışma içerisine girdi. Üniversitemiz daha ilk gün bir yardım kampanyası başlattı. Toplanan aynı yardımlar kamyonlar ile bölgeye gönderildi. Öğrencilerimizin yardım malzemelerini tasnif ederken yüzlerine yansıyan gayret, heyecan, üzüntü ve umudu görmek benim için yeni nesillerle ilgili söylenen tüm olumsuz sözlerin boşa çıktığı anlamına geliyordu.

Bu dünya kötülerin de var olduğu bir yerdir maalesef. İyi insanların yardım için koştukları ve daha başka ne yapabilirim diye çabalayıp durdukları bir dönemde hiçbir iş yapmayan ve yardım için parmaklarını bile kıpırdatmayanlar dezenformasyon için kolları sıvamışlardı. Asılsız yayınlar yapmaktan ve tezgahlar kurmaktan uzak durmuyorlardı. Ne yapalım ki onlar da bu dünyanın bir gerçekliğidir. O halde onların da var olduğunu bilerek daha çok gayret göstermek, elden geldiğince iyiliği yaygınlaştırmak için çabalamalıyız.

Depremin bize çok acı bir reçete ile söylediklerini duymalı şu hususları yeniden gözden geçirmeliyiz. Genelde üzerinde yaşadığımız dünyayı özeldemükim olduğumuz coğrafyayı çok iyi tanımak için çalışmalı ve artık onu sadece bir mef'ul (edilgen bir nesne) olarak görmekten vaz geçmeliyiz. İnsanı, ferdi ve toplumu yeniden düşünmeliyiz. Artık adeta bir hastalık halini alan bireysellik derinlemesine tenkit süzgecinden geçirmeliyiz. Çünkü insan, tek başına çok zayıf bir varlıktır. Hayatta kalmak için hemcinslerine muhtaçtır.

ASBÜ KÜTÜPHANE - KİTAP

Sahibi: ASBÜ adına Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan

Editör: Osman Kayaer

Yazı İşleri Müdürü: Tolga Aydın

Yayın Kurulu: Betül Sena Ateş, Ceylan Doğan, Yüksel Çobanoğlu, Alperen Karışman, Beray Bengü Işık,

Selda Nergiz, Sudenur Cevizci, Zehra Badur

Öğrenci Temsilcisi: Tolga Ceyhan

Adres: ASBÜ Kütüphane Hükümet Meydanı. No: 2
Ulus / Ankara

İrtibat Telefonu: 0312-596 44 44 /4612

Web Adres: <https://kutuphane.asbu.edu.tr/tr/ogrenci-dergileri>

"KURMACA DÜNYA İÇİNDE" GEZİNMEK

Tolga Aydın

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

İnsan, gerçek hayatın sınırlarını ancak kurmaca dünyalar oluşturarak aşabilir ve kendi hayat bütünlüğüne, var olma kaygısına direnç kazandırabilir. Bu direnç, nice kalem erbabının kendine has edebi bir bahçe oluşturmasına zemin hazırlamıştır. Bu çalışmada ele alacağım ve tanıtmaya çalışacağım eserin sahibi; okuma notlarını, araştırma ve inceleme bulgularını, edebi serencamını ve Türk edebiyatının bir bahçeye girilmişçesine birçok alanda kalem oynatmış yazarlarımızın köşelerinde kalmış gizli güzelliklerini okuyucularına anlatma gayretindedir. Eser Prof. Dr. Turan Karataş'ın kaleminden dökülmüş olup, gençlik yıllarından bugüne değin yazdığı, mütalaa ettiği çalışmalarını içermektedir. Kitap, Ocak 2022 yılında deneme türü bağlamında Muhit Yayınlarından çıkmıştır. Dört ana hat üzerine şekillenen çalışma sırasıyla; genel bakışlar, inceleme-araştırma, tenkit / tahlil ve değinilerden oluşmaktadır.

Genel bakışlarda roman türüne eğilim söz konusudur. Romanın sancılı meselelerine değinen yazar "Nasıl Roman İsterim?" başlığı altında romanın kalitesini, kalıcı ve okuyucuya edebi haz verecek değerlerini dile getirmiştir. Olay, kişi, anlatıcı tavrı, üslup odaklarında ele aldığı konuyu "romanı okuyup bitirdikten sonra dilimde bir tazelik, ruhumda muhayyel bir doyunluk olsun, dimağında bir tat kalsın isterim" sözleriyle dile getirmiştir. Diğer meseleler ise "Çeviri Romanlar Meselesi, Seçki Kitaplardan Beklenenler ve En İyi Roman mı Dediniz?" başlıklarıdır. Her bir başlık hocamızın edebi ve akademik yolculuğunda karşılaştığı durumları örneklen-direrek izahat ve öneriler sunmuştur.

Genel bakışların hemen ardından yazarın bir edebi serencam ni-

teliği taşıyan, dili kullanma becerisini özellikle sergilediği ve yazarların köşelerde saklanmış gizlerini okuyucuya sunduğu inceleme-araştırma yazıları gelmektedir. On yedi alt başlık altında toplanan çalışmalar roman, öykü-hikaye ve tiyatro türlerine değinmiştir. Her bir çalışmanın değeri ve rikkatle ele alınışı bu değerlendirmenin hacmini aşmaktadır. Bu sebep ile her konuya değinilmeyecek, roman-öykü-tiyatro merkezinde bir çalışma üzerinden genel örutü tanımlanacaktır. Romanların büyüğü, nice gizemli alt metinlerle dolup taşıdığı yadsınamaz bir durumdur. Yazar da bu meseleye odaklanıp, yazı makinası diye andığımız Ahmet Mithat Efendi'nin kaleme aldığı Karnaval romanını merkeze alarak insan manzaralarını ve hallerini okuyucuya sunmuştur. İncelemeyi ele alırken yazarı hace-i evvel (ilk öğretmen) sıfatıyla yad ederek eserdeki hikmet dolu meseleleri, ibret dolu dersleri aktarmıştır. Zıt kutupları çarpıştırıp (çalışkanlık-tembellik, eğitilmiş olmak- cahillik) iyiliğin ve güzel ahlakın her daim kazanacağı öğüdünü okuyucuya aktarmıştır. Öykü bağlamına gelecek olursak Türk öykücülüğünün mihenk taşları sayacağımız Ömer Seyfeddin, Refik Halid Karay, Sait Faik Abasıyanık ve Mustafa Kutlu ele alınmıştır. Karataş, Refik Halid'in Memleket Hikayelerini odağa almış olup zaman-mekan-kişiler ve dil/üslup değerlendirmelerinde bulunmuştur. Refik Halid, bir mücevherat işçisi gibi edebi yönünü ön plana çıkarmış ve yazdığı eserleriyle toplumsal sorunları etkileyici bir üslupla okuyucuya aksettirmiştir. Birçok konuya değinmiş olan yazar, eserlerinde Karataş'ın sözleriyle "Kurguları ve neden-sonuç ilişkileri sağlam, olayların geçtiği çevrenin fotoğrafını gösterecek derecede güçlü ve olay örgüsü bakımından usta malı ürünler ortaya koymuştur" Ömer Seyfeddin'in mefkurelerle bezediği

eserlerini ve romans denilebilecek düzeyde olan Efruz'un serüvenini konu edinmiştir. Sait Faik'e geldiğimizde ise yazar insana sekinet ve huzuru aşıl原因 hikayeleri dikkat ve rikkatle ele almıştır. Son burç diyebileceğimiz Mustafa Kutlu öykücülüğünde ise yazar, Kutlu'nun insanı bilinç ve ahlak yönünden geliştiren iletilerine değinmiştir. Son kademedede ise anlatının sahne boyutu olan tiyatrolara bakış dikkate değerdir. Eserin canlanması, ruha bürünmesi aşamasında Necip Fazıl Kısakürek'in tiyatro metinlerine bir yolculuk söz konusudur. Tohum'dan, Bir Adam Yaratmak eserine doğru bir akış hali mevcuttur. Necip Fazıl'ın tiyatro metni yazmasındaki gayesi ve toplumu bilinçlendirme gayreti göze çarpmaktadır. Fikri mütalaaalarını eserlerine yansıtan Kısakürek, insanları düşünmeye

ve her hali sorgulamaya yöneltmiştir.

Üçüncü aşamada ise Karataş; sözlerin ve gizlerin büyüüne kapıldığı ve etkilendiği eserlere edebi cerrah kalemiyle dokunduğu, yazarlık serüvenine başladığı andan itibaren mütalaaalarını ve edebi birikimini ortaya koyduğu tenkit/tahlil kısmının varlığı söz konusudur. Yirmi değerlendirmeden oluşan bu kısım, birçok meseleye, esere ve yazara değinmiştir. Bu kısmın en dikkat çekici yanı ise edebiyat alanında sessizliğe gömülmüş nice kaleme ses olma gayretidir. Bu duruma örnek olarak ilk kez bu çalışmada denk geldiğim; hikayeci Fahri Celal Göktulga'dır. Eserlerinde insanın hasletlerini ve tüm olumsuz yönlerini okuyucuya aktaran Göktulga, insanın eksikliklerini ve acizliklerini dile getirmiştir. Karataş bu kısımda; toplum, aile,

birey, ahlak ve değerler üzerine görüşlerini dile getirmiştir. Sosyo-psikolojik manzara diyebileceğimiz lezzeti veren Mitat Enç'in Uzun Çarşımın Uluları eseri bir dönemden ve bir şehirden seçtiği ulusal ve yöresel insan furçasını işlemiştir. Bilhassa Antep bölgesini ele alan eser, insanı merkeze alarak toplumu oluşturan ana odağın rengarenk insan kimliklerinden oluştuğu düşüncesini gözler önüne sermiştir. Bölgeler demişken Türkistan'ın eşsiz kalemi Cengiz Aytmatov'a Elvada Gülsarı metniyle yer verilmiştir. Aytmatov romanını işlerken insanın belleğindeki teessür halini en derin şekliyle dile getirmiş ve duyguları okuyucuya işlemiştir. Bu kısımda iki farklı meselesiyle Rasm Özdenören yankısı dikkate değerdir. Karataş, Çok Sesli Bir Ölüm anlatısıyla, 50'li ve 60'lı yılların sosyal manzarasını tüm şeffaflığıyla dile getirmiştir. Çözülme metniyle de aile bağlarındaki yıpranmayı gözler önüne sermiştir.

Dördüncü ve son aşamada da değiniler üzerine duran Karataş, edebiyatımızın lezzet pınarlarından kesitler sunmuştur. Füzruzan, Ömer Ertuğrul, Kamil Yıldız gibi isimleri ele alarak okuyucularına yeni ufuklar aralamıştır.

Sonuç itibarıyla gözlemleyebildiğim bazı nüanslar dikkate değerdir. Turan Karataş kalemi eline aldığı ilk andan bugüne değin yolculuğunu bu eseriyle derli toplu halde okuyucusuna emanet etmiştir. Dili kullanımı ve kelime seçimlerindeki ustalığı bir sözlük yazarı (Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü) olduğunu aşikar etmektedir. Karataş'ın edebiyat birikimini yansıttığı bu eser, okuyucusuna hiç duymadığı yazarları, romanları, öyküleri ve meseleleri tanıma fırsatı sunacaktır. Birçok türü ve eserin incelemesini bünyesinde barındıran bu kitap, okuyucuya yazarın edebi serencamını aktarabilir niteliktedir.

Deniz Çalık, toplumsal yaramıza parmak basmış

Z. Gizem Yılmaz (Yabancı Diller Fak. Öğr. Üyesi)

Tüketim kültürünü 19. yüzyılın sonlarından 21. yüzyılın başlarına 140 yıllık geniş bir zaman dilimini kapsayacak şekilde farklı sosyo-ekonomik oluşumlar, simgesel değerler ve çevrelerde inceleyen Deniz Çalık, kitabında edebiyat sosyolojisinden ve 27 farklı Türk romanı incelemelerinden yararlanarak Türkiye’de tüketim toplumunu incelemektedir. Bu çalışma tasarruf ve birikim kültüründen tüketimin kitleselleşmesiyle israf, krediler ve kredi kartlarıyla geleceğe dönük borçlanma ve fırlatıp atma kültürüne tarihsel gelişimini detaylı olarak vermektedir. İncelenen romanlar arasında Ahmet Mithat Efendi’nin Felatun Bey ve Rakım Efendi (1876), Rezaizade Mahmut Ekrem’in Araba Sevdası (1896), Halit Ziya Uşaklıgil’in Aşk-ı Memnu (1899) ve Mai ve Siyah (1897), Halide Edip Adıvar’ın Handan (1912), Reşat Nuri Güntekin’in Yaprak Dökümü (1930), Peyami Safa’nın Fatih-Harbiye (1931), Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Ankara (1934) ve Kiralık Konak (1922), Sabahattin Ali’nin İçimizdeki Şeytan (1940), Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Huzur (1940) ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü (1961), Talip Apaydın’ın Sarı Traktör (1958), Yusuf Atılgan’ın Aylak Adam (1959), Oğuz Atay’ın Korkuyu Beklerken (1975) ve Tutunamayanlar (1984), Sevgi Soysal’ın Yenişehir’de Bir Öğle Vakti (1973), Adalet Ağaoğlu’nun Fikrimin İnce Gülü (1976), Latife Tekin’in Buzdan Kılıçlar (1989), Murathan Mungan’ın Yüksek To-

puklar (2002), Buket Uzuner’in İstanbullular (2007), Orhan Pamuk’un Masumiyet Müzesi (2008) ve Cevdet Bey ve Oğulları (1982), Murat Mentеш’in Ruhi Mücerret (2013) ve Dublörün Dilemması (2005) ve Elif Şafak’ın Havva’nın Üç Kızı (2016) eserleri yer almaktadır.

Adı geçen romanların incelenmesiyle birlikte bu çalışma tasarruf ve birikimin bir erdem olarak görüldüğü 19. yüzyıldan insanları tükettikleri kadar değerli gören, harcamayı bir beceri olarak yansıtan ve önce satın alıp sonra çalışarak ödeme mantığıyla insanları hep borçlu tutan 21. yüzyıla geçişle gördüğümüz değişiklikleri Türk romanından seçkilerle vermektedir. Tüketim toplumunun temel noktası gerçekten ihtiyaç duyduğunuz nesnelere değil aslında ihtiyaç duymadığınız ama belirli bir kimlik ve statü göstergesi olabilecek nesnelere satın alınmasını teşvik etmektedir.

Kitap bu roman incelemeleri ışığında Türk tüketim toplumundaki tarihsel değişiklikleri sunmasının yanı sıra, tüketim kültürünü anlatırken Thorstein Bunde Veblen, Jean Baudrillard ve Pierre Bourdieu gibi düşünürlerin kuramlarından yararlanmaktadır. Ülkemizde modernleşme ve Batılılaşma çerçevesinde tüketim toplumuna geçiş anlatan Çalık, romanlarda özellikle II. Meşrutiyet döneminde karşılaştığımız ilk tüketim özneleri alafranga züppe, alafranga hain ve aylak (flaneur) karakterlerinden Cumhuriyet’in

ilanı, savaş, göç, sanayileşme, nüfus artışı, hızlı ve çarpık kentleşme ve sosyoekonomik değişimler neticesinde gösterişçi tüketimle gelen “Doğu ve Batı arasında kalmış özneler, Batılılaşmış özneler ve yeni kentli tüketiciler gibi farklı alt kategoriler[e]” (s. 18) de değinmektedir.

Çalık çalışmasında aynı zamanda tüketim kültürünün ana merkezleri olan kentleri ve metropollerini, bu merkezlerdeki geniş cadde ve bulvarları incelemektedir. Kentler ve metropollerin yanı sıra Çalık ayrıca tüketim toplumu olarak değişimimizi gözler önüne seren ve İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e geçişin de izlerini taşıyan konak kültüründen Avrupalı apartman ve oda kültürüne geçiş tüketim ve mekân ilişkisi içinde incelemektedir. Bu değişim toplumdaki aile dinamiklerini de etkilemiş, geniş aileden çekirdek aileye geçiş hızlandırmıştır. Çalık kentlerdeki balo salonları ve tiyatrolar gibi farklı mekânlardaki lüks ve Batılı nesnelere gösterişçi tüketim

odaklı kullanılmasına değinmektedir. Ayrıca binaların inşası sırasında tercih edilen malzemelerin Batılı tüketim toplumu oluşturma çabasındaki önemine de değinmektedir. Osmanlı han ve bedesten kültüründen camlı vitrinlere ve alışveriş merkezine geçişle ortaya çıkan tüketim mekânları tüketim odaklı yeni bir toplum tipolojisine önyak olmakta, tüketim ve alışverişi bir eğlence konumuna yerleştirmektedir.

Çalık çalışmasında ayrıca tüketim nesnelere ve markaların sosyal statü ve kimlik edinmedeki rolüne de dikkat çekmektedir. Bu nesne ve markalar kişinin giyim-kuşam tercihleri, taktığı aksesuar ve mücevherler, evinde tercih ettiği dekorasyon nesnelere, kullandığı araba markaları, gittiği mekânlar olarak tezahür etmektedir. Bu nesnelere tüketim toplumunda farklı anlamlar kazanarak kişinin toplumdaki yerini ve ayrıcalıklı konumunu belirleyen tüketim araçlarına dönüşmüştür. Bu se-

bep, nesnelere hâkimiyet kazandıran yeni bir toplum dinamiği oluştuğunu görebilmekteyiz.

Tüketimin boş zaman aktivitesi ve eğlence aracı olarak görülmesiyle meydana gelen yeni yaşam tarzına da vurgu yapan Çalık, erken roman örneklerinde Avrupalı bir yaşam sürmek gayesiyle Batılılaşmayı sadece şeklen alan ve içselleştirmeyen tüketici karakterlerin res-

medildiğini söylemektedir. Daha sonra, geç roman örneklerinde Doğu ve Batı sentezi yapabilmemiş, her iki kültürün de öğretileriyle yetişmiş, eğitim, kültür ve hayat tarzı olarak hem Avrupalı hem Doğu kültürüne özgü hareketler sergileyen yeni tüketici özneler kendini göstermeye başlamıştır. Diğer bir ifadeyle, artık Doğu ve Batı iki karşıt güç olmaktan ziyade, farklı zihniyetlerin aynı potada eriyip yeni bir yaşam tarzı oluşturabilecek kutbun iki farklı ucunu temsil etmeye başlamıştır.

Neticede Çalık bu çalışmasında Türkiye’de modernleşme ve Batılılaşma doğrultusunda oluşan tüketim toplumunun hangi değişkenlere bağlı olarak değiştiğine ve bu değişimlerin romanlarda nasıl tezahür edildiğine dair detaylı ve çok yönlü analizlerle bir yol haritası çizmektedir. Bu kitap, Çalık’ın doktora tez araştırmalarından üretilmiştir.

“Toplumsal Değişme ve Din” kitabı üzerine bir değerlendirme

TOPLUMSAL DEĞİŞME VE DİN

Ejder Okumuş

Fatıma Dalaz

(İslami İlimler Fakültesi Öğr.)

Ejder Okumuş, “Toplumsal Değişme ve Din” adlı kitabını genel sosyolojinin önemli konularından biri olan “sosyal değişim” ile din sosyolojisinin anahtar konularından biri konumunda bulunan “din ve sosyal değişim” meselesini incelemek suretiyle kaleme almıştır.

Din, toplumsal değişmeyi etkilediği gibi toplumsal değişme de dini çeşitli açılardan etkilemektedir. Çünkü din, toplum tarafından üretilmemiş olmakla birlikte toplum içinde yaşayan bir fenomendir. Dolayısıyla toplum dinden etkilendiği gibi dinin de toplumdaki etkilendiği gerçeği çalışma boyunca göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma, din ile toplumsal değişimin etkileşimini sağlıklı okuyabilmek için tarihsellik, tasvir etme, karşılaştırma, açıklama, anlama ve yorumlama gibi yöntemlerden istifade edilerek tamamlanmıştır.

Akademik bir üslupla kaleme alınan eser, “önsöz”, “giriş”, “sonuç” ve “seçilmiş kaynakça” dışında üç ana bölümden oluşmaktadır ve her bölümün alt başlıkları vardır. Birinci bölümde, “Toplumsal Değişim ve Din” başlığı adı altında ana hatlarıyla toplumsal değişimin anlamı, toplumsal değişim ve istikrar ile toplumsal değişimin faktörleri ve kuramları ele alınmıştır.

İkinci bölüm “Din-Toplumsal

Değişim İlişkileri” üst başlığından oluşmaktadır. Yazar, söz konusu ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle dinî meşrulaştırma ve din-toplum ilişkilerini ele almış ve ardından din ile toplumsal değişimin karşılıklı ilişkilerini incelemiştir.

“Kur’an ve Toplumsal Değişim” başlıklı üçüncü bölümde ise Kur’an’da toplumsal değişimin nasıl ele alındığı “Kur’an’da Sünnetullah” ve “Toplumsal Değişim” başlıklarıyla incelenmiştir.

Meşruiyet ve Dinî Meşrulaştırma

Yazar, “din” ile “toplumsal değişim”in ilişkisini anlayabilmek için “meşruiyet” ve “dinî meşrulaştırma” kavramlarının ele alınması gerektiğini düşünmektedir. Çünkü dinin en önemli sosyal işlevlerinden biri de meşruiyet kazandırma özelliğidir. Meşruluk, en genel anlamıyla mevcut bir durumun insanlar nazarındaki geçerliliğini ifade eden bir kavramdır. Dinî meşruiyet ise geçerliliğin, makullüğün ve yasallığın dinden ve dinî kaynaklardan sağlanması demektir. Dinî meşrulaştırma dolayısıyla pek çok durum, yasallık ve hatta kutsallık kazanır. Din, insan davranışlarına ve iç dünyasına kutsallık yerleştirmek suretiyle meşrulaştırır ve mevcut realiteyi kutsal olana bağlayarak açıklar.

Din-Toplum İlişkileri

Dinî meşrulaştırmanın yanı sıra din-toplum ilişkilerini anlamak,

din ve toplumsal değişimin karşılıklı etkileşimini kavramak için yazar eserinde din-toplum ilişkilerine de yer vermiştir. Din, ilk toplum hatta ilk insan ile birlikte ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla insan, toplum ve din arasında sıkı bir ilişki vardır; birbirlerini etkilemişler ve etkilenmektedirler. Çünkü dinde bulunan ahlaki ilke ve yasalar insanların reel hayatını derinden etkiler.

Din-toplum ilişkilerine dair yapılan incelemelerde, dinin toplum üzerindeki etkisinin birinci dereceden olduğu görülmüştür. Din, toplumları ahlak, inanç, bilgi ve kültür gibi pek çok yönden etki altına almış; aile, kabile, millet gibi birlikleri de bu etkileşim altında tutmayı başarmıştır. Din, aynı zamanda devleti de farklı açılardan etkilemiştir. Dinin de belli zaman ve zeminlerde toplumun etkisinde kaldığı görülmektedir. Çünkü din, insan toplumlarına gönderilmiş olması dolayısıyla içinde yaşadığı toplumun etkisi altında kalır.

Din-toplum ilişkilerinin tek yönlü olmadığı ve birbirlerine tesir ettikleri kesin bir dil ile söylenebilir. Zira dinin toplum üzerinde etkisi olduğu gibi toplumun da

din üzerinde etkisi mevcuttur ve bu durum gözetilmeden din-toplum ilişkisi sağlıklı bir sosyolojik perspektiften incelenebilir.

Dinin Etkili Olduğu Din-Toplumsal Değişim İlişkisi

Toplumsal değişme karşısında din, bazen değişmeyi hızlandırıcı ve destekleyici olabildiği gibi bazı durumlarda ise yavaşlatıcı veya engelleyici olabilmektedir. İlk aşamada edilgen gibi görünen din, kısa bir süre sonra etkin bir şekilde kendisini ortaya koyar.

Dinin Etkilendiği Toplumsal Değişim-Din İlişkisi

Yazar, “din” ile “toplumsal değişim” ilişkisinin karşılıklı olduğunu pek çok kez vurgulamıştır. Toplumu derinden etkileyen çok güçlü bir fenomen olmasına rağmen din, aynı zamanda kendisi de ondan etkilenmektedir. Bu bağlamda örneğin Durkheim ve arkadaşları, pozitivist

bir anlayışla dini rasyonalize etmeye çalışmışlar ve onu sosyal şartların bir ürünü olarak görmüşlerdir. Lakin Weber, “Din Sosyolojisi” adlı eserinde, dinin kutsal ile kurulan bağ neticesinde ortaya

çıkması bir gerçeklik olduğunu söyler ve onun sadece toplumsal statü yada sınıf farklılıkları ile izah edilmesinin mümkün olmadığını ısrar eder.

Ezcümle, “Toplumsal Değişme ve Din” adlı kitapta din ile toplumsal değişimin karşılıklı ilişkileri araştırılırken öncelikle “din” ve sonra “toplumsal değişim” kavramları ayrı ayrı ele alınmış; bu kavramlara ait görüşlere yer verilmiş ve sonra da din ile toplumsal değişimin karşılıklı etkileşimi mercek altına alınmıştır. Ayrıca İslam dininin toplumsal değişime etkisinin anlaşılması için Kur’an’da toplumsal değişime vurgu yapan kavramlar ele alınmıştır. Yazar, konuyu ele alırken objektif olmaya dikkat etmiş indî görüşler serdetmekten uzak durmuştur. Söz konusu eser, din toplum ilişkisini merak edenler için ufuk açıcı bir kitaptır.

İBN-İ HALDUN İLE ÇÖKÜŞTEN KURTULUŞ

Nazife İnci

(ASBÜ-Gavenlik Görevlisi)

“Osmanlı’nın Gözüyle İbn Haldun” 2009 yılında kaleme alınmış akademik bir kitaptır, dili anlaşılır ve açıktır. Yazarın bu kitabı, “Osmanlı da Çöküş Tartışmaları” başlıklı makale, İSAM’ın düzenlediği “Geçmişten Geleceğe İbn Haldun Sempozyumu” ve “İbn Haldun- Osmanlı İlişkisi” başlıklı çalışmalarının birleşiminden ortaya çıkmıştır.

Okumuş’un, kitabı giriş, iki bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. ‘İbn Haldun’un Osmanlı ve Batı’ya etkileri’ başlığını taşıyan giriş bölümünde genel olarak İbn Haldun’un Osmanlı ve Batı’ya etkilerinin boyutları üzerinde durulmuştur

Devlet-i Ali’nin zayıflama sürecine girmesiyle birlikte, devlet adamları, düşünür ve tarihçiler bu zayıflamanın sebepleri üzerinde kafa yormuş ve araştırma yapmışlardır. Osmanlı ilmiye sınıfı, bir ilim adamı, tarihçi, felsefeci ve sosyolog olan İbn Haldun’un tarih ve toplum görüşünü çöküşe gitmekten kurtulmanın reçetesi olarak gördüler. Bu bağlamda İbn Haldun’un Mukaddime’si Kâtip Çelebi, Naima, Taşköprülüzade, Münecimbaşı Hayrullah Efendi ve Cevdet Paşa gibi Osmanlı düşünürleri tarafından kaynak olarak kullanıldı. Bu dönemde İbn Haldun, Batı’da da keşfedilmiş ve kitapları okunur hale gelmiştir.

Birinci Bölümde; “İbn Haldun (1332-1406)” başlığı altında içtimai, siyasi ve tarih hakkındaki görüşleri bir bütün olarak verilmiştir. İbn Haldun’un yaşadığı

sosyal şartlardan, kaleme aldığı eserlerinden bahsedilmiştir. Buradaki bilgilere göre İbn Haldun gerek hükümet ve siyaset adamı gerekse ilim adamı olarak itibarını hep korumuştur

Sosyolojinin temel konularından olan coğrafya sosyolojisi, medeniyet sosyolojisi, toplum şekilleri, siyaset, devlet, hilafet, din-devlet ilişkileri, ekonomi, iktisat sosyolojisi, din sosyolojisi, edebiyat gibi alanlar Mukaddime’nin içeriğinde yer alan ayrıntılar olarak ele alınmıştır. İbn Haldun, çağdaş anlamda tarih, tarih felsefesi, sosyoloji, iktisat gibi konuları ele alan biri olarak bazı ilim adamlarınca sosyolojinin kurucusu olarak kabul edilmektedir.

İnsanlık tarihini bir bütün olarak gören İbn Haldun, tarihin yeni bir tanımını yapmış, tarihçide bulunması gereken özellikleri ayrıntılı olarak belirtmiş ve tarih ilminin temel niteliğinin nesnellik ve tarafsızlık olduğunu vurgulamıştır.

Toplum ve Devlet bazında meydana gelen değişimleri Sünnetullah kavramı ile izah etmeye çalışmış ve bu minvalde birçok ayet ve hadisi delil olarak zikretmiştir. İbn Haldun’a göre devlet bir organizma gibi doğar, büyür, gelişir ve ölür. Ona göre iyi bir yöntem ile devletin ömrünü uzatmak mümkündür.

İbni Haldun’un Mukaddimesi bir bakıma Kur’an’ın siyasi, içtimai, tarihi, ekonomik vb. açılardan tefsiri olma niteliği taşımaktadır. İbn Haldun’un din

hakkındaki görüşlerinin temelinde insan tabiatı bulunmaktadır. Kur’an ise insan hakkında en teferruatlı bilgiler veren bir kitaptır. Bu yüzden Mukaddime’nin teorik örgüsünün özü Kur’an’dan alınmıştır denebilir.

Yazar, İbn Haldun’un ilmî faaliyetlerini gözlem ve tarafsızlık ilkesi ile yürüttüğünü ve üzerinde çalıştığı toplumu nesnel biçimde kavramak için gayret ettiğini söylemektedir.

İkinci bölüm “İbn Haldun ve Osmanlı Düşüncesi” ana başlığı ile dört ara başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde Osmanlı düşünür, tarihçi ve ilim adamlarının İbn Haldun’la ilişkisi ve ondan etkilenme düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Osmanlı düşünür, bilgin ve aydınlarının İbn Haldun’la ilişkileri, Mukaddimesinden alıntı, çeviri, yorum ve ilavelerde bulunma biçimleri incelenmiştir.

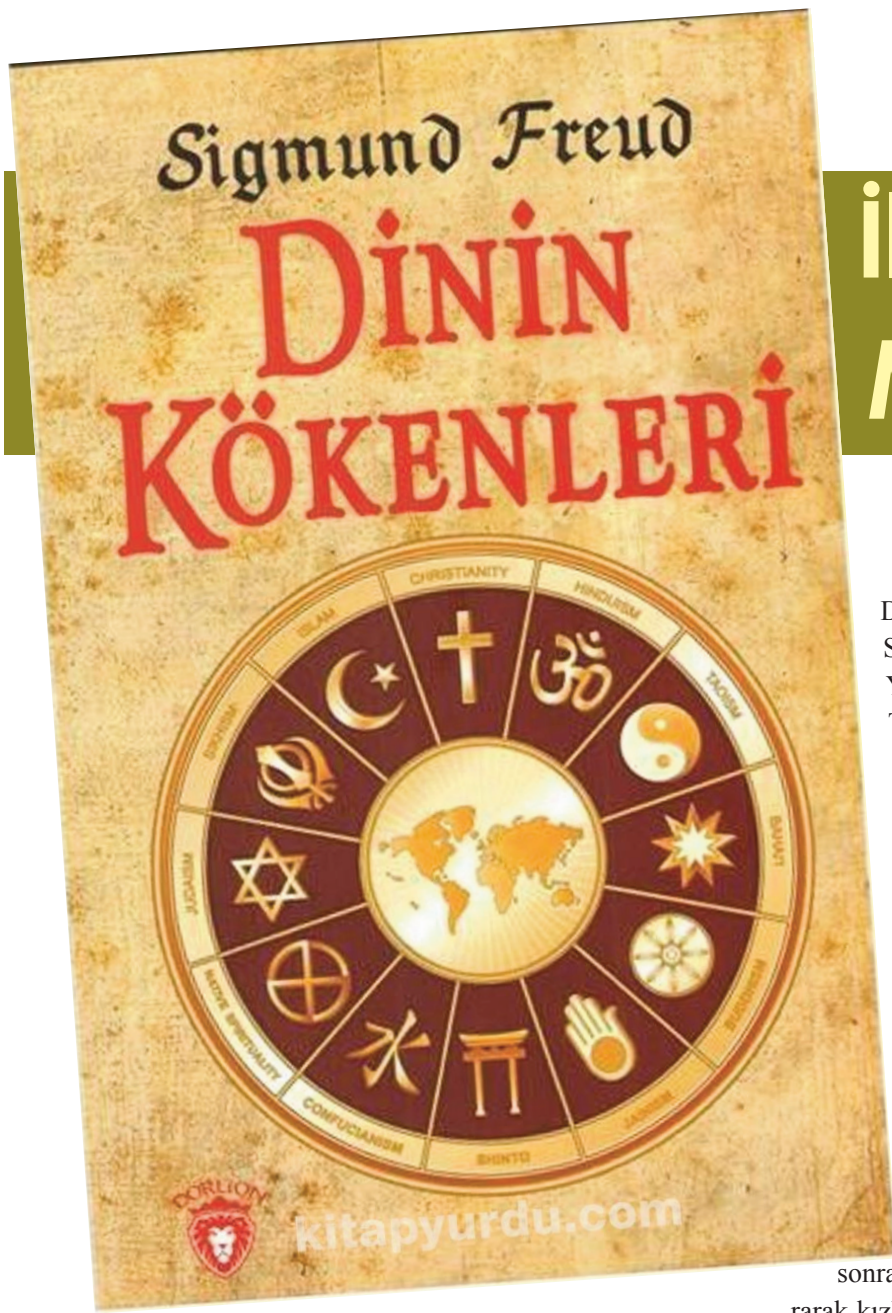
Osmanlı düşünürlerine, İbn Haldun’un etkisini anlamak bakımından onun ana konularına getirdikleri yorumlara bakmak kâfidir. Ejder Okumuş, yirmi beş Osmanlı bilgininin İbn Haldun’dan etkilenme şekillerini araştırmış ve kaleme almıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Kınalızâde Ali Efendi, Taşköprülüzâde, Kâtip Çelebi, Hazârfen, Münecimbaşı, Mustafa Naima, Cevdet Paşa...

Yazar, sonuç yerine yazdığı “Osmanlı düşünürleri için İbn Haldun’un anlam ve değeri” isimli kısımda; maddeler halinde kitabın bir çeşit özetini vermiştir. İbn Haldun’un Osmanlı düşüncesine kattığı yeniliklerden bahset-

miştir. Din ve adaletten uzaklaşınca devletin çökeceği konusundaki düşünce İbni Haldun’un etkisiyle neredeyse kesin bir kanaate dönüşmüştür. Osmanlı siyaset felsefesi, tarih felsefesi, toplum felsefesi İbn Haldun’un tesiriyle biçimlenmiştir. Ayrıca Osmanlı aydınları, İbn Haldun’dan etkilenerek taklitçiliği bırakıp yeni düşünceler üretmişlerdir. Tarih konusunda “yorumcu tarih” anlayışına geçebilmiş, olaylara bilimsel ve sistematik yaklaşmayı öğrenmişlerdir. İbn Haldun’dan etkilenerek eleştirel bir bakış açısına kavuşan alimler, Osmanlı’nın ömrünün uzamasına vesile olmuşlardır. İbn Haldun’un görüşleri bahse konu alimler için çöküşten kurtuluşun reçetesi olarak değerlendirilmiştir. Yazara göre İbn Haldun, üzerinde çalışılıp görüşleri anlaşıldıkça günümüze de ışık tutacak bir ilim anlayışına sahip olduğu görülecektir.

Velud bir zihne sahip olan Ejder Okumuş’un kitaplarından sadece biri olan “Osmanlı’nın Gözüyle İbn Haldun”u okumanızı şiddetle tavsiye ederim.

İlkel denilenmi Medeni? Medeni denilenmi İlkel?

Dinin Kökenleri (The Origins of Religion)
Sigmund Freud, (Tercüme: Selçuk Budak) Öteki
Yayımları 1995, 97, 98, 99 dört baskı yapmış
Totem ve Tabu, Musa ve Tek Tanrıcılık

kılıyorlar. Onun pek sevdiği cinsellik üzerinden misal verecek olursak, ana baba için pek kıymetli olan kız çocukları önce masumiyet üzerinden totem haline getiriliyor,

sonra da bekareti tabulaştırarak kızlarını dokunulmaz kılıyorlar. Ona göre, ilkel kabilelerde, kabile için değerli olan herhangi bir şey, tıpkı bu misaldeki gibi önce totem haline geliyor daha sonra ise dokunulmazlığa evrilerek tabulaştırılıyor.

Freud kendinden önceki araştırmacıların bulgularından hareket ederek ilkel kabileler arasında ortaya çıkan totemleştirme ve tabulaştırmanın, ilk önce aile içi cinsellik yasağı olarak ortaya çıktığını söylüyor. Ona göre ilkel kabilelerde ortaya çıkan "aile içi cinsellik tabusu" daha sonra evlilik dışı cinsellik ve kabile içi evlilikleri de kapsayacak şekilde genişlemiş ve dinler tarafından da sürdürülmüştür. Lâkin Freud, neden ilk önce bu yasağın ortaya çıktığına ilişkin herhangi bir düşünce serdetmiyor. Ama benim ilk aklıma gelen soru şudur: İyi de ilk tabu, neden başka bir hususta değil de cinsellik üzerinedir?

Freud, dinin insanlar tarafından totem sonrası dönemde icat edil-

diğine dair görüşünü desteklemek üzere bir argüman olarak ilkel kabilelerdeki ilk totem ve tabunun cinsellik üzerine oluşunu kullanmaktadır. Halbuki onun bu argümanı, söylediğinin tam tersini göstermektedir. En ilkel kabilelerde bile "zina tabusu", "ensest tabusu" ve hatta "kabile içi evlilik tabusu" nun varlığı dinin sonradan uydurulduğunu değil, bilakis insan ile birlikte var olduğunu gösterir. Çünkü bahse konu bu husus, bütün dinlerce kötü görülmektedir.

Freud, evrimci ve ilerlemeci tarih anlayışına sahip biri olduğu için tabuların daha sonraki dönemlerde daha sistemli hale gelerek dinleri oluşturduğunu söylemektedir. Halbuki maddi alemde çoğu zaman bir ilerlemenin değil bozulmanın olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Mesela bir binayı düşünün, bu bina yapıldıktan sonra zamanla deforme olur, yıpranır ve nihayet yıkılır. Hatta topraklaşarak yok olur. Din de böyledir. İslam düşüncesine göre tevhid, (tek tanrılı din) putperslikten değil, bilakis putperestlik tevhide dinin bozulmasıyla ortaya çıkmıştır. Din bahsinde ilerlemenin değil bozulmanın cari olduğunu bu günkü Yahudilik, Hıristiyanlık hatta Müslümanlığa baktığımızda kolayca görürüz. Kısaca söyleyecek olursak ne Yahudilik Musa

aleyhisselamın Yahudiliği ne Hıristiyanlık İsa aleyhisselamın Hıristiyanlığı ve ne de İslam Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği İslamiyet'tir. Demek ki mevzu din olunca ilerleme değil, gerileme ya da bozulma caridir.

Freud'un misal verdiği hususlardan biri de ilkel kabilelerdeki kabile reislerinin durumudur. Ona göre ilkel kabilelerde kabile üyeleri için tabu sayısı (yani yasak sayısı) beş ise reislere için yirmi beştir. Kabile reisleri toplumun lideri oldukları için her bakımdan daha dikkatli olmak zorundadırlar. Ayrıca kabile reisleri kabilenin hizmetçisi olarak görülürlerdi. Kabileyi iyi yönetemeyen reisler görevlerinden azledilip sürgün edilir hatta öldürülürlerdi. Bu durumda kimse kabile reisi olmak için çaba göstermez, bilakis bu görevden kaçarlardı. Modern dünyada ise devlet başkanları görevde buldukları sürece ayrıcalıklı hale geliyor hatta dokunulmaz oluyorlar. İkisini kıyasladığımızda "İlkel kabile" diye küçümsediklerimiz bugünkü toplumlardan daha medeni gözüküyorlar. Dikkat ederseniz burada tekâmül değil bir tefasüd (fesad-bozulma) var.

Ezcümle, Freud'un dinin insan eliyle inşa edildiğine dair kullandığı iki argümanı da lehine değil aleyhinedir.

Tolga Ceyhan
(Uluslararası İlişkiler Öğrencisi)

Freud, hakkında çok söz söylemeye gerek yok. Çünkü o, ülkemizde yeterince tanınıyor ve biliniyor. Lakin onun 1856 yılında Viyana'da doğduğunu ve hayatının neredeyse tamamını (Paris'te bulunduğu süreyi saymaz isek) orada geçirdiğini ve bir Yahudi olduğunu söylemeden geçemeyeceğim. Freud, klasik Yahudi inanç ve düşüncelerini reddettiği için "Sende Yahudilikten ne kalmış ki" diyenlere "Çok şey, belki de özü" diye cevap veriyor ve bu özden asla vazgeçmeyeceğini söylüyor. Freud, "Bilimin bir gün bu öze ulaşacağına inancının tam olduğunu" da dile getiriyor.

Kitabın birkaç kitapçıktan oluştuğunu söyleyebiliriz. Ancak ben, kitabın ilk kısmı olan "totem ve tabu" kitapçığı üzerinden düşüncelerimi ve tenkitlerimi dile getireceğim. Meseleye geçmeden önce totemin sevilen veya kıymet

verilen şeyi, totemin ise ister korunan istese değerli olanın dokunulmaz kılınan nesneyi ifade ettiğini belirteyim.

Freud, dini, daha doğrusu dini ritüelleri (ibadetleri) takıntılı insanların tekrar tekrar yaptıklarıyla benzeştirerek tezini oluşturmaya çalışıyor. Ama O, bu benzerliğin sadece şekli bir benzerlik olabileceğini de ifade ediyor. Freud, takıntılı insanların herhangi bir meseleyi takıntı haline gelmeleri ile ilgili olarak bize pekçok misal göstermektedir. Lakin ben onlardan sadece temizlik takıntısı olanların kirlenmişlik duygusu ile ilişkilendirilmesini belirterek konuyu uzatmayacağım.

Freud, kitap boyunca dinin menşei totem ve tabu üzerinden hareket ederek temellendirmek için uzun bir uğraşa girişmiş bulunuyor. Ona göre, takıntılı insanlar da herhangi bir durumu önce totemleştiriyorlar sonra da onu tabulaştırarak dokunulmaz

"Gül Yetiştiren Adamın Ardından" Panel ve Kitap Sergisi

Rasim Özdenören, ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın düzenlediği bir panel ve kitap sergisi ile anıldı. Rasim Özdenören anısına düzenlenen "Gül yetiştiren adamın ardından" isimli panele öğrenciler ve okuyucuları ilgi gösterdi. Panelin icra edildiği salon dışında Rasim Özdenören'in kitapları sergilendi.

Panele, oturma Başkanı olarak Prof. Dr. Turan Karataş, konuşmacı olarak da yayıncı Ömer Faruk Ergezen ve şair yazar Mehmet Aycı katıldı.

Turan Karataş, Rasim Özdenören denince akla gelen 12 kelime üzerinden onu tanımladı. Bu kelime ve kavramlardan ilki "Agabey" idi. Karataş Özdenören'i anlatan en önemli kelimenin ağabey olduğunu belirttikten sonra onu tanımlayacak diğer 12 sıfatı sıraladı. Oturma başkanı Karataş, ikinci konuşmacı olarak sözü Ömer Faruk Ergezen'e verdi.

Ergezen, Özdenören'i Hece'ye davet ettiğimde 70'li yaşlarında idi. Buna rağmen gençlere taş çıkartacak bir gayret içinde bulunuyordu. Onun gelmesi ile yayınevimizde ciddi bir hareketlilik başladı. Onun sayesinde pek çok dergi ve kitap yayımlandı, dedi. Sorular faslında kendisine yöneltilen Özdenören'in parayla ilişkisi nasıldır sorusuna ise şöyle cevap verdi. "Rasim abi ile çalışma prensiplerini konuştuktan sonra ben ücret bahsini açtığımda bana dedi ki 'sen kendin bir rakam belirle ve onu şartlar müsait oldukça öde, şartlar bozulduğunda da ödemeyi kes' dedi. Bir daha aramızda para bahsi hiç konuşulmadı. Ger-

çekten de bir süre sonra ben vaat ettiğim parayı veremez hale geldim. O da bir gün olsun bana para mevzusunu açmadı. Zaten Özdenören nesli hasbi bir nesildi, parayla işleri olmazdı" dedi.

Son konuşmacı şair ve portreci yazar Mehmet Aycı ise, Rasim Özdenören ile ilgili yazdığı bir portre yazısını Turan Karataş'a okuttu ve ardından onunla münasebetlerini ve kendisi üzerindeki etkisini kısaca anlattı. Portre yazmaya başlamasının ve her ay bir portre yazmayı sürdürmesinin itici gücünün Özdenören olduğunu anlatan Aycı, Rasim abi ile bizim aramızdaki münasebet bir çeşit usta çırak münasebetiydi, dedi. Aycı onun yakınında olmak insana dinginlik ve huzur veriyordu. Diyerek konuşmasını bitirdi.

Konuşmaların ardından sorular faslına gelindiğinde ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Osman Kayaer, konuşmacılara Türkiye'de İslami bilincin yaygınlaşması konusunda "edebiyat ekolü" olarak isimlendirebilecek "Mavera Dergisi" çevresinin önemli katkıları olmuştur. Bu çevreden olan Rasim Özdenören'in etkilendiği İslam'ın klasik kaynakları nelerdi diye sordu. Konuşmacılar kesin bilgimiz yok ancak onun hepimizin bildiği klasik tefsir, hadis ve ilmihal kitaplarını okuduğunu söyleyebiliriz diye cevap verdiler.

Panel faslından sonra Özdenören'in kitaplarının bulunduğu sergi gezildi. Böylece zihinlerde onun kitapları bir külliyyat olarak yeniden hatırlanmış oldu.

Rasim Özdenören Sözlüğü

Prof. Dr. Turan Karataş (Türk Dili ve Edebiyatı Öğr. Üyesi)

Yazarları tanıırken veya tanıtırken bazı kavramlardan daha fazla yardım alırız. Ya da şöyle söyleyelim, bazı kelimeler/ kavramlar kimi insanları atlatmak için daha geniş imkânlar sunar ve anlatılanın özelliklerine mütenasip düşer. Başkası, büyük şahsiyetlerin sırlı kapılarını açan bazı anahtar kavramlar vardır. Rasim Özdenören'e dair, onu anlatan/ tanıtan bir sözlük hazırlansa, akla ilk gelmesi gereken, belki en mühim kavramların aşağıdakiler olması gerektiğini düşünürüm.

AĞABEY

Bir ailede eğer baba yoksa, reis ağabeydir. Mavera dergisinde bir arada görünen ve yaşları neredeyse aynı olan şair ve yazarlar içinde "ağabey" sıfatı en çok Rasim Özdenören'e yakışmış/ yakıştırılmıştır. (Aynı kadro içinde "ağa" ve "bey" için ayrı ayrı daha bir yakıştığı Erdem Bayazıt'ı unutmadan bunu söylüyorum.) Çünkü Rasim Beyin yazdıklarında, yaptıklarında ve davranışlarında bir sorumluluk ve ağırlık hatta bir temsil kabiliyeti görülür. Kendisinden sonra gelen kuşaklar da ona en çok "ağabey" diye seslenmeyi tercih ederler. Bu yakınlıkta, onun dışarıya karşı tutumundaki sıcaklık etken olmalıdır.

ANADOLU

Özdenören'in öykülerindeki köy, kır, kasaba gibi yerleşim adları hep Anadolu'yu çağırıştır ve doğrusu orayı işaret eder. Yani Anadolu'yu anlatmak üzere seçilmiş mekânlardır. Anadolu coğrafyası, onun baba ocağı gibidir. Çünkü kendisi de bu coğrafyanın özsuyuyla serpilmiş ve şekillenmiştir. En çok da bu nedenlerle bu toprağın yaşayanını ve yaşatanını iyi tanır. Artık kentte ömür sürmektedir, ama kasabayı da iyi bilir, köyü de. Merkezdedir, fakat taşrayı unutmamış, ıskalamamıştır. Anadolu insanını en sahici biçimde öykülerinde yaşatır. Üstelik bu insan, kendisini var eden medeniyetin değerlerine inanan yerli bir insandır.

ANKARA

Rasim Özdenören, ülkemizdeki birçok entelektüelin ikametgâh için tercih etmediği Ankara'da yaşar. Belki bu yüzden, biz edebiyat okurlarını, devletin/ hükümetin/ siyasetin başkenti Anka-

ra'da, sanatkarların da bulunması gerektiği düşüncesine varırmıştır. Bu arada, kırk yılı aşkın bir zamandır siyasetin merkezinde yaşamasına rağmen herhangi bir politik yapılanmanın ve/veya herhangi bir iktidarın sözcüsü durumunda olmamıştır.

ANLATMAK

Bir anlatma ustasıdır Özdenören. Öyküleme yöntemlerine vâkıftır. Denemeleri de yer yer bir öykü karakteri taşır ve öykücüklerle örülmüştür. Bir meseleyi anlatmanın en az kırk türlü yolunun bulunduğunu onun yazılarında görebilirsiniz. Muhatabının anladığına inanana kadar, farklı ifadelerle aynı hususu anlatır, örnekler verir. Usanmaz. Anlatmak onun irasında baskın bir özelliktir. Sohbetlerinde de bu 'anlatma' ustalığını ve tadını

mayacağımız bir ayrıntıyı Rasim Beyin önemli bulduğunu ve oradan birtakım sonuçlar çıkardığını. Hatta bazı büyük olayların temelinde küçük ayrıntıların durduğunu ondan dinledik.

HİLM

Dışarıdan bakınca, Rasim Özdenören sözlüğünde en fazla yer tutan ve ona en çok yakışan sıfat bu olmalı diye düşünüyor insan. Onun kızdığını tahayyül etmek olası görünmüyor. Dışarıya fırlayacak öfkeler, yüzünün yumuşaklığında eriyor sanki. Yüzündeki her devinim, bir tebessüme evrilecek gibidir. Sakin, sevecen ve sempatik. Anlatımında da bütün köşeler, sivrilikler yumuşatılmış. Yazılarında keskin ve kırıcı bir cümlesine tesadüf edilmez. Muavazalarını, sevmediklerini dahi bir

fark ederiz. Tatlı tatlı konuşur, siz de dinlersiniz usanmadan.

ARKADAŞ

Yanında bulunmayanlar, benim gibi onunla sefere çıkmayanlar belki bilmez, ama bir arkadaş canlısı olduğunu, birlikte yola çıktığı arkadaşlarıyla ilgili biriktirdiklerinden ve anlattıklarından çıkarabiliriz. Onları ihtimamla yolcu etmesinden. Mavera'nın giden güzel yolcuları için en kuşatıcı yazıları Rasim Bey kaleme almıştı. Cahit Zarifoğlu'nu, Âkif İnan'ı, Alaaddin Özdenören'i, Erdem Bayazıt'ı onun yazdıklarını okuduktan sonra daha bir yakından tanımışım.

AYRINTI DÜŞKÜNLÜĞÜ

Salt yazar olarak değil, yaşamların içinde bulunan bir insan olarak da Rasim Özdenören, bir ayrıntı avcısıdır. Hayata ve hayatımıza dair hiç ummadığımız bir ayrıntı onun belleğinde durur ve yeri geldiğinde anlatılır. Özel sohbetlerinde fark ettim, bizim üzerinde hiç dur-

ımlılılık içinde cevaplandırır.

İSTİKAMET

Hep aynı yol üzere yürüdü; İslam istikametinde. Referanslarını oradan aldı. Yaşadığımız günleri/ olayları/ hayatı o biricik ölçüye göre yorumladı. Muhatablarını, durmadan 'Müslüman'ca düşünmeye' ve yaşamaya davet etti. Estetik algının ölçüsü olarak da İslam'ı işaret etti. Doğrusu, hiçbir konuda istikametini ve hizasını bozmadı. Arif Ay, harika bir tespit olarak, "yazılarına pusula koyarsanız, hep kıbleyi gösterdiğini görürsünüz" demişti.

İSTİKRAR

Yeni Devir gazetesinde, benim için ilk olan yazısını okuduğum günden bugüne, otuz yılı aşkın bir süre, yazdıklarında hep aynı seviyeyi korudu. Yazılarının özü daha bir yoğunlaştı, ama gevşemedi. Anlatımı ustalaştı fakat tek-rara düşmedi. Okuduğum yazılarının hemen hiçbirinde "bu,

baştan savma yazılmış” zehabına kapılmadım. Bir düşünce adamı olarak istikameti gibi, bir yazar olarak istikrarı da örnek teşkil etmektedir. Yaşayışında ve yaşında da aynı istikrarı görmek olası. Hep aynı yaştaymiş gibi görünür tanıyanlara. “Onu hep aynı yaşta bilenler” vardır.

KUVVETLİ BELLEK

Müthiş bir hafızası var Rasim Beyin. Yaşadıklarını, geçmişin önemli anlarını, arkadaşlarıyla ilgili ayrıntıları, düşünce dünyasının temel bilgilerini, delillerini, öykücüklerini kolay kolay unutmuyor. Sohbetlerinde, ne kadar diri bir hafızaya sahip olduğunu görmüşümdür. O da, her hatıracı gibi, yaşanmışlıkları aktarırken kendine yontabilir, bu insanî bir hâldir, fakat rahmetli Erdem Bayazıt’ın 2007’de Sapanca’daki son dünya söyleşimizde “Bizi, bizim nesli en iyi Rasim bilir, Rasim anlatır.” cümlesini unutmuyorum. Bu bağlamda, Maverana’nın macerasına, o hareket/dergi çevresinde bir araya gelen insanların, şair ve yazarların en sahil tanığı, en kuvvetli belleği Rasim Özdenören’dir.

OKUMAK

Özdenören deyince, en evvel okuma bilincimin değiştiği geliyor aklıma. Onu ilk gördüğümde fakülte öğrencisiydim. Edebiyat bağlamında, “neleri/kimleri okuyayım” türünden beylik bir soru sormuştum. “Dostoyevski’yi okuyun” dedi. “Sonra”, dedim. “Yine Dostoyevski” dedi ve ekledi “beş kez Dostoyevski’yi okuduktan sonra başkalarını okursunuz.” Okumak bağlamında şunu da Rasim Beyden duydum ve unutmadım. “Hemen her kitabın bir okuma biçimi olabilir. Yatarak, oturarak yahut masa başında okunacak kitaplar vardır. Bir de diz çöküp okunması gereken kitaplar.” Okumanın ciddi bir uğraş olduğuna inanan ve inandıran bu adam, yazdıklarından anlaşılabilir, ölünceye kadar okuma şevkinden bir şey kaybetmedi.

ÖLÇÜ

Rasim Bey, bir ölçü adamıdır. Yazdıkları ölçülüdür, konuşması ve davranışları da. Yakından tanıyanlar bilir, eserlerini okuyanlar da görmüştür; mutedil bir yazarla karşı karşıyayızdır. Onun yazma ilkesini şu üç kelimeyle özetlemek mümkündür: istikrar, itidal ve düzen. Bunların atmosferi ise samimiyettir. O kadar ölçülü ki, yazılarında kimse “gaz”ını alacak söyleyişe itibar etmediği gibi, “gaz”ı getirecek üslûba da itibar etmez. Kışkırtmaz, kızdırmaz, kırmaz, köpürtmez. Uçlara hevesi yoktur. Ne var, öyküde yenilikçi ve arayış içinde olmuş, teknik olarak bazı “imkânsız”lıklara kulaç açmıştır.

Topraklar Bizimdi

Yazar hakkında

Cengiz Dağcı, 9 Mart 1919’da Kırım’ın Gurzuf kasabasında dünyaya geldi. Babası Emir Hüseyin Bey, annesi Fatma Hanımdır. Ailesi ile birlikte 1923 yılında Gurzuf’tan Kızıldaş’a daha sonra Akmescit’e taşınmıştır.

Dönem Josef Stalin’in dinsiz bir toplum kurma hayallerinin tüm toplumların üzerine karabasan gibi çöktüğü, Kırım’da ki demografiyi değiştirmek için bölgeye Rusları yerleştirdiği, Müslüman-Türkleri sürgüne gönderdiği, Türklerin elindeki ata topraklarını Kolhoz sistemi ile ellerinden alarak onları parya yaptığı insanlık dışı uygulamalarının olduğu dönemdir. Cengiz Dağcı böyle bir dönemde 1937 yılında Akmescit Pedagoji Enstitüsü Tarih Bölümüne girdi.

Ancak II. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla askere çağrılır ve Rus ordusunda Almanlara karşı savaşması istenir. 1941 de Almanlara esir düşen Cengiz Dağcı çeşitli kamplarda esaret hayatı yaşar. Eşi Regina ile Polonya’da ki bu kamplardan birinde tanışır. 1947 de eşi ile birlikte kamptan kaçarak Londra’ya yerleşirler. Cengiz Dağcı doğduğu toprakları bir daha hiç göreme-

Sinan Tufan

(Merkez Bankası Çalışanı)

miş ve 22 Eylül 2011 de Londra da vefat etmiştir.

Türkiye’ye hiç gelmemiş olmasına ve birkaç çok lisan bilmesine rağmen eserlerini Türkiye Türkçesi ile kaleme almış ve Türkiye’de bastırmıştır.

Roman hakkında

“O Topraklar Bizimdi” romanı, Cengiz Dağcı’nın 1958 yılında yayınladığı “Onlar da İnsandı” adlı romanın devamıdır. O topraklar bizimdi,

1966 yılında yayınlandı. İki eser arasındaki devamlılık baş karakter olan Selim Çilingir üzerinden sağlanmıştır. Selim Çilingir “Onlar da İnsandı” romanındaki Ayşe’nin oğlu olan Alim’i Akmescit’e götürən kişidir.

Roman, Akmescit’in Çukurca köyünde geçmektedir. Çukurca Türklerinin Kolhoz Sistemi (kollektif çiftlik) ile ellerinden alınan topraklarına, dinlerine ve kültürlerine olan hasretini konu edinmektedir.

Baş karakter Selim Çilingir, Kırım Tatarı ve Müslümandır. Aldığı komünist eğitim sonucunda mensubu olduğu millete yabancılaşmış doğduğu ve içinde yaşadığı topluma düşman kesilmiş ve soyadını Çilingirof olarak değiştirmiştir. Komünist parti organları tarafından Kolhoz Reisi’ne görevine getirilmiş Rus Natalya ile evlenip Çukurca’ya yerleşmiştir. II. Dünya Savaşı’nda Rus ordusunda gönüllü olarak Almanlara karşı savaşmış, bu savaşta bir kolunu kaybetmiş ve Almanlara esir düşmüştür. Tam ümidini yitirdiği bir vakitte esir durumundaki Selim’i Çukurca’dan tanıdığı soydaşı Berber Hasan ve arkadaşları kurtarır.

Savaş sırasında Rus askerlerinin acımasız davranışları ve savaşın şartları Selim’e kendine gelme fırsatı tanır. Yurduna Çukurca’ya tekrar döner ve Selim Çilingir olduğunu hatırlar.

Yazar Selimi kullanarak Kırım’daki Müslüman-Türk ahalinin kimliğini ortadan kaldırmak için Rusların uyguladıkları soykırım, zorunlu göç (sürgün), demografiyi değiştirme gibi felaketleri ibretlik bir şekilde anlatmaktadır.

Son Söz

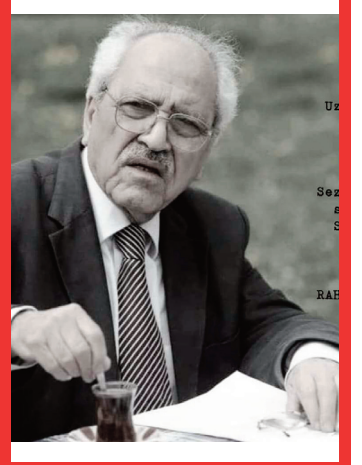
“Biz bunlara bakıp korkmuyoruz. Düşmanlarımız korksun. Hem de nasıl korkuyorlar. Bize bu zulümleri korktukları için yapıyorlar. Korkmasaydılar yapmazdılar. Yüz elli yıldır bizi tüketmeye uğraşıyorlar. Yüz elli yıl! İşte bu yurttan bir avuç Tatar kaldık bizi büsbütün yok etmedikçe içleri rahatlamayacak. Biz mahvolduktan sonra bile, bu sefer ruhumuzun önünde titreyecekler. İyi bak bu yıkıntılara!.. Sen benim evlâdım olmakla beraber, bu toprağın, bu yıkıntıların bir parçasısın... Seni bu toprak doğurdu, bu toprak besledi. Bil ki yalnız değilsin. Büyük bir milletin zengin bir geçmişi ve parlak geleceği seninle beraber. Bahçesaray’dan Kaşgar’a varana kadar binlerce minarelerimiz göklere uzanıyor. Bize Tatar diyorlar, Çerkez diyorlar, Türkmen diyorlar... Kazak, Özbek, Azer, Karakalpak, Çeçen, Uygur, Kabardı, Başkırt, Kırgız diyorlar. Bunlar hep yalan! Deniz parçalanmaz. Biz Türk-Tatarız.” (Dağcı-Korkunç Yıllar 1956)

Bilge kralın dediği gibi

“Savaş ölünce değil düşmana benzeyince kaybedilir.” (Aliya İzetbegoviç)

Dr. Higashitotsu Kutluk
(Yabancı Diller Fak. Öğr.Ü)

Hadi gel Sezai, gel!

Hadi gel Sezai, gel!
Sevgiler gününde gel.
Sabah,
Kuşlar ile gel.
Ayasofya’ya gidelim.
Gökyüzünden,
Göç eden
Senin gibi
Yıldızlara dua edelim.
Hadi gel Sezai, gel!
Mevlana ile gel!
Allame İkbâl ile gel!
Hadi gel Sezai, gel!
Osmanlı ruhu ile gel!
Kahve içelim,
Çay içelim.
Şiir okuyalım,
Sevgi için.
Aşklar için,
Tatlısı olan,
Acısı olan,
Her aşkın,
Sesi olan.
Bin güneşin
Dertleri olan,
Aşka şifa olan.
Hadi gel Sezai, gel!
“Monna Roza okuyalım”.

24 Aralık -Ankara

KİTABIN KÜNYESİ:

Nəsib NƏSİBLİ (Nesib NESİBLİ)

Azərbaycanın Geopolitikası və Neft (Azerbaycan'ın Jeopolitiği ve Petrol)

Xəzər Universiteti Nəşriyyatı (Hazar Üniversitesi Yayınları)

Bakı-2000 (Bakü-2000)

Azərbaycan jeopolitiğini anlamak için bir kaynak

Memmet İsmayılov (Hukuk Fak Doktora Öğr.)

18 Ekim 1991 tarihinde Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından kısa zaman içerisinde iki stratejik konuyla büyük devletlerin dikkatini çekmiştir. Bunlardan birincisi, ülkenin esas zenginliği olarak kabul edilen petrole karşı yeni yaklaşımların ilişkiler ağını yeniden şekillendirmeye başlaması olmuştur. İkincisi ise Avrasya'nın bütünleşmesi ve küresel entegrasyon sürecinde coğrafi olarak küçük bir devlet olan Azerbaycan'ın jeopolitik öneminin bütün yönleriyle ortaya çıkmasıdır.

Hazar havzasındaki zengin hidrokarbon kaynaklarının dünya pazarına taşınması ve Doğu ile Batıyı birleştiren büyük iletişim projelerinin gerçekleşmesine yönelik sorunların vuku bulması, bir tür yeni öfke savaşına, gövde gösterilerine ve bazı durumlarda silahlı çatışmaların yaşanmasına neden olur. Bu da Bakü-Supsa petrol boru hattının faaliyetine başlamasına ancak buna rağmen Hazar havzasının yakıt rezervlerinin açık denizlere ulaşması için henüz kuşatmayı yaramasına sebebiyet vermiştir. Bu durum, uluslararası ve bölgesel aktörlerin bölgeye yönelik etki imkanlarını artırmak için devam eden çabaların ne kadar süreceğini belirsiz kılmıştır. Bununla

birlikte, yeni dünya düzeni değişmekte ve bu bağlamda Azerbaycan'ın jeopolitik manzarası da ciddi bir şekilde değişmektedir.

Tarih alanında doktor unvanına sahip Nesib Nesibli'nin kaleme aldığı kitapta, Azerbaycan'ın stratejik ve jeopolitik problemlerinin çözülmesi bakımından sistematik bir araştırma yapılmıştır.

Yazar, Azerbaycan petrolünün tarihine kısa bir girizgâh yaptıktan sonra, Sovyet dönemindeki bilimsel araştırmalarla, son dönemdeki araştırmalar arasında paralellikler kurarak somut örneklerin ve istatistiklerin de yardımıyla sorunun çağdaş ve perspektif vadeden manzarasını oluşturabilmiştir. Genel anlamda kitapta, Sovyetler Birliği'nden yeni bağımsızlığını kazanmış genç bir devlet olan Azerbaycan'a karşı, yakın komşuları olan Rusya Federasyonu ve İran İslam Cumhuriyeti'nin tavrı irdelenmiştir. Kitapta bu iki komşu devletin aynı zamanda Hazar Denizi'ne kıyısı bulunan devletler olması hususuna vurgu yapılarak deniz kaynakları üzerindeki hak talepleri mercek altına alınmıştır. Bu bağlamda, bağımsızlığını güçlendirmek için Azerbaycan Devleti'nin petrol antlaşmaları

vasıtasıyla uluslararası aktörlerle yürüttüğü pragmatik ilişkilere vurgu yapılmıştır.

Kitabı özgün kılan en önemli özelliği ise yazarın objektifliği olmuştur. Yazar, kitabında Azerbaycan petrolünün ülkenin gelişmesine katkı sağlamasının yanı sıra, gelişimine engel olabileceği de belirtmekte ve bu tehlikelinin göz ardı edilmemesi gerektiğini söylemektedir.

Kitabı özgün kılan bir diğer husus, Yazarın Hazar Havzasındaki yakıt rezervleri hakkında dünyaca tanınmış uzmanların görüş ve mülahazalarına yer vermesi olmuştur. Yazar, bu uzmanların sadece olumlu görüş ve mülahazalarına değil aynı zamanda olumsuz olarak değerlendirebilecek şerhlerine de kitabında atıf yapmaktan çekinmemiştir. Eser, sahip olduğu bu özgünlükten dolayı 1990'lı yıllardan beri literatürde en çok atıf yapılan kitaplar sıralamasında ilk sırada yer almaktadır.

Yazarın aynı zamanda Azerbaycan'ın eski İran Büyükelçisi olması, Güney Kafkasya'ya yönelik sahada çalışma imkanına sahip olmasına ve bu nedenle, Azerbaycan'da ve dünyada yet-

kin

İran uzmanı olarak tanınmasına vesile olmuştur. Bu bağlamda, kitaptaki İran ile ilgili hususlar da okuyucu tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştır.

Kitapta, İran'ın İslam Cumhuriyeti olmasına rağmen, Tahran'ın İslam dünyasına karşı olan samimiyetten uzak tavrına dikkat çekilmiştir. Yazar, İran İslam Cumhuriyeti'nin komşuları olan yedi devletten yalnızca Hıristiyan Ermenistan'la iyi ilişkiler içerisinde olduğuna ve geri kalan altı İslam devletiyle sürekli olarak ihtilaf veya savaş içerisinde olduğuna ya da en azından dost bir tavır içerisinde olmadığına vurgu yapmıştır. Yazara göre, İran'ın bu altı Müslüman devletinden biri olan Azerbaycan'a karşı tavrı ise İslam inancından çok uzaktır.

Yazar kitabında, Kuzey ve Güney Azerbaycan konusunu da irdelenmiştir. Yazara göre, Güney Azerbaycan konusu var oldukça İran'ın, Kuzey Azerbaycan'a (bugünkü Azerbaycan Cumhuriyeti) yönelik 1991'den beri var olan (yani Kuzey Azerbaycan'ın

bağımsızlığını kazanmasından sonra) olumsuz politikalarından vazgeçmeyeceği anlaşılmaktadır.

Mevcut gerçeklikleri, objektif verilerle pekiştiren Yazar, İran'ın Güney Kafkasya'ya özellikle de Azerbaycan'a karşı açık ve gizli niyetlerine kitapta yer vermekte ve ülkenin demokratik yönde gelişim imkanlarını ve perspektiflerini de irdelemektedir. Kitapta, muhafazakârlar ile yenilikçiler arasında gitgide keskinleşen anlaşmazlıkların derin katmanlarına inilerek muhtemel senaryolar incelenmiş ve Güney Azerbaycan sorunu ile ilgili yeni hem de daha sistematik mülahazalar ortaya konmuştur.

Kitabın son kısımlarında Azerbaycan'ın ulusal güvenliğinin bazı kavramsal yönleri de irdelenmiştir.

Azerbaycan Türkçesinin en yalın anlatımıyla okuyucu karşısına çıkmış bu eser, ihtiva ettiği içerik bakımından bugün de güncelliğini korumaktadır.

Mustafa Kutlu'dan, değerlerimizin değerini hatırlatan bir kitap

Selda Nergiz

(İslami İlimler Fak. İdari Pers.)

Kutlu hakkında notlar

Mustafa Kutlu, 6 Mart 1947'de Erzincan'ın İliç ilçesine bağlı Kuruçay nahiyesinde beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Nurettin Bey rüştiye tahsili görmüştür. Anadolu'nun pek çok yerinde Nahiye Müdürlüğü yapmıştır. Babasının görevi sebebiyle bir yerde bir iki sene kalıp başka bir yere nakilleri gerçekleşmiştir. Babası 1953 yılında emekli olunca Erzincan'a dönmüştür. Emekli olunca hayatına kahvelerde arzuhalcilik yaparak devam etmiştir. Yazar babasını 1959 yılında 12 yaşındayken kaybetmiştir.

Babasının ölümü ile birlikte orta ikinci sınıfta okuyan Mustafa Kutlu için zor günler başlamıştır. Annesine yardımcı olmak için sebze halinde arabadan karpuz indirmek, kahvede garsonluk, çadırlarda puantörlük yapmak gibi pek çok işte çalışmıştır. Yine bu yıllarda resim yapmış ve futbol oynamıştır.

Yazar, babası ile pek fazla içli dışlı olamamıştır. Mustafa Kutlu'nun kendisi gibi Nurettin Bey de babasını 12 yaşında kaybetmiştir.

Mustafa Kutlu 1964 yılında Erzincan Lisesi'ni bitirmiştir. Erzurum Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmuştur. Tunceli Lisesinde ve İstanbul'da Vefa Lisesinde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. İlk tayini Tunceli'ye çıkmıştır. Dört yıl Tunceli Lisesi'nde çalışmıştır. 1972 yılında İstanbul'a tayin edilmiştir. Küçükköy Vefa Poyraz Lisesi'nde iki yıl öğretmenlik yapmıştır. 1974 yılında öğretmenlik mesleğini bırakarak yayıncılıkla uğraşmaya başlamıştır. Dergah Yayınları'nda çalışmıştır. Çeşitli ansiklopedilerin yazımında görev almıştır. 1968 yılında İstanbul'da çıkan Fikir ve Sanatta Hareket Dergisi'nde yayımladığı hikâyelerle yayın dünyasına girmiştir. Hisar Türk Edebiyatı, Düşünce, Yönelişler gibi dergilerde hikâyeleri yayımlanmıştır. 1990 yılında Dergah dergisinin yayın yönetmeni olmuştur. Çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. Televizyonlara kültür sanat programları yapmıştır.

Kutlu, kitaplarında daha çok köy ve kasaba insanının günlük endişelerini işlemiş, tasavvufi motifleri çok teferuatlı olarak tasvir etmiştir. Kutlu, maddi yoksulluk metaforunu kullanarak manevi yoksulluğumuza vurgu yapmıştır.

Kitap bize ne diyor

2016 yılında basılan "Huzursuz Bacak" kitabında ise huzursuz bacak sendromu üzerinden sosyal hayatta karşılaştığımız karmaşa anlatılıyor. Kitabı okurken ilk etapta basit bir anlatım benimsenmiş algısı oluşsa da bu yalınlığın altında çok derin mana ve mesajların gizlendiği anlaşılıyor. Tam bir İstanbul aşığı olan Mustafa Kutlu, eserinde Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan alınatlara da yer vermiştir.

Kitapta parçalanmış bir ailenin oğlu olan, eğitimini yurt dışında tamamlayarak beklenti içerisinde yurda dönen Ömer Faruk'un yaşadığı hayal kırıklıklarını öğrencilik yıllarındaki savunduğu ideoloji konu alınarak tüm detaylarıyla anlatılmıştır. Her ne kadar kitabın konusu başkahramanımızın ideolojisi gibi görünse de aslında verilmek istenen mesaj yelpazesi çok geniş tutulmuştur. Ekonomi, sanayi, tarih, Türk mimarisi, insan ilişkileri, aile kavramı, inançlarımız ve kültürümüzden nasıl yozlaştığımız eleştirilmiştir.

Eserde teknolojinin gelişmesiyle günden güne insani ilişkilerimizin nasıl zayıfladığı anlatılmıştır. Yazar günümüzde en basit iletişim aracı olarak görülen televizyonun bile haber izleme bahanesiyle bizi nasıl sohbet edemez hale getirdi gerçeğiyle yüzleştirmiştir. Tarihi ve kültürel değerlerimizin kıymetini bilemeyeşimizi, orijinalliğimizi nasıl yitirdiğimizi, etiket ve marka

uğruna özümüzden nasıl uzaklaştığımızı bizlere çarpıcı bir şekilde anlatmıştır.

Yazar günümüzde dürüstlük, saflık ve sadakatin maddiyat yanında önemini kaybettiğinden dem vururken diğer taraftan insanoğlunun ne kadar nankör ve unutkan olu-

şunu şu sözleriyle eleştirir

“Ölüm dahi üzerinden zaman geçince eskiliyor. Çarşambalı Deli Remzi haklı. Sufiler haklı. Ama bu haklılık insan hayatını pek değiştirmiyor. Çünkü biz ömrün çok kısa olduğunu duyuyor, düşünüyör ama az sonra unutuyoruz. İnsanoğlunun kıymetini bilmez, kaybedince mızıldanır. Biz her zaman bu işi bir hatırlar bir unuturuz. Sürekli hatırd tutmak velilere mahsus. Ölmeden ölenlere. Bizim gibi faniler hep unutacak ve yeniden hatırlayacak.”

Kitabın üzerimde en çok tesir eden kısmı ise parçalanmış bir ailenin kızı olan Ömer Faruk'un annesinin kimseyi suçlamadan sessiz sedasız bir veda mektubu bırakarak evi terk etmesine karşılık eşinin çizgisini bozmadan çocuklarının annesine saygıda kusur etmeden gösterdiği vefaydı.

Kitapta benim için etkileyici diğer bir hususa çizgisini değiştirmeyen Ömer Faruk'un yurda döndüğünde aynı ideolojiyi savundu arkadaşlarının değişmiş olmasıydı. Herkes değişmiş kendine bir düzen oluşturmuştur. Çok güvendiği insanların iş için kapısını çaldığında eski vukuatları gerekçe gösterilerek geçişmelik ikna cümleleri kurulmuş ve yolcu edilmiştir. Yalnız kaldığımızı anlayan Ömer Faruk üzülerek çiftlik evine gider. Çiftlik evinde ne yapacağımı düşünürken sonunda bir çıkış yolu bularak ekonomi üzerine bir kitap yazmaya karar verir.

Kitapta her şeyin aynı kalmadığını, şartlarla birlikte insanların da değişmesi gerektiği mesajını bizlere veriliyor.

En önemlisi de kıymetini bilmediğimiz kendi kültürel mirasımıza nasıl sahip çıkmamız gerektiği konusunda bize düşen sorumluluğu hatırlatması ve yol göstermesidir.

Ülkü Önal, Ahıska Zulmünün İzini Sürüyor

Serdağ Yeni

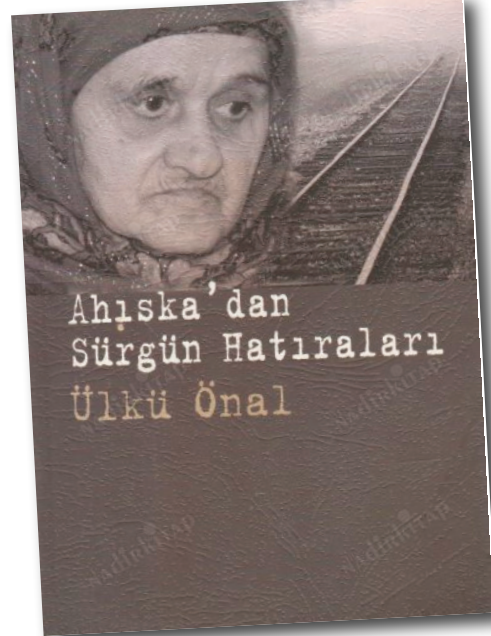
(Matematik Öğretmeni)

Kendisi de Ahıska Türklerinden olan Ülkü Önal, atalarının hatıralarını canlı tutmak, onları tarihin arşivinde kayıt altına almak için büyük uğraşlar veriyor. Tamamı bu mevzuda olan 9 kitabı var, Ülkü Önal'ın. Ben size 2013 yılında yayınlanan "Ahıska'dan Sürgün Hatıraları" isimli kitabından bahsedeceğim.

Herhangi bir yayınevine ait olmayan kitabı Ülkü Önal, kendi imkanları ile yayınlamış. Karton kapaklı 176 sayfa olan kitap, 14 x 20 ebatında, enzo kağıda basılmış.

Ülkü Önal, 1961 Artvin / Ardanuç doğumlu. Lise tahsilinden sonra memurluk hayatına başlamış. Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde kütüphanecilik yapmış. Nihayet, Kültür Bakanlığı'ndan emekli olmuş.

Kitap, Türkiye'nin çeşitli yerlerine göç etmiş Ahıska Türkleri ile yapılmış kısa söyleşilerden oluşuyor. Önceden hazırlanmış sorular, farklı kişilere sorulmuş. Kitabın bu yöntemi tenkit edilebilir. Çünkü herkese aynı sorunun sorulması bir süre sonra tekrara sebep oluyor, bu da okunurlukta bıkkınlığa yol açıyor. Her şahsa anlattıklarını daha da derinleştirecek farklı sorular sorulsaydı daha çok bilgi elde edilebilir, bu sayede okunurluk artardı. Ama, hep aynı sorunun sorulmuş olması da doğru ve sahici bilgiye

ulaşılması bakımından faydalı olmuştur.

Ben, bu kitaptan önemli şeyler öğrendim. Bunların başında da Ahıska Türklerinin sürgün edilmesi Müslüman oluşları yüzünden değilmiş. Hatta onlar komünizme karşı geldiklerinden ve Sovyet Rusya'ya itiraz ettiklerinden dolayı da sürgün edilmemişler. Onların başına gelen bu zalimce sürgünün sebebi çok daha basitmiş. Komünist Partisi Genel Sekreteri olan Stalin, kendi kavmi olan Gürcülere yer açmak için bu zalim sürgünü gerçekleştirmiş. Bu hakikati kendisiyle konuşulan kişilerden biri dile getiriyor. "Bizi Hristiyan Gürcüler sürdürdü o Gürcülerin başı da Moskova'da" diyor.

Sürgün öyle haince planlanmıştır ki anlatması zor. Stalin, önce II. Savaşı'ni bahane ederek eli silah tutan bütün Ahıskalıları askere alıp Almanların karşısına cepheye gönderiyor. Onlar cepheye iken geride kalan kadın, çocuk ve ihtiyarlardan oluşan Ahıskalıları bir gecede trenlere doldurarak bir aylık mesafelere sürgüne gönderiyor. Bu sürgün esnasında çekilenleri burada anlatmayacağız. Onu kitaptan okursunuz.

Lakin öyle anlaşılıyor ki Stalin, şeytanca bir plan yaparak erkekleri savaşta ölüme, kalanları da sürgünde ölüme gönderiyor. Savaşın geri gelebilen çok az sayıdaki erkek, evlerine Gürcülerin yerleştirildiğini gördükten sonra çaresizce ailelerini aramak için yollara düşüyor. Kimisi ailelerine ulaşıyor kimisi de bir daha göremiyor. Zaten ailelerine ulaşanlar da hep eksik aileye ulaşmış oluyorlar. Çünkü yol boyunca pek çok kişi soğuk ve açlıktan ölmüş.

Ülkü Önal, kitapta çok sade ve yalın bir anlatım dili kullanarak Ahıska Türklerinin dramını muhacirlerin biz-zat yaşadıkları üzerinden anlatmış. Kitap, mülk arzusunun nasıl bir zalimlik doğurduğunu anlamak bakımından faydalı bir eserdir.

Varolmak: Sevmek ve İstemektir

Merve Nur Bolat
(İslami İlimler Fak. Öğr.)

zetmektedir. Topçu'ya göre, "Sevmeyenler yaşamayanlardır, onlar ölü ruhlardır." Sevmek gerçek bir varoluş biçimidir. "Var olmak, istemek ve sevmektir." diyen Topçu, varoluşun şifresini vermektedir. Çünkü yüreğinde hakikat sevgisi olmayan ve inanan insan, gerçeğe ulaşmakta zorlanmakla beraber hakikat perdesini de aralayamamaktadır. Topçu: "Millet kültürünün ağacını dikecek ve millet ruhuna hayat getirecek nesiller, inaçla sevgi mabedinin mihrabında önce tövbe etmeli, sonra da inandırmayı ve sevmeyi öğrenmelidir." Demektedir.

Birinci bölümün "Var Olmak" başlığı ile başlayıp "Dua" başlığı ile bitirilmesi oldukça dikkat çekicidir. Topçu burada var olmaya çalışırken var olmanın temel dinamiği, insanı var eden varlığın yani mutlak yaratıcı olan Allah'ın varlığının farkında olup, O'na kalpten bağlanarak var olma çabasında olmaya vurgu yapmıştır. Bu durumun meydana gelmesi ise yaratıcı ile kul arasında en güzel bağ olan dua ile sağlanacaktır. Çünkü yaratıcı ile en kuvvetli konuşma olan dua kalbin gıdası ve ruhun kendini en iyi hissettiği andır. İşte tüm mesele, var olmaya çalışırken aynı zamanda var olmanın temel prensiplerini yerine getirme iradesine sahip olabilmektir.

"Duyuşlar" ile başlayan ikinci bölümde Topçu, ruh ve kalp kavramını ele alarak okuyucunun kalbine, ruhuna seslenmektedir. İnsan yalnızca beden var olmuyor, aynı zamanda ruhuyla da var oluyor. Cemiyeti yoğuracak ruhun kaybolan benliğimizi bulduracağını ifade eden Topçu, bize ruhumuzu nerede ve nasıl aramız gerektiği hususunda yol gösteriyor. Topçu: "Cemiyeti yo-

ğuran ruh, bizim şaşkın isteklerimizimizin hizmetkârı olmayacak; bize karşı koyarak bizi kurtaracak." diyerek bu ruhun nefsin isteklerinin kölesi olmayarak bizi bizden koruyup kurtaracağını vurguluyor. Topçu bu ruhu nerede bulacağımızı ise şu cümlesi ile ortaya koymaktadır: "Ben seni uzaklarda ararken sen kendi evimde idin!" Topçu'ya göre tüm bunları başarıp hakikati elde edebilmenin yolu, bu yolda önüne çıkan engelleri birer birer aşarak büyük bir zafer kazanıp hakikate ulaşmak olacaktır. Hakikate giden yol ise zor, meşakkatli ve sabır gerektiren bir yoldur. "Öyle sabret ki kendisine sığınan ölümlerden bile hayat fişkirtan toprak gibi olsun. Tane, sabırla başak verdi. Güneş aydınlığın yoludur." diyen Topçu, sabrın bize aydınlık ve hakikate giden yolda yoldaş olacağını okuyucuya işaret ediyor. Yazar, kaybettiğimiz ruhu ve aramayı bıraktığımız hakikate tekrar yöneleceğimizi şu sözlerini söyleyerek içimizdeki diriliş ruhunun yeniden filizlenmesine neden oluyor: "Bütünüyle âlem olan bu aydınlıkta ümidin tanesini serpererek bekleyelim; zafer mutlaka bizimdir."

Topçu: "Yorulmak için koşmak, ölmek için yaşamaktır. Yaşamak, burada ölüm nöbetini beklemektir." diyerek zafer istiyorsak çabalamız gerektiğini ifade etmektedir.

Eser, ikinci bölümün "Damlalar" alt başlığı ile son buluyor. Bu başlığın farklı bir mahiyeti olduğunu içerisinde nasihat ve insanı varoluş amacını hatırlatıp yeniden harekete geçiren vurucu cümlelerden oluştuğunu görmekteyiz. "Dünya üç şeyle cennet olur: Elden, dilden ve gönülden vermekle, Allah kullarını ta'n etmeyip affetmekle, zalime zulmetmeyip hidayet yolunu göstermekle.", "Üç şeyin hududunda durmasını bilmelidir: İsteklerin ve aklın, hayatın."

Zihnin Cilo Ruhun Gıdası

Alperen Karışmaz
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Mûsikî öylesine önemlidir ki Suskunlar'ın bölümleri adını Klâsik Türk Mûsikisinde kullanılan makamlardan alır. Birinci bölüm 'yegâh', ikinci bölüm 'dügâh' ve üçüncü bölüm de 'segâh' olarak adlandırılmıştır. Son bölümün neden 'segâh' makâmı ile adlandırıldığı konusuna dikkat etmek gerekir. Hz. Muhammed'in, akşam namazını kılmak için acele ettiğine dâir bir rivâyet söylenegelir. Nitekim hâlihazırda birçok kişi de bu doğrultuda hareket etmektedir. Bilindiği üzere akşam vakti dardır ve akşam ezanı genellikle segâh makâmında okunur. Bunun sebebi de segâh makâmının diğer makamlara nazaran çabuk bir seyre sahip olmasıdır.

Suskunlar'daki olaylar oldukça karmaşık bir şekilde ele alınmıştır. Bu karmaşıklığın romanın sonuna doğru yani 'segâh' bölümünde çözüldüğünü ve olayların hızlı bir şekilde sonuca bağlandığını görmekteyiz. Bu durumda segâh makâmının romanın son bölümüne isminin verilmesi tesâdüf değildir. Hz. Muhammed'in Kur'an-ı Kerim'i çargâh makâmında okuduğuna dâir bir rivâyet bulunmaktadır ve bu sebepten mûsikîşinaslar, Hz. Muhammed'e duydukları saygıdan ötürü çargâh makâmında icrâ yapmaktan çekinirler. Âsım'dan duyulan semâinin çargâh makâmında olması ve ardından Âsım'ın bir cinayete kurban gitmesi bu minvalde değerlendirilebilir fakat bu konuda kesin bir hüküm vermemek gerekir. Bununla birlikte yine makamlar arasından 'nevâ' makâmının roman karakterlerinden birisine verilmesi önemlidir. Dâvut'un, Cüce Efendi lâkaplı Pe-reveli Hacı İskender'in ve Âsım'ın ortak yönü Nevâ'ya âşık olmalarıdır. Birçok karakter tarafından âşık olunan bir kişi olması bakımından Nevâ'nın önemi büyüktür.

Dinî mûsikî alanında ihtisas yapmış bir akademisyenle gerçekleştirdiğim sohbette işittiğim kadarıyla ve Şeyma Ersoy'un da "eski ve yeni bilginler, uşşak, nevâ ve bûselik makamlarındaki

Avrupa'ya tahsile giden Türkler arasında ahlâk üzerinde çalışan ilk öğrenci ve Sorbone'da felsefe doktorası veren ilk Türk olan Nurettin Topçu'nun "Var Olmak" adlı kitabı ilk olarak 1965 yılında Dergâh Yayınları tarafından basılmıştır. 1965'ten günümüze kadar basılmaya devam eden kitap en son 2022 Eylül ayında 35. baskısı ile Dergâh yayınları tarafından basılmıştır. Ezel Erverdi ve İsmail Kara tarafından hazırlanan eser, 145 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın dili kolay ve anlaşılır olmakla beraber okuyucuyu düşünmeye ve sorgulamaya teşvik edici bir üsluba sahiptir. Kitapta yer alan her bir başlık kendi içerisinde belirli bir hiyerarşiye sahip olmakla beraber okuyucuya farklı perspektifler sunarak, zihin dünyasına yeni bakış açıları kazandıran bir niteliğe sahiptir.

Kitap, "Düşünceler ve Duyuşlar" olmak üzere iki bölüm halinde ele alınmıştır. Birinci bölüm kendi içinde 18 alt başlıktan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise kendi içerisinde 15 alt başlığa ayrılarak okuyucuya aktarılmıştır.

Düşünceler adlı ilk bölümde Topçu, var olmanın gerçek manasıyla var olmak olduğunu ifade ederek

başlar. Var olmanın hareket etmek olduğuna dikkat çeken Topçu, düşüncenin de bir hareket olduğuna vurgu yapmıştır. Düşünce dediğimiz kavram, davranışlarımızın başlangıç noktasını oluşturur. Düşüncelerimiz, varoluşumuz itibariyle birbirinden ayrılmaz bir ilişkiye sahiptir. Varlığın olmadığı bir zeminde düşüncenin var olması neredeyse imkansızdır. Dolayısıyla düşünen insan var olmayı başarabilen insan demektir. Çünkü var olmak düşündürmektir. Düşünebildiğimiz ve düşünmeyi sürdürebildiğimiz sürece var olmaya devam edeceğiz. Düşüncenin olmadığı bir yer ise metruk, kullanılmayan harabe bir eve benzetilmektedir. Dolayısıyla bu eserde Topçu, var olmanın nasıl gerçekleşeceğini, var olabilmek için nasıl düşünmemiz gerektiğini ve bu eksen etrafında neler yapabileceğimizi belirli kavramlar içerisinde okurlara farklı bir perspektif ile sunmuştur. Hatta Topçu, var olma felsefesini şu cümlesi ile sistematikleştirmiştir: "Hareket ediyorum, düşünüyorum, birliği seviyorum, o halde varım." Dünyada insanı var kılan, var olmak iradesidir.

Topçu, inanan ferdi bilgisiz ve mukallit olarak niteler. Onu, kendi ışığı olmayan ışığını başka kürelerden alan kör kandile ben-

İnsanın ile ilişkisi

bestelerin insana güç verdiğini, cesaretini arttırdığını ve tam bir ferahlık hissi verdiğini söylerler” (Ersoy Çak vd., 2020, 608) ifadesinde belirttiği üzere nevâ makâmının

insana ferahlık verdiği bir gerçektir. Âşık olmuş bir kişinin keyfini yerine getirecek, ruh hâlini olumlu yönde etkileyecek önemli unsur da âşık olduğu kişinin kendisi olduğuna göre, âşık olunan Nevâ karakterini nevâ makâmından bağımsız değerlendirmem gerekir. Ayrıca Mevlî evîhâneye gelen Eflâtun’un neyi eline aldığı nevâ makâmında başarılı bir icrâ gerçekleştirmesi olayını da neyden çıkan en duru sesin bu makam sayesinde çıktığına dâir olan birtakım görüşlerle birlikte değerlendirmek gerekir. Bununla birlikte Veysel’in, Hızır Paşa’nın yeğenine çaldığı eser sebebiyle onun ölümüne sebep olması olayında da mûsikînin önemli bir yeri vardır. Çünkü çaldığı eser hüzzam makâmındadır. Hüzzam makâmında çalınan eserlerin hüznü olduğu bilinmekte ve bu bilinçsiz cinayette de mûsikînin etkili olduğu örnekten hareketle görülmektedir.

Bunlara ek olarak mûsikî vesilesiyle metinde bulunan bir karşıtlık bulunmaktadır. Bu karşıtlık Batı Mûsikîsi ile Klâsik Türk Mûsikîsinin karşıtlığıdır. Batı Mûsikîsinin temsil eden ecnebî bir karakter olan Alessandro Perelli yani Perelli İskender Efendi bulunmaktadır. Çünkü o, bir batı enstrümanı olan çembalo çalmaktadır. Klâsik Türk Mûsikîsinin temsil eden diğer karakterler ise ud, tambur, kanun, kudüm, def ve zurna gibi şark medeniyetine ait birtakım enstrümanları kullanmaktadır. Batı Mûsikîsi ile Klâsik Türk Mûsikîsi arasında benzerlikler bulunmakla birlikte keskin farklılıklar da bulunmaktadır. Türk müziği 1 tam sesin

9 ayrı parçaya bölüp, oluşan her parçaya ‘koma’ adı verilen perdeleri meydana getirmiş, toplam 80 adet usulün meydana çıkmasına katkı sağlamıştır (www.erturgutsanatmerkezi.com). Erol Tarkum’un da ifadesiyle “Türk Mûsikîsinde tarih boyunca icat edilmiş makam sayısı, (10 kadarı 20. yüzyılda icat edilmiş olmak üzere) 593’tür” (Tarkum, 2018, 32). Makamların bu kadar fazla olması, Türk Mûsikîsinin çoğulcu ve çeşitli yapısını göstermektedir. Metinde hüseyinî, hüzzam, zîrgûle, pençgâh, şeşgâh, heftgâh, rast, bûselik, menfûre, uşşak, hicâz, rahevî, ırak, ısfahân, zirefkend ve büzûrk gibi birbirinden farklı makamların yanında kanûnî, def-fâf, tamburî, kudümzen, çengî, zurnazen ve üdî gibi birtakım mesleklerden örnekler bulunmaktadır. Bu ve bunun gibi çeşitliliklerin yalnızca birkaçını aktardığım Suskunlar, zihnin cilası olan edebiyatın, ruhun gıdası olan mûsikî ile birleştiği yerdir.

* Erturgut, M. “Türk Müziği ile Batı Müziği Arasında Farklar”. www.erturgutsanatmerkezi.com.

* Tarkum, E. (2018). “Türk Müziği ve Batı Müziğinin Yapısal Özellikleri ve Çokseslilik Açısından İncelenmesi”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 20, sayı 1, ss. 31-43.

* Ersoy Çak, Şeyma ve Özcan Nuri. (2018). “Müzik Terapinin Tarihsel Gelişimi ve Uygulandığı Mekânlara Bir Bakış”, Turkish Studies, 13/18, ss. 599-618.

Gitmek ile Kalmak Arasında İnsan: Cihan Aktaş’ın Ayak İzlerinde Uğultu’su.

Betül Sena Ateş
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Gitmek ile Kalmak Arasında İnsan: Cihan Aktaş’ın Ayak İzlerinde Uğultu’su.

İlk baskısı 2013’de yapılan Ayak İzlerinde Uğultu, Cihan Aktaş’ın onuncu öykü kitabıdır. Modern Türk öykücülüğünün önemli isimlerinden olan Aktaş’ın, mültecilik ve göç konusu etrafında şekillenen öykülerinin olduğu bu kitabında; bir mekâna ait olmama durumunun getirdiği aidiyetsizlik hissi, gitmekle kalmak arasında bocalayan karakterler, her şeye rağmen yeşeren umutlar anlatılır. Günlük hayattan küçük insanların yaşantısına mercek tutan Aktaş, sesi duyulmayanların sesi olur öykülerde. Aktaş, öyküleri sınırlar ve uzaklar üzerinde bir noktaya inşa eder. Ayak İzlerinde Uğultu’da gitmek, dönmemek, mültecilik, hayal kırıklığı, beklemek ve eve uzak olmak kitaptaki on iki öykünün ana temasını oluşturur.

Ayak İzlerinde Uğultu’daki ilk öykü olan “Borçlu Bırakan Şehir”, okuru mültecilik üzerine düşündürür. Öykü kahramanının bir atölye çalışması nedeniyle Amsterdam’a davet edilmesi ve bu atölyede tanıştığı Türk kıza Fazıla ile konuşmaları anlatılır. Fazıla karakteri üzerinden göçmenlik ve sınır kavramı öyküde işlenir. Fazıla’nın zorlu hayat hikayesine ve aidiyetsiz yaşamının anlatımı yanında öykünün anlatıcısının Amsterdam’da yeni kültürler/insanlar tanımasına şahit oluyoruz. Yazar, öyküde dünyanın pek çok yerinde yaşayan Müslüman kadının kimliği meselesini de ele alıyor.

“Konteyner İçindeki Kırk Dördüncü Kişi” adlı öyküsünde, insan kaçakçıları tarafından Afganistan’dan İran’a ardından Türkiye’ye götürülme vaadiyle kandırılmış olan göçmenlerin insanlık

dışı yolculuğu anlatılır. Kitapta sıkça değinilen göçmen sorunu, bu öyküde okuru derinden etkileyecek bir olay örgüsü içinde aktarılır. Aktaş bu öyküde, birçok göçmeni canından eden insan kaçakçılarına ve sonu ölümle bitmesi muhtemel olan bir yolculuğa çıkmayı kabul etmek zorunda kalan çaresiz insanlara bakışını çevirir.

“Dünyanın Öteki Ucu” adlı öykü, iki çocuğunu ve eşini bırakıp Amerika’daki kızının yanına giden bir annenin şahsında şekillenir. Vatandaşlık hakkı kazanabilmek için beş yıl Amerika’da kalmak zorunda olan bir ve annenin hasretiyle evin sorumluluğunu sırtlayan bir genç kızın öyküsüne tanık oluruz. Kız, ailesinin dağılmasına sebep olanın annesi olduğunu düşünür ve vize başvurularının olumsuz sonuçlanması üzerine ona karşı içinde bir kırgınlık hissetmeye başlar. İçinde bulunduğu durumu kabullenişini “Uzaklık yakınlık diye bir şey yok, Doğu Batı diye bir şey yok, ben talihli bir insanım, bütün yer-küreye dokunuyorum ellerimle, şimdi buradayım ve yarın başka yerde olsam da tenimle, bakışlarım ile okyanusa karıştım bir kere.” (s.107) diyerek ifade eder. Yazar annenin gidişini ve evin mahzun kalışını onun hep oturduğu kanepeyi kurtlanarak kırılması metaforuyla anlatır okura.

“Japon Resmi” isimli öyküde de yine bir anne-kız öyküsü anlatılır. Öykü; kendi ülkesinde tutunamayan, pek çok işe girip çıkan ve mutluluğu bulamayan kızın, Japon sanatına ve kültürüne ilgi duyması ile Japonya’dan kendine burs ayarlayarak oraya yerleşmesi etrafında şekillenir. Annenin kızına olan özlemi ve bu özlemin

ya-rattığı duygu ve düşünceleri okura aktarır Aktaş. Anne kızıyla Skype üzerinden konuşmalarını gerçek bir hasret giderme olarak görmez ve “Skype dediğin nedir ki, cama düşen görüntü, o kadar.” (s. 83) diye hayıflanır. Bu durumda da teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, sıcak bir sarılma gibi hasreti dindirmeyeceğine vurgu yapar.

Aktaş “Çürük Ayva Kokusu” adlı öyküsünde sınırların ötesine işaret eder. Eğitim almak için eşiyile beraber Amerika’ya giden bir kadının, hamileliğinden dolayı koku alma duyusu hassaslaşmıştır ve şehrin kötü kokusunun giysilerine bile sindiğini düşünür. Yazar “Ağır bir kokusu var tahtakurusunun, ama benim çamaşırlardan aldığım koku daha farklı. Nasıl anlatsam... Durduğu yerde çürümeye devam eden ayva kokusu gibi, belki, bazen...” (s. 127) cümleleri ile kadının alışamadığı yeni düzen durumunu çürük ayva kokusu ile sembolize eder. Devamlı olarak ülkesine geri dönmeyi düşünen ve içinde bulunduğu gerçekliği kabullenemeyen kadının, eşinin durumu yüzünden dönemeyeceklerini bilse bile, bir gün mutlaka döneceğinin hayalini kurarak avunmaya çalışır.

Ayak İzlerinde Uğultu’da; sınırların ötesinden seslenen, gitmekle kalmak arasında bir yerlerde dolanan ve olanca hayal kırıklığına rağmen kalplerinde umut kıvılcımı taşıyan küçük insanların öykülerini yalın ve hayatın içinden bir sesle okura sunar yazar. Okuyup kendi sınırlarımızı ve umudumuzu bulmak da biz okura düşer.

Kendiniz ile hesaplaşmak istiyorsanız buyrun okuyun

Zeynep Öztürk

(Dilmer, Bilgisayar İşletmeni)

duruyor. Fakat iş hayatına atıldıktan sonra kanda olmayan ama varmış gibi önüne örülen duvarlara nasıl çarptığını amacı kendi menfaati olan kişilere karşı iyi niyetinin dürüstlüğüne nasıl da mağlup olduğunu görüyoruz. Mürşit beyin çevresinde olup bitenler ile zamanla nasıl yozlaştığını acı

bir şekilde okurken yakın çevre dediğimiz arkadaşlarımızın kötü huyları kadar olduğumuz gerçeğini vuruyor yüzümüze, bu kitap.

Tabii ki her insanın iyi ya da kötü huyları vardır, artı ve eksi gibi. Lakin kötü huy, toplumun yüzyıllar boyunca oluşturduğu belli başlı kural ve kaideleri bozmakla kalmaz, insanı felakete sürüklediği gibi en yakın çevresini de zehirler.

Bu zehir, öyle büyük yıkımlara yol açar ki tek bir kişide durdurulamayan habis bir "ur" gibi tüm toplumu sarar. Mürşit beyin memur olarak atandığı görev yerinde etliye sütlüye dokunmasıyla başlayan sürgün serüveni onu en sonunda geri dönüşü olmayan hatalar yapmaya sevk eder.

Bu romanda, insanı kendisi yapan değer yargılarından azar azar nasıl uzaklaştığını ve sonunda tamamen koptuğunu görüyoruz. Peki, Mürşit beyi basiretsizlik, doğrudan ve değer yargılarından ödün vermek, mücadele azminden yoksun olmak ile suçlamamız doğru mu? Cevaplarımızı çok merak ediyorum...

Bence doğru. Evet girmiş olduğu ortamlar bozuk, lakin insan onuruna yakışır davranmak ve emir olduğu gibi dosdoğru olmak gerekmez mi? Etrafımızdaki her-

kes ve her hadise aleyhimize olabilir ve hatta lehimize gibi görünen kişiler ve olaylar da aleyhimize olabilir. Aymazlıkla hatta ihanetle sınanabiliriz. Peki boyun büküp dik duruşumuzdan vaz mı geçmeliyiz Mürşit Bey gibi? Tabii ki hayır. İçi dışı güzel dosdoğru bir insan olmak asıl hedef olmalı.

Benim fikrimce, roman kahramanı Macit Beyin düştüğü durum, yumuşak tabiatından kaynaklanmaktadır. Zira yeri geldiğinde otoritesini koruyan bir insan, hayat mücadelesi dediğimiz bu serüvende kendi doğrularını yoldan çıkartacak tekliflere "hayır" diyebilmelidir. Günümüz insanının da aslında en büyük eksikliği "hayır" diyememek değil midir? Arkadaş meclislerinde en büyük korku değil midir, hayır dersek karşı taraf kırılır ya da benimle ilgili olumsuz düşünce oluşur düşüncesi? Peki kaç doğrudan vazgeçip katlettik, bu düşünce yüzünden?

Hele "Hayır" dediğimizde dışlanmak, yadırganmak hatta bunu bir saldırı olarak kabul edenlerce düşman bellenmek yok mu? İnsanı kahrediyor. Ama hayatta karşılaştığımız şeyler bir yandan "evet" ve "hayır" kadar basit. Bir yandan da "evet" ve "hayır" kadar zor. Roman kahramanı Mürşit beyi ben "hayır" demekten yılmak duymuş ve kendini "evet" in huzurlu kollarına bırakmış gibi buldum.

Tabii ki burada tek taraflı düşünmeyip çevrenin bozukluğuna da değinmemiz gerekmektedir. Mürşit beyin nefesine o kadar farklı yollardan sayısız saldırı olmuştur ki artık ne çevresine verecek bir "hayır" cevabı ne de içten gelen ihanete karşı duracak mecali kalmıştır.

Bazı insanların karakterlerinde öteden beri hep var olan ama

ustalıkla gizledikleri bir "sahtekarlık" vardır. Siz, sahtekarlığı sadece bir kelime olarak bilirken, size övgüler yağdıran hatta istikbalinizle ilgili vaatlerde bulunan kişi ya da kişilerde bir karakter olduğunu fark edince dehşete kapılırsınız.

Kişi kandırılmışlık hissiyle şaşkına dönerken karşı taraf sahtekarlıktan pişkinliğe evrilir. Romanda Macit bey, bu travmayı atlatabilmiş, hayata küsmüş ve sonuçta mahvolmuştur. Bu durumda yapılması gereken davranış bu trajedinin karşısındaki bir ürünü olduğunu bilmek ve onu yozlaşmış karakteriyle başa bırakıp yoluna devam etmektir. Asıl roman kahramanı Zehra'ya gelince şahsen benim kişisel özelliklerini çok beğendiğim, gıptaıyla okuduğum bir karakter.

Macit beyin kızı için yaptığı fedakarlıklara gelince... Yapılan fedakarlıktan karşı tarafın haberi yoksa bunu nerden bilebilir ki? Ayrıca seçme şansını olsa belki de fedakarlık değil sadece babasını yanında görmek isteyecektir, kim bilir? Evet, Zehra bir miktar "acıma" hissinden yoksun! Fakat haddinden fazla acımak da bir zafiyet değil midir?

Bu romanda, biri zaafa, acziyete, ezikliğe, beceriksizliğe ve minnete tahammülü olmayan diğeri de her türlü zaafi içselleştirmiş kendini iyiye ve doğruya yöneltmekten aciz, "ben buyum"cu yaklaşımın arkasına sığınmış yenilmiş ve kaybetmenin acı zevkine dalmış iki kahraman anlatılmaktadır. Kıyas yapıp seçimlerimizi tekrar gözden geçirmemiz için okunması bir kitap.

Ve hayat, taa ötelere fisıldadı: "ben size seçenek sunarım. Siz tercihlerinizi yaşarsınız..."

Çağdaş Türk Edebiyatının ünlü roman, öykü ve tiyatro yazarı Reşat Nuri Güntekin, 25 Kasım 1889 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Askerî Doktor Nuri Bey, annesi Erzurum Valisi Yaver Paşa'nın kızı Lütfiye Hanım'dır. Yazın yaşamına 1918'de, Cemal Ni-met takma adıyla yazdığı "Harabelerin Çiçeği" adlı romanı ve "Eski Ahbap" adlı öyküsüyle başlamıştır. Asıl ününü "Çalıklusu" adlı romanıyla kazanmıştır. Ayrıca "Yaprak Dökümü", "Dudaktan Kalbe" ve "Akşam Güneşi" romanları gibi, bu yapıtı da sinema ve televizyon filmi olarak uyarlanmıştır. Romanlarında güçlü bir gözlemciliğe dayanan realizm ve canlı bir üslup vardır.

Çeşitli dergi ve gazetelerde de yayımlanan öykü, roman ve oyunlarında kendi adının yanı sıra "Hayrettin Rüştü, Mehmet Ferit, Sermet Ferit" gibi takma adlar kullanmıştır. Yeni eserlerini yazarken yakalandığı kanserden, tedavi için gittiği Londra'da 13 Aralık 1956'da yaşama gözlerini yumdu. Cenazesi yurda getirilip Karacaahmet'te toprağa verildi.

İnsanı idealistliğe, can yakan yoksunlukları, en yaşanacak zamanlarda mahrum kalışları, masumiyetin iç acıdan dönüklüğü ve gün görmemiş sırları taşır.

Zaafa, acziyete, ezikliğe, beceriksizliğe, yalakalığa ve minnete tahammülü olmayan bir kişi düşünün. Onun nasıl bu hale geldiğini de merak edersiniz değil mi? Çevremizde sıkça gördüğümüz, sürekli mağduru oynayan tipleri gözümüze sokan bir kitap "Acımak". İmkansızlıklar içinde imkan bulmanın ve çelikten bir iradenin kolay kolay her insanda olmayacağını hepimiz biliriz. Kişilik özeliğinin yanı sıra doğumla başlayan hayat serüvenindeki tecrübelerden neler biriktirdiklerimizle de alakalı bir durum bu bence.

Ben bu romanı iki farklı bölüm olarak görüyorum, birincisi her türlü acziyete, yokluğa, bilemezliğe, beceriksizliğe, yapılamayana karşı çıkan bir öğretmen, ikincisi ise tüm bunlara çok eskiden karşı çıkmış ama muvaffak olamamış türlü entrikalar, yozlaşma, çıkar çatışmaları ve hatta içten gelen ihanetler ile çatırdayıp yıkılan bir baba.

İkincisinden başlayacak olursak kıt kaynaklarla okuyup adam olma idealine yapışmış bir insanın ilk etapta başarısı göz dol-

HAZARA ANSİKLOPEDİSİ TANITIM PANELİ

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Hazara Öğrencileri Kültür ve Dayanışma Derneği ile Hazara Ansiklopedi Vakfı'nın iş birliğinde Hazara Ansiklopedisi tanıtım ve değerlendirme toplantısı yapıldı. Toplantıya başta Hazaralı öğrenciler olmak üzere pek çok meraklı kişi katıldı.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan ve Hazara Öğrencileri Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Farzana İbrahimi'nin konuşmasıyla başlayan panel, ardından iki oturum şeklinde devam etti.

Konukları ağırlarken programın içeriğini anlatan Farzana Hanım, bir milletin kültürünün eğitimle yaşatıldığını ve nesilden nesile aktarıldığını belirterek, Hazara Ansiklopedisi tanıtım ve değerlendirme panelini düzenlemek için Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ve kütüphane ve dokümantasyon daire başkanı sayın Osman Kayaer'i ve bu üniversitenin öğretim üyelerine iş birlikleri için teşekkür etti.

Prof. Dr Musa Kazım Arıcan, bu toplantıya ev sahipliği yapmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirirken, "Hazara Ansiklopedisi"ni tarihi bir eser olarak nitelendirdi.

Rektör Arıcan, Hazaraların tarihini ve kültürünü anlatmak için neşredilen Hazara ansiklopedisi bilimsel olarak son derece kıymetli bir eserdir. Bu ansiklopedinin dilimize kazandırılması son derece faydamı olacaktır. Biz ASBÜ olarak üzerimize bir görev düşerse yapmaya hazırız dedi.

Programın ilk panelinde, oturum başkanlığını yürüten, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ejder Okumuş, Hazaraların tarih boyunca Afganistan coğrafyasında çok önemli rol oynadıklarına değinmiş; ancak dış dünyaya tanıtımı pek olmamıştır. Bu nedenle, Ankara Sosyal Bi-

lim-ler Üniversitesi'nde Hazara Ansiklopedisinin böyle bir program ile gündeme getirilmesi son derece faydalı olmuştur dedi.

Hazara Ansiklopedi Vakfı Başkanı Asadullah Shafai, "Hazara Ansiklopedisini Geliştirme Faaliyetinin Perspektifi" başlıklı bir konuşma yaptı. Shafai, İsveç, İngiltere ve Almanya'daki benzer programların ardından Hazara ansiklopedisinin Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentinde gündeme getirilmesi bu ansiklopedinin sonraki ciltlerinin geliştirilmesinde büyük bir itici motivasyon kaynağı olacaktır. Hazara Ansiklopedi Vakfı olarak ansiklopediyi İngilizce ve Türkçe dahil diğer dillere çevirmeye çalışıyoruz." Dedi.

Ardahan Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Abdullah Mohammadi, Hazara toplumunun 2001'den 2021'e kadar olan durumunu analiz edip incelerken, Hazara toplumunu doğru anlamak için Hazara Ansiklopedisi önemli bir kaynak olacaktır dedi. Mohammadi, Türkiye'de bu dile hakim olan Hazaralı öğrenciler ile koordineli çalışarak bu eseri Türkçe'ye çevirmeye çalışacağım. Afganistan hakkında bilimsel çalışmalar yapmış kitap ve bilimsel makaleler yayınlamış Türk profesörlerin görüşlerinden fayda-

lan- malıyız dedi.

Süleyman Demirel Üniversitesi Doktora öğrencisi Mohammad Javad Niki, Afganistan'daki ansiklopedi yazma kültürünün arka planı ve Ariana Ansiklopedisi hakkında kısa bir değerlendirme yaptı. Niki, "Hazaralar Ansiklopedisine Doğru İlk Adımlar" başlıklı konuşmasında şunları söyledi: "Hazaralar hakkında bilimsel yöntemlerle sistematik bir ansiklopedi hazırlamak sadece Hazara toplumunda ortak bir bilinç oluşturmakla kalmaz; aynı zamanda Hazaraların kendilerini çevrelerine ve dünyaya bilimsel yöntemler ile tanıtılmalarını sağlar." Dedi.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Doktora öğrencisi Mazaher Rais Zade, Hazaraların çağdaş tarihinden kısaca bahsettikten sonra Hazara Ansiklopedisi'nin yazım süreci hakkında detaylı bilgiler verdi. Hazara Ansiklopedi Vakfı'nın organizasyon ve bilimsel yapısından da bahsetti. Rais Zade, eserin özelliklerini anlatırken aynı zamanda Hazara Ansiklopedisi'nin geliştirilerek yeni ciltlerinin neşredilmesinin gereğinin altını çizdi.

Programın "Hazara Ansiklopedisi Tanıtım ve Değerlendirmesi" başlıklı ikinci paneli Doç. Dr.

Selim Çapar başkanlığında gerçekleştirildi. Selim Çapar, Afganistan toplumunun önemli bir parçası olan Hazaraların zengin bir kültüre sahip olduğunu ve Hazara Ansiklopedisinin bunu korumak için değerli bir eser olduğunu söyledi.

Kabil Üniversitesi'nde eski Orta Asya Çalışmaları öğretim üyesi olan Dr. Fazl Ahmed Burget, bugünkü Afganistan'ın nasıl oluştuğunu tartıştı ve diğer kabilelerin Afganistan'daki ilk hükümetlerin oluşumundaki rolüne vurgu yaptı. Ayrıca Abdurrahman Han döneminde Hazaraların maruz kaldığı zulme de değindi. Hazara Ansiklopedisini Afganistan'ın büyük etnik gruplarından biri olan Hazaralar hakkında bir referans metni oluşturmak için önemli bir adım olarak değerlendirdi.

Kırıkkale Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Bilgehan Atsız Gökdağ, Türkiye'deki ansiklopedi tarihini değerlendirerek, şöyle dedi: "Ansiklopediler, toplumların millileşme temelinin teşkil eden değerli eserlerdir. Özellikle Büyük Fransız Devrimi'nden sonra farklı toplumlarda ansiklopedi yazma kültürü gelişmiş ve bu durum

toplumların uluslaşmasının temelini oluşturmuştur. Bu nedenle

Hazara Ansiklopedisi önemli bir adımdır". Bilgehan, "Hazaralar konusunun Türkler açısından son derece önemli olduğunu hatırlattı. Ne yazık ki Hazaralar hakkında Türkçe otantik kaynakların olmamasını belirterek ve Türkiye'de Hazara çalışmaları çok yeni bir konudur. Bu açıdan Hazara ansiklopedisi özel bir değere sahiptir. Şüphesiz her ansiklopedinin eksikleri vardır ve Hazara Ansiklopedisinin eksiklerinden biri de içinde resim olmamasıdır. Bir görüntü birçok kelimeyi ifade edebilir ve okuyucuyu etkileyebilir." Dedi.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Umut Başar, Hazara çalışmalarını Afganistan'ın önemli etnik gruplarından biri ile ilgili tarihsel araştırmaların ayrılmaz bir parçası ve bir dönüm noktası olarak değerlendirdi. Hazara Ansiklopedisinin içinde pek çok Türkçe kelime var ama ansiklopedinin kaynak listesinde hiçbir Türkçe eser yok dedi. Sizden ricam bu eksiklerin giderilmesi ve Türkçe kaynaklar mesela "Türk Ansiklopedisi" ile "İslam Ansiklopedisi" gibi kaynaklardan yararlanılmasıdır. Başar, devam ederek: Hazara ansiklopedisinin zenginleştirilmesi için Türk dilbilimcileri, tarihçileri, antropologları ve sosyologlarından iş birliği istemesi gerektiğine de dikkat çekti. Başar, "Hazaralar ve Türkler arasındaki ortak konularda uzmanların yazılı eserlerine başvurmak gerekiyor" dedi.

Inuno Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve "Hazaralar" kitabının yazarı Prof. Dr. Neslihan Durak da Hazara ansiklopedisini değerli ve önemli bir adım olarak değerlendirdi ve Hazaraları Atatürk'ün yoluna davet etti.

Panelden sonra, "Gul Mohammad Jafari'nin resim sergisi" gezildi ve katılımcılara çeşitli ikramlarda bulunuldu.

Allameh Sayyed İsmail Belhi ve Divan-ı Belhi

Mazaher Rais Zade

(ASBÜ Uluslararası İlişkiler Doktora Öğr.)

Muhammed oğlu Allameh İsmail Balkhi, 1921'de Sarpol Balkhab köyünde doğdu. Bir buçuk yaşında annesi vefat etti. Allameh Belhi 5 yaşına kadar ağabeyi İbrahim ve kız kardeşi Ruqiya ile babasının yanında Sarpol köyünde yaşadı. Çocukların tahsili için okulun bulunmaması nedeniyle önce Mazar-ı Şerif'e ardından da Kabil'e hicret ettiler. Fakat o zamanlar bu iki şehir bile "dahi çocuk"ların yetişmesi ve gelişmesi için uygun yerler değildi. Bunun üzerine baba Muhammed, çocukları ile birlikte İran'ın Meşhed şehrine giderek oraya yerleşmiştir. Meşhed'e vardığında ailenin en küçük çocuğu Allameh Belhi altı yaşındaydı.

Henüz bir çocuk olan Allameh Belhi için kardeşlerin ölümü çok ağır gelir. Ama ağabeyinin vasiyetini dinler ve büyük bir ciddiyetle çeşitli ilimleri incelemeye başlar. Şeyh Mirza Mohammad Kafaei, Şeyh Mohammad Taki Adeeb Neishabouri, Şeyh Ali Ekber Nahavandi, Allameh Aga Bozorg, Şeyh Seyed Sadruddin Sadr ve Haj Şeyh Hashem Qazvini gibi öğretmenlerin varlığından yararlanır. Belh'in tüm hocaları onu bir dahi ve olağanüstü bir yetenek olarak tavsif eder.

Allame Belhi'nin bir yandan ilmî iştiağı diğer yandan dünya görüşü ve siyasi anlayışı, onu 1938'de bir grup talebesi ile birlikte diğer ülke insanlarını tanımak ve İslâmî tebliğ etmek üzere Kafkasya'ya sevk eder. Lakin Kafkasya'ya girer girmez polis tarafından tutuklanır. Allame Belhi ve arkadaşları, üç gün üç gece bellerine kadar su içinde hapsedilerek işkenceye tabi tutulurlar. Ardından sınır dışı edi-

lerek İran'a geri gönderilirler.

Allameh Balkhi'nin çalışmaları üç bölüme ayrılmıştır: 1. Konuşma kasetleri; 2. El yazması kitapları; 3. Allameh Balkhi'nin şiirleri. Allameh Balkhi'nin hayatının özel koşulları, uzun tutukluluk süresi, şiirlerinin dağınıklığı ve ölümünden sonra ülkenin içinde bulunduğu sosyal durum nedeniyle şiirlerinin yalnızca beş bin kadar mısrasına ulaşılabildiği bilinmektedir.

Onun ailesi, Allameh Balkhi'nin dağınık ve düzensiz kağıt parçalarına yazılmış şiirlerini özenle koruyarak, zor şartlar altında halka ulaştırmıştır. Allame Belhi'nin şiiri ahlakidir, azim ve adaletten bahseder. Halkın dertlerini ve kederlerini irdeler. Sıkıntılardan kurtulmanın yollarını gösteren belîğ bir nutuktur. Allameh Belhi sadece eleştirmekle kalmaz, yol da gösterir. Genç, yaşlı, erkek ve kadınlara daha çok çabalama ve çalışmaya çağırır.

Halkın dayanıklılığını istikrar, birlik ve beraberlikte görür. Savaş yalnızca saldırgan ve yağmacılara karşı caiz görür. Allameh Balkhi, her toplumda varolan insani kuruluşları över. Toplumların kurtuluşunu önyargısız ve dürüst bir şekilde çalışmakta görür. Belhi için farklı dil, din, mezhep ve kültüre sahip toplumlar, insanlık için bir tehlike olmadığı sürece saygındırlar.

Allameh Balkhi'nin şiirlerinin çoğu hapisanede yazılmış olmasına rağmen, acı ve inilti içermez. Onun tek arzusu insanları rahatlatmak ve sorunlarını çözmek için gerekli olan özgürlüktür.

Belhi'nin şiirleri irfan, tasavvuf, felsefe, siyaset, toplum, kültür, ahlak gibi çeşitli konuları muhtevlidir. Ne yazık ki Allameh Belhi bu kitabında şiirlerinden çok kısa bahsetmiş ve birkaç örnek ile yetinmiştir.

Allameh Balhi, klasik şiirin farklı biçimlerinde yazdı; gazel, kaside, hamse (beşli mısra) ve mesnevi gibi. Ancak Belhi'nin şiirleri mevcut formatlara uymaz. Mesela, gazeli aşk şiirleri yerine siyasi ve ideolojik meseleleri işlerken kullanır. Allameh Belhi'nin şiirinde manzum biçimler, geleneksel içeriğini kaybederler. Şair, devrim ve reform hedeflerini ifade etmek için tüm biçimleri kullanır.

Allameh Belhi'nin şiirlerinde her türlü yeni teknik görülmekte olup bunların başında kelime oyunları ve kinayeler gelmektedir. Ayrıca Allameh Belhi'nin şiirlerinde Kur'anî göndermeler, hadisler ve İslami gelenekler bolca görülmektedir. Farsça ve Arapça atasözleri, teşbihler vs Allameh Belhi'nin şiirlerinde bolca yer alır. Allame Belhi'in şiirinde yabancı ve modern kelimeler de görülmektedir. Şair bu kelimeleri prensip, paket,

atom, teknik, demokrasi ve daha onlarca kelime gibi zaruretten kullanmıştır.

Bu divan, 216 gazel, 15 kaside, 7 parça, beyit ve tekil, 20 mesmat ve 6 mesnevi içeren en eksiksiz koleksiyondur. Tanıtımını yaptığımız bu divanın beş farklı nüshası vardır.

Birinci Nüsha; Allameh Balhi'nin farklı kağıt türlerine kendi el yazısıyla kaleme aldığı tomarlardan oluşur.

İkinci Nüsha; Allameh Balhi'nin el yazmalarının çocukları tarafından transkribe edilmiş halidir.

Üçüncü Nüsha; Allameh Belhi'nin divanı, Siddiqa Balkhi başkanlığındaki Allameh Şehit Belhi'nin araştırma ve çalışma merkezi tarafından Meşhed'de yayınlanmış halidir.

Dördüncü Nüsha; 1990 yılında Tahran'da Seyyed Jamaluddin Hosseini Yayınevi tarafından yayınlandı.

Beşinci Nüsha; Belhi'nin farklı yıllarda yayınlanan şiirlerinden alıntılarının olduğu bir koleksiyondur.

Beül Harmancı
(İslam Sanatları Yüksek Lisans Öğr.)

İnanırsa inandığına inanmakta inanmas ise inanmadığına...

1940'ta Maraş'ta doğan Rasim Özdenören, tahsilini liseye kadar olan bölümünü Güney ve Doğu şehirlerinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi. 1975 de Kültür Bakanlığı bakanlık müşaviri oldu. 2005 yılında ise memurluğu bırakarak kendi özgürlüğüne yöneldi. Edebiyatımız da önemli bir yeri olan Özdenören, deneme ve Türk öykücülüğünün ustası olarak anılmaktadır. Ayrıca edebiyatımıza otuzun üzerinde eser kazandırmıştır.

Rasim Özdenören'in "Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler" adlı kitabı 163 sayfadan oluşur. Eser, "Panora", "Sağlıklı Düşünmeye Doğru", "Müslümanın Nitelikleri" ve "İslam'ın Özgünlüğü" adlı dört bölüme ayrılmıştır. Kitabın ilk baskısı 1985'de yapılmıştır. Eserin sonraki baskılarında birçok değişiklik yapılmıştır. Bütün bunların yanı sıra bu eseri hakkında "sakat doğmuş çocuk" ifadesini kullanmıştır.

Kitabın ilk bölümünde Dostoyevski'nin "İnanırsa inandığına inanmamakta, inanmazsa inanmadığına..." sözü karşımıza çıkar. Bu sözden anlaşılacak şey, insanın ortaya koyduğu eser karşısında gereksiz bir gurur içerisine girip kendisini ilahlaştırması ve meydana getirmiş olduğu tanrılarından duyduğu gurur, onu şüphelerden arındırmamakla birlikte ruhunda devamlı şüphe filizleri boy atır. Dostoyevski'nin sözünde de bu anlatılır. Sonuçta sürekli şüphe içerisinde yaşayan insan, git gide irfan denilen kavrayış yüksekliğini kaybeder. İrfan ile bildiklerinden hareketle bilmediklerine de varılmaktadır. Oysa içinde bulunduğumuz halihazır uygarlık, bildiklerinden emin kılamamaktadır. Bu durum, "bilim" denilen olayın insan zihnini yavaşlatmasına, kendine gü-

Her baskıda yenilenen kitap

venini azaltmasına, insanın “hür düşüncesine” kilit vurmasına neden olur. Böylelikle bilim insana, her şeyi benim dediğim gibi düşüneceksin, demektir.

Bildiklerini şüphe ile tozlu raflara gönderir.

Kitap bize, Türkiye’de problem olarak görülen hususların asla ilişkin olmadığını, asıl problemin kafa yapısında olduğu göstermektedir. Örneğin tatmin arayan insanlar, dikkat çekmek için başkalarından farklı görünme yolları aramakta, elektronik buluşlar ile “kendine yeter” psikolojisine sokulup yalnızlaştırılmaktadır. Başka bir örnek: Kafalar materyalist verilerle şartlandırıldığından fakirlerin rızık kaygısıyla yaşadıkları ve zenginlerin de haz peşinde koştukları bir dünyada Allah’ın emirlerinden, öte dünyadan bahsedilmesi yadigaracak bir hal almıştır. Ayrıca İslam’ın sebep olmadığı bir neticede, İslam’ın çözüm bulması beklenmektedir. Yani kapitalist ve sosyalist sistem uygulanmaya devam etsin, fakat bunların tıkandıkları yerlere de İslam çözüm

yolu bulsun diye beklenilmektedir. Özdenören bu tür durumlardan kurtulmanın yolu olarak, İslam’ı ancak ve yalnız kendi ilkeleri içinde düşünmekle mümkün olacağını dile getirmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde şeriatın (hukukun), nefse zıt olarak geldiğinden yani nefsi terbiye etmek için geldiğinden bahsedilir. Dine, din dışı hevesler ile bağlanmanın yanlışlığı anlatılır.

Bu bölümde, üzerinde durulan hususlardan biri de yabancı terimlerle İslam’a bakmaktır. İslamı, kendi kelime ve kavramlarıyla düşünmemek oldukça yaygındır. Din kelimesi bile değişik sıfatlar ile kullanılmaktadır. Örneğin “din adamı” veya “dini bayramlar” gibi ifadelerin altında üzeri örtülü olarak dini dünyadan ayrı gören bir telakki vardır. Bu çeşit ifadeler, bize

Hristiyan Batı kültüründen geçmiştir. Ayrıca Batı Rönesansı, İslami tefekkürden aldığı her türlü bilgi ve yöntemi profanlaştırmıştır. Yani dini kalıpları alıp dindışı görüşler ile doldurmuştur.

Üçüncü bölümde Müslümanların niteliklerinden bahsedilir. Müslümanın söylediği sözler ile özdeşleşeceğini ve yapmayacağı işi söylemeyeceğine değinir. Ayrıca mizaç konusunu da ele alır. İslam’ın her çeşit mizaca hitap edebilecek nitelikte olduğunu anlatır. Ancak, İslam’ın kendi mizacımıza uygun hale getirilmesinin bir tehlike olduğunu da vurgular. Özdenören, bu tehlikeye düşmemek için de yol göstermektedir. “Maksadımız Allah rızasını kazanmak olmalıdır” der. Allah rızası ile yapılan bir

amelin bizatihi değerli olacağı bilinen bir husustur. Bunu Yunus Emre’nin “İsteyene ver cenneti, bana seni gerek seni” beytiyle örneklendirmekte, Allah rızasının cennetten bile öte geldiğini belirtmektedir.

Kitabın son bölümünde ise İslam’ın özgünlüğü ele alınmıştır. İslam, akıl ve insanın bilme gücünü reddetmez. Ne akılcı ne de akıldışıdır. İslam, vahye dayanır. Öte yandan İslam, yeni bir düzlemde telif edilebildiği bir mantık örgüsünü de önermekte ve öngörmektedir. Ancak bu durumu, İslam’ın İslam dışı görüşler ile uzlaştırmaya çalışmak ile karıştırmamak gerekir. Özdenören, kitabın sonunda İslam’ın doğrularının başkalarının yanlışlarına olan bir tepkiden ibaret olmadığına değinmektedir.

ASRIN FELAKETİNE ASBÜ'DEN YARDIM

ASBÜ Genel Sekreterliği ile Öğrenci Konseyi deprem bölgesine yardıma koştu. Yürekten gelen bir iştiyak ve hummalı bir çalışma ile önce ASBÜ ailesinin yardımları kampüste toplandı. Ardından tasnifler yapılarak kamyonlara yerleştirildi ve bölgeye sevk edildi.

Tatil münasebetiyle Ankara’da az sayıda öğrenci vardı. Depremi duyan öğrenciler kısa sürede kendi aralarında organize oldular ve Genel sekreterlik ile iletişime geçerek bir yardım kampanyası planlaması yaptılar.

Yardım kampanyası vakit kaybetmeden başlatıldı 3 kamyon ve 6 minibüs, gıda, temizlik, giyecek vesaire kısa zamanda toplandı tasnif edildi ve bölgeye gönderildi. Yardım kampanyasında yüzelliye yakın gönüllü öğrenci ve otuz idari personel katıldı. 24 gönüllü deprem bölgesine arama ve kurtarma çalışmalarına katkıda bulunmak

maksadıyla gönderildi. Bölgeye gönderilen gönüllüler orada üç gün boyunca depremzedelere yardım ettiler.

Bölgeden dönen yardımsever gönüllüler, depremin çok büyük olduğunu bizzat yerinde gördüklerini ifade ederek “yapılacak çok iş var” dediler.

Genel Sekreter Saim Durmuş yardım kampanyası ile ilgili olarak şu bilgileri verdi. “Kahramanmaraş’ta meydana gelen ve 10 ilimizi etkileyen asrın felaketi diye isimlendirilen büyük deprem sonrası ASBÜ ailesi olarak depremzedelere yardım etmek için hızlıca hareket ederek bir kampanya başlattık ve kısa sürede bir araya toplanan yardımları tasnif edip bölgeye sevk ettik. Bu yardım kampanyasında öğrenci konseyinin büyük katkısı oldu. Bütün öğrencilerimizi yürekten katkıları için tebrik ediyor ve teşekkür ediyorum.

Ceylan Doğan
(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Yüksel Çobanoğlu
(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Yabancılar içinde bir yabancı

Hiç kuşkusuz düş gerçeğin ta kendisidir.

Ferit Edgü'nün kaleme aldığı Hakkari'de Bir Mevsim, "O" adlı roman 1977'de yayınlanmıştır. Kitap, bir süre yasaklanmıştır. Tekrar yayınlanmasının ardından sinemaya uyarlanmış, birçok kez de tiyatrodan sahnelenmiştir.

Romanın anlatıcısı modern bir insandır. Anlatıcı romanı anlatırken köylü insanın kültürünü, davranışlarını ve inançlarını modern dünyanın değerlerine göre tasnif eder. Romanda mekân "Doğu"dur (taşra) ve burası modern insanın alışık olmadığı bir dünyadır. Romandaki bir diğer tema ise ötekinin ötekisi olma durumudur.

Romanın anlatıcısı olan meçhul kişi, Hakkari'nin bir köyüne öğretmen olarak atanır. Öğretmenin köye gitmesi ile hafızasını yitirmesi bir olur. Geçmişine dair hiçbir şey hatırlayamaz ismi de dahil. Yalnız tek hatırladığı bir teknesinin olduğu ve denizde seyahat ettiğine dair anıdır.

Muhtar meçhul öğretmene okul niyetine köydeki boş bir odayı gösterir. Bu okulun ne bir tahtası ne bir sırası ne de bir bayrağı vardır. Öğretmen okul ihtiyaçlarını almak için ilçeye gider. İlçede Süryani bir kitapçı ile tanışır. Kitapçı insanların kitap okumamasından şikâyetçidir. Öğretmene okuması için dilini ve yazarlarını bilmediği kitaplar verir. Öğretmen ilk kırılmayı o an yaşar. Öğretmen olarak gönderildiği Doğulu insanına yabancı (öteki) olduğunun farkına varır. Artık o yabancılar içinde bir yabancıdır. Geceyi geçirmek için kaldığı handa kendisine ismini soranlara "ben, O'yum der". Bu

c ü m l e y l e
O'nun kendisini ve kültürel belleğini yitirdiğini ve ötekileştiğini görürüz.

O, köye döndükten sonra köylüyü gözlemlemeye başlar. Ne o köylünün dilini ne de köylü onun dilini anlamaktadır. "Ben oradaydım, dilinden anlamadığım insanların arasında. Dilimden çok az kimselerin anladığı insanların arasında. Gökyüzüne yakın bir dağ başında"

O, okul açıldıktan sonra öğrencilere bilmedikleri dili konuşup yazmayı, hesap yapmayı, dağların nasıl oluştuğunu, gemilerin neden denizler üzerinde yüzebildiğini öğretir. Oysaki dış dünyadan habersiz, dört dağ arasında sıkışıp kalan insanlar için bu bilgiler ne işe yarayacaktır. O'nun bunları sorgulaması ve kendisine olan yabancılaşması giderek bir varoluş meselesini sorgulaması aşamasına gelir. "Tanrım, var olmayan Tanrım, kime yakaracağım? Nerde bulacağım sorularımın cevabını"

Köyde küçük çocukların ölmesine neden olan bir salgın başlar. Günler geçtikçe bu sayı giderek artar. Köy halkı yollar kapalı olduğu için ilk yardımı öğretmen-den ister.

"Hoca benim kardeş hasta, diyor. Nesi var? diyorum. Ateşi var çok, diyor. Ölecek. İlaç vereyim mi? Diyorum. Hayır, portakal ver, diyor. Portakal yememiştir hiç."

Öğretmen, artan ölümler üzerine ilçedeki sağlık müdürlüğüne dilekçe yazarak bir köylü ile ilçeye gönderir. Köylü, bir hafta sonra eli boş köye geri döner. Salgın

diğer köylere de sıçramıştır ve oralarından da ölü bebek haberleri gelmektedir. Öğretmen, bir kez daha dilekçe yazarak bu kez muhtar ile gönderir. Muhtar da eli boş döner. Aradan aylar geçer, karlar erir ve yollar açılır, bebek ölümleri son bulur. Köye çocukları aşılacak için bir doktor ve bir ebe gelir. Ancak artık aşya ihtiyacı olan bebekler artık yoktur.

"-Bir dilekçe göndermişsiniz, çocukları aşılamaya geldik.

-Ölüleri de aşılacak mısınız? diye sordu öğretmen."

Bir gün ilçeden köye müfettiş gelir. Çocukların O ile anlaşabilecek düzeyde dil öğrendiklerini görür. Bunun üzerine öğretmene "vazifesini tamamladığını ve artık gidebileceğini" söyler. O, köyden ayrılacağını duyduğu an afallayıp kalır. Çünkü nereye gideceğini bilemez. Başka bir yerde bir evi, bir yurdu yoktur. Artık o da köylülerin dertlerini çeken, hastalıklarını yaşayan, dillerini konuşan biridir.

Öğretmen köyden ayrılırken öğrencilerinden öğrettiği her şeyi unutmalarını ister. Belki de hiçbir zaman işlerine yaramayacak bu bilgiler çocukları kendisi gibi ötekileştirecektir. Aslında çocukların öğrendikleri yalnızca dil, matematik ve coğrafya değildir. O' da onlardan yaşama ve ayakta kalma mücadelesine dair çok şey öğrenmiştir.

Yol gösteren bir kitap Simyacı

Simyacı, Paulo COELHO'nun 1988'de yazıp yayımladığı fantastik bir romandır. Roman, Mevlâna'nın *Mesnevi*'sinde yer alan küçük bir öyküden yola çıkılarak yazılmıştır. 6 yılda 42 ülkede 26 dile çevrilmiştir. Eser Türkçe'ye 1996'da, Özdemir İnce tarafından, Can Yayınları bünyesinde çevrilmiştir.

Herkesin yoğun ilgiyle okuduğu *Simyacı*, felsefi içeriğiyle okura bir nevi nasihat vermekte ve hatta bir kılavuz niteliği taşımaktadır. Belki de bu kadar sevilmesinin nedeni budur. Yazarın dilinin akıcı olması ve kurguları bağlama yeteneğiyle okurda merak uyandırması da diğer nedenler arasındadır.

Roman, Santiago adlı gencin tekrarlanan rüyalarının anlamını merak etmesi ve rüyasındaki hazinesinin peşinden giderken başına gelenleri anlatmaktadır.

Santiago'yu anne ve babası rahip olması için papaz okuluna gönderir. Arta kalan zamanlarında da koyun sürüsünü otlatır. Böylece Endülüs'ü de gezmiş oldu. Bir sene önce bu genç, koyunların yünlerini satmak üzere bir tüccara gider. Ancak sıra vardır. Bir kaldırıma oturup kitabını okumaya başlar. Bu sırada bir kadın sesi "Çobanların kitap okuyabildiklerini bilmiyordum.", der. "Koyunlar kitaplardan daha öğreticidir.", der genç çoban. Uzunca bir süre bu iki Endülüslü genç sohbet eder. Santiago yünlerini satıp borcunu öder, orada ayrılırlar. Ve şimdi bu kasabaya varmasına dört gün vardır. Çoban, o Endülüslü kızı görecek

için çok heyecanlıdır. Bunların üzerine Santiago düşünür ve rahip olmak istemediğine karar verir. Tüm cesaretini toplayarak bu durumu babasına açar. Babası hiç beklemediği şekilde olumlu tepki verir ve hatta ona bir koyun sürüsü alması için üç eski İspanyol lirası verir. Oğlunu kutsar ve uğurlar. Santiago, sırtında heybesi içinde yataarken yastık olarak kullandığı kitabıyla yola çıkar. Santiago sürüsünü alır. Dağ, taş gezmeye başlar; hava kararmaya başladığında koyunlarına güvenli bir yer bulur, geceyi orda geçirir. Akşam uykusunda gördüğü rüyalar Santiago'nun kafasını kurcalar. Önce bir falcı kadına gider ama tatmin olmaz. Falcı kadın, bu yorumlamalarından bir ücret talep etmez ama rüyasındaki hazineyi bulduğunda ondan onda birini vermesi için söz ister. Genç, oradan çıkıp koyunlarıyla yoluna devam eder. O sırada kendisini Şalem kralı olarak tanıtan bir ihtiyarla sohbet eder, amaçlarını anlatır. O yaşlı adam da sürüsünün onda birini ister ve sarayına davet eder. Çobanı teste sokar. Şalam kralı, Santiago'ya biri siyah biri beyaz olmak üzere iki taş verir ve siyahın 'evet', beyazın 'hayır' anlamına geldiğini söyler. Santiago topladığı ipuçlarıyla Mısır'a gitmenin yollarını aramaya başlar. Sürüsünü satar ve paraları cebine koyarak yola çıkar. Tanca'da kendisine bir rehber ararken bir Arap çocuklar

tanışır ve birlikte Sahra Çölü'nü geçmek için deve almaya giderler. Arap çocuk, Santiago'nun bütün parasını çalıp ortadan kaybolur. Santiago beş parasızdır. Bir bil-luriyecide işe başlar. Bir süre orada çalışıp yeterli kadar para kazanınca yine yollara koyulur. Yolda bir İngiliz ile tanışır. O da Simyacı'yı aramaktadır. Birlikte çölü geçmek için bir deve kervanına katılırlar. Santiago gözlem yapmaya devam eder, İngiliz ise kitaplarıyla meşguldür. Yol boyu gözlem yapan Santiago sonunda piramlara ulaşmıştır. Genç, sabah uyandığında yeri kazmıştır ve içi değerli mücevherlerle dolu hazinesine kavuşmuştur. Yüreği huzurla dolan Santiago Fatima'sına kavuşmak için heyecanlıdır. Uyandı-ğı yer; o ilk uyuduğu eski, terk edilmiş kilisenin bahçesindeki fi-ravun incirinin altıdır.

“Aradığımız her şey, bizim ilk başladığımız yerde olabilir.” mesajını vermekte aslında bu son. Diğer bir mesaj da şudur: Bir şey gerçekten istenirse evren de harekete geçer. Tek yapılması gereken Santiago gibi umudunu kaybetmemektir.

“... ve bir şey istediğin zaman, bütün evren arzunun gerçekleşmesi için iş birliği yapar.”

Modern zamanlara eleştirel bir evlilik hikayesi olarak dilharap

Gönlüm harap, cism-i nizârım kadar harap
Müthiş, memattan bile müthiş bu iktirab”
*Hanımlara Mahsus Gazete'den Modern Zamanlara:
Eleştirel Bir Evlilik Anlatısı Olarak
Dilharap*

Berre Sude Caner

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Fatma Fahrünnisa (Tezcan) 31 Temmuz 1876'da doğmuş olup 13 Ocak 1969'da vefat etmiştir. Annesi Ahmet Vefik Paşa'nın kızı Hurrem Hanım, babası İsmail Hakkı Bey'dir. 19. yüzyıl Osmanlı yazarları içerisinde yer alan Fatma Fahrünnisa, henüz 20'li yaşlarda edebî sayılabilecek eserler vermeye başlamış, toplumda kadınlık, evlilik ve aile gibi kavramlara dikkat çeken hikâyeler kaleme almıştır. Ayrıca Fatma Fahrünnisa'nın edebî tenkitle kaleme aldığı ahlakî yazıları dikkat çekmiş ve bunun neticesinde kendisine şefkat nişanı verildiği ifade edilmiştir. Yazar, bu romanı kaleme almadan evvel fiilî olarak bir roman yazmaya karşı çıktığını romanın önsözünde açıklar. Yazara göre romanlar zararlı türlerdir ve bu görüşünü şöyle açıklar: “Onlar icatlarının sebebi olan ahlakî güzelleştirme, halleri ve fikirleri ıslah, huyları arındırma maksatlarına hizmet edemiyorlar.” (sf. 24) Ona göre roman, fikri yüceliği yalnızca okunduğu anla sınırlı kalan ve etkisi zamana yayılmayan bir türdür. Bu nedenle de roman okumayı sakıncalı saymaktan kaçınmamıştır. Fakat daha sonra bu fikirleri esner ve biz “Roman ve tiyatrunun ahlak bozucu yanına, İslam'a aykırı olduğuna inanan birisinin romana ikna ediliş sürecini okuruz.” (sf. 14)

Dilharap Romanı

26 Kasım 1896-3 Haziran 1897 tarihlerinde 21 parça ve 25 bölüm halinde *Hanımlara Mahsus Gazete*'de tefrika edildiği

bilinen roman, dönemin diğer eserlerinde olduğu gibi kadın ve evlilik konularını ele alır. Bu bakımdan roman, dönemin diğer kadın edebiyatı ürünlerinden çok farklı bir şey söylemez. Fakat tematik açıdan benzer olup teknik açıdan farklı ele alınması ile *Dilharap*, dönemin diğer eserlerinden ayrılır.

Roman çoğunlukla ana karakter Mazlume'nin bakış açısından ele alınır ve müdahil bir anlatıcının varlığından da söz etmek mümkündür. Yazar, Ahmet Mithatvari bir teknik kullanarak okuru metne dahil eder, onlarla konuşur. Bu bağlamda Osmanlı edebiyatında bir kadın yazarın anlatıcı tercihleri de aslında başlı başına bir çalışma konusu olabilecek niteliktedir. Ayrıca romanda anlatım stratejileri iç monolog tekniğiyle sunulur. Romanda her şey; kendi yöntemleriyle çocuklarını yetiştirememiş ebeveynlerin, arzularına gem vuramayan oğullarını sefahat çukurundan kurtaracak bir çözüm arayışına girmesiyle başlar. Onların bu arayışları nihayete erer ve evlendirmek gibi bir çareye başvururlar. İstanbul'un elitist bir ailesine mensup kültürlü ve olgun kızı Mazlume, statü olarak kendisinden aşağıda olan bu aileye görücü usulü ile gelin gider. Bu durum karşısında biçare kalan Mazlume de zevk düşkünü Razi de bu evliliği istemez. Razi'nin aklını ve fikri ihata eden başka bir kadın vardır. Mazlume, bu erdem yoksunu ailede tek başı-

nalığı ile yaşamaya çalışır. Mazlume'nin o evdeki varlığı fiziksel olarak yok sayılsa da Mazlume devamlı ve zihnen onlara uyum sağlamaya çalışmaktadır. Evlilikleri süresince Razi'nin karakterinde değişimler görmeyi arzu eden Mazlume artık düşüncelerini bir noktada isyana taşır ve şöyle der: “...validesi değilim ki terbiyesinden sorumlu olacağım; bu yaştan sonra onu terbiye ve ıslaha ben memur olmadım ya!” (sf. 67) Fakat yine de Razi'de gördüğü tüm kusurların yaratılıştan geldiğini varsayarak üzüntülerini azaltmayı dener. Nihayet Razi'nin başka birisini kendisine tercih ettiğini öğrenir. Güzide ile hülyalar peşinde olan Razi'nin aklında Mazlume'den ayrılma planları vardır fakat Güzide'den geri dönüş alamayınca Mazlume'den ayrılmaktan vazgeçer, onu ailesinin evinden kendi evlerine getirmeye çalışır. Mazlume bu fikri düşünmeden reddetse de Razi'nin gerçekten pişman olduğunu düşündüren davranışları reddini askıya aldırır. Fakat Mazlume'nin o evdeki saadet günleri uzun sürmez. Mazlume aile evine geri döner ve çok geçmeden Razi tarafından ayrıldık-

larını bildiren bir kağıt alır. Bu ayrılık sonrası Razi ve Güzide evlenir fakat birkaç ay sonra Razi'nin sefahat dolu geçmişine geri döndüğünü Mazlume bir dostunun müjdelersine yazdığı mektupla öğrenir. Fakat erdem timsali Mazlume “Hemcinsimden birinin felakete uğraması haberinden memnun olacak kadar beni vicdansız mı zannediyorsun?” (sf. 123) diye karşılık verir dostuna. Mektubunu da Tevfik Fikret'in şiirinden şu iki diziyi ekleyerek sonlandırır: “Gönlüm harap, cism-i nizârım kadar harap/Müthiş, memattan bile müthiş bu iktirab” (sf. 124)

Metnin sonu merhametli ve ideal bir eşe karşı sergilenen tüm bu davranışların eleştirme ve zoraki sayılabilecek bir evlilikle iki kimsenin ömürlerini harap etmelerine neden olanları, bu mesuliyetleri ve vebali taşıyamayacakları hususunda kınama ile sona erer. Böylece yazar, bu romanla, evlilik gibi ciddi bir müessenin toplumda algılanış biçimine de şiddetle karşı çıktığını ifade etmekten geri durmaz.

Kekemeler ile iletişim için okumakta fayda var

Mizgin Sungur

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Kekemeler İçin Öneriler

Maviş Emel Kulak Kayıkcı'nın çevirisiyle hayatımıza giren eser, ilk olarak *Stuttering of America* (Amerika Kekemelik Vakfı) tarafından 1972 yılında yayınlanmıştır. Ülkemizde ise 2017 yılında çeviri olarak ilk baskısı yapılmıştır. Kekemeliği birebir yaşamış, kekemelikle etkili şekilde mücadele etmiş terapistler tarafından kaleme alınan eser, özgün bir çalışmanın ürünüdür. Her bir yazar görüşlerini farklı bölümlerde aktarmıştır.

Öncelikle, kekemelik nedir ya da ne değildir? Bununla başlayalım. Kekemelik, konuşma esnasında sözcüklerin akışının kesilme, takılma, solunum tutuklukları veya kas gerilimi gibi nedenlerle kesintiye uğramasıdır. Kekemelik; stres, kaygı, heyecan, üzüntü, öfke gibi anlarda artış gösterebilir. Kekemelik kesin çözümü olan, bir anda yok olan, ilaçla düzelecek bir durum değildir. Mücadeleyle, ısrarla, terapiyle üzerine giderek kontrol altına alınabilir. Zaman zaman artışlar ve azalmalar gösterebilir. Kekemeliğin temel nedeni günümüzde de tam olarak bilinmemektedir. Bu konuda kabul görmüş iki görüş vardır. Beyindeki konuşma ve düşünme merkezlerinin farklı hızlarda çalışması kabul görmüş düşüncelerden biridir diğer bir görüş ise kekemeliğin kalıtsal şekilde aktarılmasıdır. Kekemelik bulaşıcı değildir yahut kekeme bireyler normal akıcılıkta konuşan bireylere oranla daha az zeki değildir. Kekemelik sonradan oluşmaz. Fertlerde kalıtım yolu ile ortaya çıkan kekemelik, belirli bir tetikleyiciyle zuhur eder. Örneğin fare gördükten sonra kekeme olan fert, fare gördüğü için kekeme olmamıştır. Yaşadığı

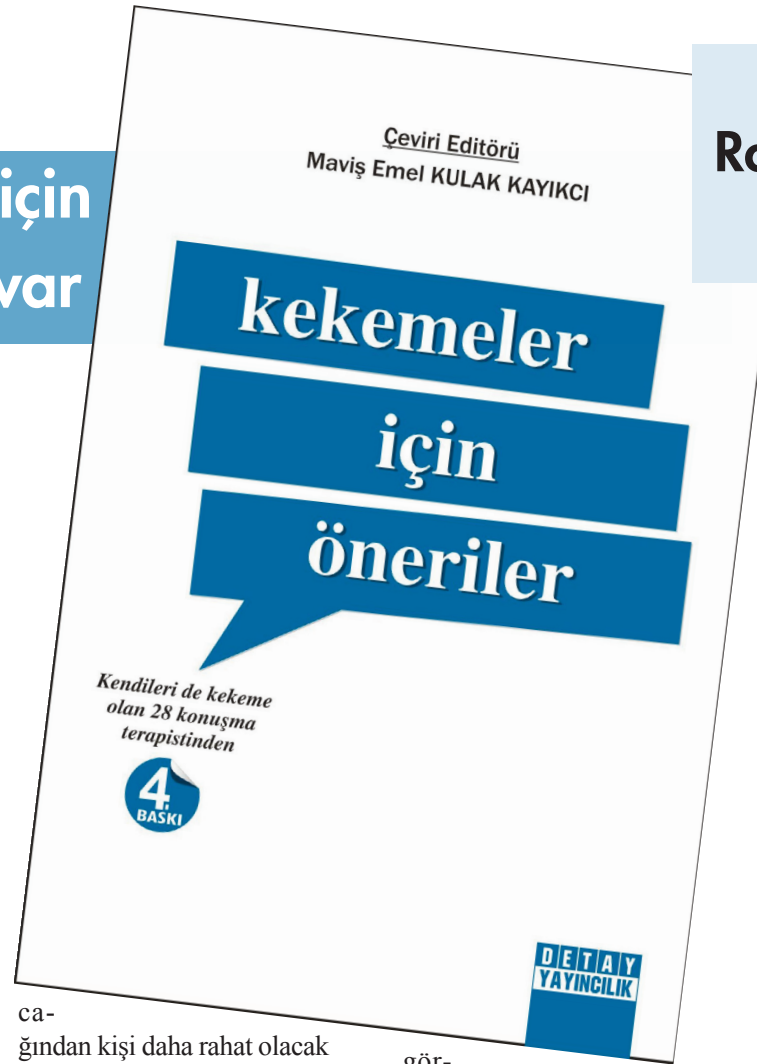
durumun korkusu, kekemeliği yalnızca açığa çıkarmıştır. Her ferdin kekemeliği farklı olduğu gibi kekemelikle mücadele etme yöntemi de farklıdır. Bunu kaptan bazı örnekler vererek göstereyim.

Ya Kendini İfade Et Ya da Kargo Olarak Yoluna Devam Et

Kitabın birinci bölümü olan bu kısım, Dr. Lon tarafından kaleme alınmıştır. Lon tren yolculuğu yaptığı esnada kondüktöre söylemesi gereken bir sözcük için içinden defalarca alıştırma yaptığını fakat kelimeyi söyleyeceği sırada kelimenin ağzından çıkmadığını ifade eden Lon'a, Kondüktör "Evet genç adam ya kendini ifade et ya da yoluna devam et" cevabını vermiştir. Üzerinde şok dalgası yaratan bu sözden sonra, kekemeliğini kontrol etmeyi hedefleyen Lon, işe kekemelik alışkanlıklarını/kaçınma davranışlarını belirlemeyle başlamıştır. Ardından bilinçli kekeleme taktiğiyle bir plan oluşturup belirli günlerde abartarak kekelemiş belirli günlerde ise baş sallama, göz kapatma gibi ikincil davranışlarını kontrol etmeye ve bunları not alarak devam etmiştir.

Kekemeliği Olan Birine Mesaj

Joseph G. tarafından kaleme alınan bu kısım ise eserin altıncı bölümünü oluşturmaktadır. Joseph kekemeliği bir buzdağına benzetir. Buzdağının görünen kısmı kekelediğimiz zamanlar görünmeyen kısmı ise bireyin içinde yaşadığı, korku, utanma, rezil olacağım duygusu gibi düşüncelerdir. Buzdağının görünmeyen kısmını yüze çıkarmayı hedefleyen ve öneren Joseph'in yöntemi kekemeliğini kabul edip ardından ilan etme yöntemidir. Kekemeliği ilan ettikten sonra çekinilecek bir durum kalmayaca-

ca-ğından kişi daha rahat olacak ve kekelerken yaşadığı sıkıntıları yaşamayacaktır.

Asla Pes Etme

Eserin dokuzuncu bölümü olan bu kısım Peter R. Ramig tarafından kaleme alınmıştır. Konuşma terapisti olan Peter, diğer pek çok dil ve konuşma terapisti gibi kekemeliğin kalıtsal bir eğilim ya da yatkınlıktan kaynaklandığını düşünür. Peter kekelememeye çalıştıkça kekemeliğin şiddetinin daha çok arttığını ifade ederken, geliştirdiği kaçınma davranışlarının bir kapan gibi olduğunu kekemeliği yenmek için öncelikle durumu kabullenmenin gerektiğini belirtir. Peter'e göre birey kekeme olduğunu kabul ettikten sonra kendi kendine iyileşme süreci başlar. Bu süreç şu şekildedir.

- Değişimi kabul edin
- Konuşma sürecini öğrenin
- Vazgeçmemeye çalışın
- Konuşma hareketlerini hissetmeyi öğrenin
- Açık ağızla konuşun
- Kekemeliğinizi kabul edin
- Kekemeliğinizi ile yüzleşin
- Asla pes etmeyin!

Kekeme Birini Görünce Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler

Kekeme bir fert olarak çevremde

gördüğüm en genel hal, insanların karşılarında kekeleyen birini görünce ne yapmaları gerektiğini bilmemeleridir. Kekeme birinin konuştuğu esnada sözünü kesmek, çıkarmakta zorlandığı sözcükleri tamamlamak iyi niyetle atılmış bir adım olsa da karşıdakinin eksik hissetmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle anlatmak istediklerini bitirene kadar dinlemek ve göz teması kurmak önemlidir. Kekeleyen birine konuşması esnasında rahatla, sakin ol, yavaş konuş gibi tavsiyeler vermek de yapılan yanlışlar arasındadır. Bu tavsiyeler bireyi rahatlatmaz, aksine diğer konuşmalarında da çekince yaşamasına sebep olabilir. Kekeme bir arkadaşımızın siparişine yardımcı olmak, konuşması gereken yerlerde konuşmak kısa vadede yardım gibi görünse de uzun vadede hayatını etkileyecek iyi niyetli yanlış davranışlardır. Özetle ifade edecek olursak kekeme bireylerin diğer insanlar gibi dinlenmeye ve anlaşılmaya ihtiyaçları vardır. Onları dinlemeniz, göz kontağı kurmanız, konuşurken diğer insanların sözünü kesmediğiniz gibi onların da sözünü kesmemeniz yapılacak en doğru davranışlar arasındadır.

Vatan Dediler Romanına gerçeklik üzerinden bakış

Tuana Alkan

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Talip Apaydın (1923-2014) Türk toplumcu yazardır. İlkokulu Çifteler Köy Enstitüsünde bitirmiş, ortaokulu okumak için Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'ne gitmiştir. Üniversitede ise Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirerek öğretmen olarak görev yapmıştır. Apaydın, edebî hayatına şiirle başlamış, ardından öykü ve romana yönelmiştir. İlk şiirlerini Köy Enstitüsü Dergisi'nde yayımlamıştır. Roman, hikâye, şiir, oyun, derleme, çocuk hikâyeleri, çocuk romanları, inceleme ve anı türünde eserler vermiştir. Yazmış olduğu Tütün Yorgunu romanıyla "Madaralı Roman Ödülü", Köylüler romanıyla "Orhan Kemal Roman Armağanı", Yapılar Yapılırken ve Otobüs Yarışı isimli radyo oyunları da "1975 TRT Yayınlanmamış Radyo Oyunları" ödüllere layık görülmüştür. Apaydın'ın eserlerine bakıldığında Orhan Kemal, Kemal Tahir ve Yaşar Kemal'in etkisi görülmektedir.

Talip Apaydın, eserlerinde yaşamından yararlanmış, doğup büyüdüğü köy hayatından bahsetmiştir. Romanlarında Ankara ve çevresine yer verirken; yoksul köylünün sıkıntılarını ele almıştır. Romanlarında sürekli olarak köy hayatından, köyden ve köylüden bahsetmesinin nedeni yaşamını o insanlarla geçirmiş olmasıdır. Onun ele aldığı gerçekçilik küçüklüğünden beri içinde bulunduğu koşullara tanıklık etmesinden kaynaklıdır. Gözlemlerini köy üzerinden yansıtmaya da eserlerinin "gözlemci gerçekçilik" üzerine kurulmasını sağlamıştır. Eserlerinde önceliği köy olmasından hareketle "Köy Edebiyatı Temsilcileri" arasında yer almaktadır.

1981 yılında yayımlanan Vatan Dediler romanı, Talip Apaydın'ın Kurtuluş Savaşını anlattığı üç romanından (Toz Duman İçinde 1974, Vatan Dediler 1981, Köylüler 1991) ikincisidir. Romanda olaylar 1920 yılında Uşak kasa-

bası yakınlarındaki Tacım köyünün, Yunanlar tarafından işgal edilmesiyle, köyde bulunan beş köylünün (Molla Mahmut, Hacı, Kazım, Çopur Hamdi ve Aşır) gece vakti orduya katılmak için köyden kaçmasıyla başlamaktadır. Düşmana yakalanmak için engebeli yollardan giden beş köylü sabah olmaya başladıkça yolda karşılaştığı diğer köylülerle sohbet etmekte ve onlardan yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayacakları, düşmanın olmadığı yerleri öğrenmektedir. Birkaç gün sonra Afyon'a varıp orduya katıldıklarında, asker gibi hissederek gururlanmışlardır. Onlar, Kurtuluş Savaşı uğruna mücadeleden büyük gurur duysalar da akılları hep köyde bulunan ailelerindedir. Köyde ise durumlar pek iç açıcı değildir. Yunanlar çoktan köyün düzenini bozup kendi düzenlerini sağlamışlardır. Köyde bulunan köylüler bu durumdan hoşlanmasalar da onlara boyun eğmek zorundadırlar. Roman boyunca beş köylünün ve köyde kalanların yaşadıkları gerçekçi bir biçimde anlatılmaktadır.

Talip Apaydın, edebî hayatını doğup büyüdüğü köy etrafında şekillendirmiş gerçekçi bir yazardır. Vatan Dediler isimli romanında da Kurtuluş Savaşını tüm aşamalarıyla, köylülerin üzerinden anlatmıştır. Talip Apaydın gerçekliği olduğu gibi anlatmasının yanında, oluşturduğu hüznü dünyayla, Kurtuluş Savaşında milletimizin yaşadığı problemlere ışık tutmaktadır. Apaydın, edebiyat dünyasının arka bahçesinde kalmasına rağmen; bildiklerini, gördüklerini anlatan istigna sahibi birisidir

"Düş Kesigi"nden Gerçek Kesiklere

Hafize Bilge Bekmezoğlu
(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Güray Süngü'nün yazdığı Düş Kesigi, bir sabah uyandığında kendisini, yazdığı romanın karakteri güvenlik görevlisi M olarak bulan Gereksizyazar'ın tuhaf hikâyesini incelikle örülmüş bir kurguyla anlatıyor.

Bu romanda rüyaların kırılmaya uğrattığı bir zihnin, yabancılaşmanın son eşiğini de geçip bir başka zihne dönüşmesi anlatılır. Kısacası buna bir yazarın gerçek ile kurgu arasında kaldığı ve gerçekliğin net olmadığı bir alanda birçok karaktere bürünmesi denilebilir. 2010 yılında Oğuz Atay Roman Ödülü'nü kazanan "Düş Kesigi" insanın hem en temel bilgisini hem de en temel yanılığını kendisinde taşıdığını farklı söylemler ile anlatıyor. Var olmanın zorlu süreci bu romanda karakter M ile anlatılıyor.

Düş Kesigi romanından insanın en büyük yanılgılarının kendi hakkındaki düşünceleri olduğu fikri kolayca çıkarılabilir. Karakterin yabancılaşması, varoluşsal sancılar çekmesi, kimlik arayışı, hayata tutunma çabası (Gereksizyazar ile sancılı anları) gibi birçok şey de psikanaliz çerçevesinde incelenebilir. Aynı zamanda romanın felsefi olarak da okunabileceği söylenebilir. Güray Süngü, bireyi yalnızlık, yabancılaşma, intihar, bunalım, kaçış, iletişimsizlik, delilik, cinnet ve arayış gibi varoluş sorununa işaret eden izleklerle ele alır. Sanrılar, yüzleşmeler, kişilik bölünmeleriyle bir karakter inşa edilir ve Düş Kesigi'nde güvenlik görevlisi M'nin ve aynı zamanda Gereksizyazar'ın birleşmesi, bütünleşmesi veya ayrılması buna örnek gösterilebilir.

M, içine yönelen bir karakterdir. Kendisini ancak içinden gözlemleyerek, dinleyerek tanıyacağını söylemektedir. "İnsan zaten kendisine içeriden bakabilir ancak. Dışarıdan baktığı yegâne an, örtülmektedir toprak tarafın-

dan." (Güray Süngü, 2020) Bir karakterin bu tespitlerde bulunabilmesi onun kendini gerçekleştirdiğine dayandırılabilir.

Üç bölümden oluşan roman, bölüm isimleri itibarıyla bir yükselişi imgelemektedir. (Taban, Tavan, Gök) Aynı zamanda bu bölüm adlandırmalarının ana karakter M'nin özgürlüğüne, kendini anlamlandırmasına ve bilinç düzeyinde yükselmesine işaret ettiği söylenebilir. Gittikçe her şeyi anlamlandıran karakter, zaman boyutuna hükmetme özgürlüğünü kazanarak lineer zaman yapısını bozup kurgu içerisinde gelişi güzel gezmektedir. Böylece romandaki zaman döngüsel bir şekle bürünmektedir. Bu durum postmodern yaklaşımda kronolojik zamana yer verilmemesi ile ilişkilendirilebilir.

Yazarın postmodernizmin imkânlarından mümkün oldukça faydalandığı görülmektedir. Romanında yer yer metinlerarasılıktan faydalanmıştır. Yazarın karakterleri seçişi ve onları konuşturmasıyla özgün karakterler yarattığı söylenebilir. Eserde; güvenlik görevlisi, yazar, doktor gibi sıradan insanlar yani günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz karakterler kullanılmıştır. Romanda; kimlik arayışı, hayata tutunma, yabancılaşma gibi genellikle karakterlerin mücadele etmek zorunda kaldıkları birçok varoluşsal sancılar görülmektedir.

Postmodern romanın özelliklerinde olduğu gibi bu romanda da karakter M, yazarı tanıtmakta ve onu hiçe saymaktadır. Karakter M, romanın bir kısmından sonra bir roman karakteri olduğunu fark etmiştir. Romanda karakter uyanışı yaşanmıştır. Karakter, romandaki zaman vb. gibi düzeni bozarak yazarından bağımsız hareket etmektedir. Karakter kendi yabancı ve zor yaşam hikâyesini sürdürmeye çalışarak yazarına müdahale etmektedir.

Karakter adeta deliliğinin yazar yüzünden olduğunu söylemek istemiştir

Postmodern romanın sunduğu imkânlar arasında üst kurmaca, bilinç akışı, metinlerarasılık, ironi, parodi, leitmotiv, ileriye sıçrama, imgesel anlatım, iç monolog vb. bulunduğu söylenir. Düş Kesigi romanı bir üst kurmacadır. Bu kavramlar, romanda sadece teknik özellik olarak barınmıyor aynı zamanda romanın bütünü haline geliyor. Bu romanda gerçekle kurmaca birbirine girmiş durumdadır. Kurgu olan gerçek, gerçek olan kurgu gibi görünmektedir. Kısacası romanın isminden yola çıkarsak bile düş kesikleri gerçek kesiklere, gerçek kesikler ise düş kesiklerine dönüşebilmektedir.

Bu romanda hem biçimsel boyutta hem de konu olarak karmaşaya vardır. Karmaşalar labirent misali değil benlikler arasında olan bir karmaşadır. Kahramanlarla birlikte okur ve yazar da bu kitapta, aynaların arasında kendine benzeyen yansımaların, asıl kendileri olması tehlikesiyle karşı karşıyadır. Gerçek kahraman bir an da taklit, taklit ise bir anda gerçek kahraman olabilecek durumdadır ve metinde kahramanlığın yani gerçek olan benliğin savaşı verilmektedir. Benliklerin savaşı bu konudaki karmaşanın tanımı olarak görülebilir. M'nin cümleleri normal

cümlelere benzemiyor. Bazen içinde tez antitez ve sentezi bir arada barındıran anormal cümleler bazen de yarım yamalak, kesik kalmış cümleler kurmuştur. Birbirine uymayan cümle yapıları da biçimdeki karmaşayı yansıtır niteliktedir.

Aynı zamanda Güray Süngü'nün kurduğu metinlerarası ilişkiler, romandaki karakterlerin analizini yaparken okura yardımcı olmaktadır. Kişilerin psikanalitik durumunu ve ruhsal dönüşümlerini anlamak için ipucu vererek karakter anlatımına katkı sağlamaktadır. Güray Süngü'nün metinlerarasılığı kullanmasında ortaya çıkan bir başka yardım ise okurun düşünce dünyasını geliştirmek, daha önceki okumaları harekete geçirerek eski ve yeni arasında bağ kurmak, zihinsel bir köprü oluşturmak, çağrışımlar aracılığıyla okurda estetik haz uyandırmaktır.

Karakter M, zaman, mekân ve mantık kurallarının işlemediği, tuhaflık ve anormalin hayli yer aldığı yolcuğunu başta modern aklıyla yorumlamaya çalışsa da bunda başarılı olamaz. Sonrasında düşüncenin basamaklarında yol aldıkça ve sembolleri okumaya başladıkça tuhaflıkları anlamını kaybettiği hayatını yeniden bulmaya yardım eden araç olarak değerlendirir. Onun ruhsal anlamda olgunlaşması ve mutlak hakikati görmesi için sembolik değeri olan "tavan", "taban", "gök", "bilgi", "akıl" ve "kalp" gibi kapılar, onun hayatını anlamlandırmasının geçiş noktalarını oluşturur.

SOMUNCU BABA: SIR VE ARAYIŞ

Gözde Kesdirici

(ASBÜ İdari ve M. İşler Çalışanı)

Somuncu Baba (Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri), Allah ve Resulü'nün aşkı ve vuslat hasretiyle yanıp tutuşmuş, Hakk'ın yolunda sebat ile dostun kapısında kul-köle olmuş bir gönül sultanıdır.

Somuncu Baba, 1349 senesinde Kayseri'de dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini babası Musa efendiden almıştır. Oğlu Hamid'in ilim öğrenmesine büyük önem veren Musa Efendi, Kayseri'de devrinin ileri gelen alimlerinden dersler almasını sağlamıştır.

Hamid, her sabah kalkınca Kur'an-ı Kerim'den bir veya birkaç ayet ezberler, manalarını babasıyla mütalaa ederdi. Böylece hem tefsir ilmini hem de Arapçayı öğreniyordu. Kur'an-ı Kerim'in dışında hadis, siyer, akaid ve ilmiyal okuyordu.

Hamid, babası Musa efendinin yolculuk hikayelerini dinler, içinde bir bilinmezlik ve arayış belirirdi. Bu haline hikmetli rüyaları da eşlik edince arayış derinleşirdi. Bir gün rüyasını babasına anlattı. Babası, "aradığını buldun mu?" diye sordu. Hamid, ne aradığını bilmiyorum ki, diye cevap verir. Babası gülümseyerek "ararsın ama ne aradığını bilemezsin, istersin ama istediğini bilmezsin" der!

Bir gün devamlı suladıkları tarlanın yamacında bulunan, zaman zaman inzivaya çekildiği mağarada şöyle bir hal vaki olur: Beyazıd-i Bestami'nin ruhaniyeti kendisiyle konuşur: "Kalbime bir süvari gibi indim, var gücüm ile Hakk'ın kapısını çaldım, lakin bela eliyle çalmadıkça bu kapı açılmadı" der. Hamid, ruhunda çoktan bir arayışa çıkmıştır. Ve yolculuk başlar.

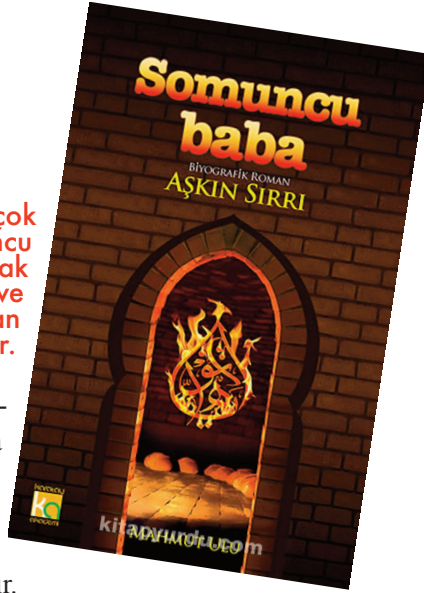
Kayseri'den Aksaray'a gelir. Burada Mahmut Mazdekani'nin tedrisine devam eder. Medresenin

Beni bu kitaba en çok etkileyen şey, Somuncu Baba'nın ölümü kavuşmak olarak nitelemesi ve "ayrılmadan kavuşamazsın" demesidir.

fırınında vazifelendirilir. Şeyhine "Efendim, beni ocakta vazifelendirmenizin hikmeti nedir?" diye sorar. "Hamidim, yanmadan bilemezsin, yanınca bileceksin" cevabını alır.

Genç Hamid, Hak izni, Resul sözü ile Şeyhinin kızı Necmiye ile evlenir. Halil Taybi ve Yusuf Hakiki adında iki oğulları olur. Zaman geçer biraz da yaşlı olan babası vefat eder. Babasının "sen arayansın gitmeden bulunmaz. Git bul ki ateş tabiatın yansın" dediğini hatırlar ve yollara düşer. Bu sefer ki dergâhı Bayeziddiye Hankahıdır. Buradan alacaklarını aldıktan sonra Erdebil'e geçer. Sadreddin-i Erdebili'nin dergâhında ekmek pişirerek, 1001 günlük çileyi tamamlar. Şeyhi "artık benlikten kurtulup yanma vakti geldi" der. Tekke'nin en kıyısında küçük ve karanlık bir odada kırk günlük imtihan başlar. İçerde bir tek rahle, küçük bir kilim ve Kur'an-ı Kerim vardı. Günlük yemek ihtiyacını bir dilim ekmek ve birkaç kuru üzümdür. Hiçlik makamına erer, hiç olmanın çok şey olduğunu anladığında kendini fark eder. Şeyhi "şükürler olsun gizli sırları buldun" der ve icazetnamesini verir.

Somuncu baba, Kayseri'ye gelir ve talebe yetiştirmeye başlar. Ankara'da Kara Medrese'de müderrislik yapan Numan efendiyi dergahına davet eder. Numan efendi davete icabet eder. Birlikte Bursa'ya giderler. Numan efendi Hz Çelebi Sultan medresesinde müderrislik görevini yerine getirirken, Şeyh Hamidi Veli Mezarlığın yakınında iki gözlü bir fırın inşa eder. Burada sıradan bir fırıncıymış gibi yaşamaya başlar. "Somunlar! Müminler!" diyerek sattığı ekmeklerle geçimini sağlar.

Bu sırada Niğbolu zaferini kazanan Yıldırım Bayezid, Bursa Ulu Camii'nin inşası için Emir Sultan'ı görevlendirmiştir. Emir Sultan Somuncu Babanın kim olduğunu anlamış ve ona hürmet etmeye başlamıştır. Yıldırım Bayezit caminin açılışında vaaz verme görevini Emir Sultan'a verir. O da bunu Somuncu babadan ister. Somuncu baba kürsüde Fatıha Suresi'nin tefsirini yapar. Bu sırada camide bulunan Molla Fenari, zihnindeki meselelerin hallolduğunu fark eder. Somuncu baba Emir Sultan'a "Hay Emir, hay! Niçin sırrı ifşa ettin! Bizim gidiş beratımızı verdin" diyerek Bursa'dan ayrılır.

Hacı Bayram Veli ile haç görevini yerine getirmek için Mekke ve Medine'ye giderler. Burada üç yıl kadar kalırlar. Haç ve Umre görevini yerine getirdikten sonra istemeyerek de olsa Haremeyn'den ayrılıp Aksaray'a yerleşir ve talebe yetiştirmeye başlar.

Somuncu baba, kendini yorgun ve halsiz hissetmeye başlar ve mescide varamaz olur. Hastalık ilerler, vuslat vakti yaklaşır. Durumdan haberdar edilen Hacı Bayram Veli yanına gelir. Somuncu Baba müritlerine şu vasiyette bulunarak rabbine döner. "Gizli ve aşikâr yerlerde Allah'tan korkun, sır olun, insanların elindekilerden ümidinizi kesin, az konuşun, az uyuyun, avamın arasına az karışın, açlıktan ölmeniz bile şüpheli şeyleri yemeyin" Vasiyeti üzerine cenaze namazını Hacı Bayram Veli kıldırır.

MEHMET KURTOĞLU VEFATININ 83. YILINDA MEHMET AKİF'İ ANLATTI

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Mehmet Akif Ersoy'un ölüm yıldönümü münasebetiyle Genç TYB ile birlikte hazırladığı bir anma programı gerçekleştirdi. ASBÜ Fuat Sezgin Salonu'nda icra edilen programa şair yazar Mehmet Kurtoğlu konuşmacı olarak katıldı. Dinleyiciler arasında Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dekanı Münire Kevser Baş ve çok sayıda öğrenci vardı. Anma programı, Kurtoğlu'nun kısa biyografisini okumasıyla başladı. 40 kitabı bulunan Kurtoğlu'nu şehir, sinema, biyografi ve deneme gibi alanlarda kitapları var.

Mehmet Akif Ersoy'un 86. ölüm yıl dönümü münasebetiyle gerçekleştirilen programda konuşan Kurtoğlu, Akif'i üç özelliği üzerinden anlattı. "Şair Akif", "Kahraman Akif" ve "Derviş Akif". Mehmet Akif Ersoy, bu üç özelliği kendi bünyesinde mecz etmiş, üçünü de şahsiyetinin ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir, diyen Kurtoğlu şunları söyledi.

Bazıları "Akif, şair değil manzum yazardır" diyorlar. Ancak bunlar bazı kişileri de bir tek şiiri olmasına rağmen şairler arasında sayarlar. Akif'in o kadar çok şiir var ki ona şair denmeyecek de kime şair denecek? İstiklal Marşı zaten başlı başına bir şaheser. Çanakkale Şiiri ayrı bir şaheser. Onun pek çok şiirini sayabiliriz. Ona şairliği reva görmeyenlerin bir kısmı bunu ha-

setinden dolayı yapıyor. Üstelik Akif birileri gibi şiirleri üzerinden hiçbir zaman para kazanmamıştır.

Akif bir kahramandır. Kahramanlar iki türdür, kılıçlı kahraman, kalemli kahraman. Akif, kalemiyle kahramanlık yapmakla birlikte sahada da bulunmuş ve istiklal mücadelesine Anadolu'nun her tarafını gezerek insanları ona teşvik etmiştir. Akif, kuşkusuz biçimde milli mücadelenin bir kahramanıdır. Ne yazık ki Akif, zafer sonrasında iktidara gelenler tarafından kenara itilmiş, hatta ülkesini terk etmek zorunda bırakılmıştır.

Yine bazıları da Akif'i Müslümanların eksik ve gedik yanlarını tenkit eden şiirlerinden hareket ederek onu tasavvuf muhalifi olmakla itham etmişlerdir. Akif herhangi bir tarikata intisap etmemiş olmasına rağmen tam bir derviş hayatı yaşamıştır. Lüks ve sefahat içinde yaşayan nice şeyhe rağmen Akif, istediği takdirde çok zengin bir hayat sürme imkânına sahip olduğu halde hep sade bir hayat sürmüştür. Dünya mülkünü elinin tersiyle itmiştir. Bunun en önemli misali istiklal marşı için kendisine tevdi edilen parayı kabul etmemesidir.

Mehmet Kurtoğlu, konuşmasını bitirdikten sonra öğrencilerin sorularını cevaplandırdı akabinde kendisine bir demet çiçek verilerek teşekkür edildi ve toplu fotoğraf çekiminin ardından toplantı bitti.

Zaman Makinesinde Türkiye Türkçesi

Beray Bengü Işık

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Doğan Aksan; İzmir’de doğmuş, ilkökul ve liseyi Ankara’da okumuştur. 1948’te liseyi bitirip üniversite hayatına atılmıştır sonrasında Dil Tarih Coğrafya Fakültesinden 1952’de mezun olmuştur. Aynı yıl akademik kariyerinde istikrar göstererek asistan olarak devam etmiştir. Kendisini dil alanında daha da geliştirerek 1972’de Dil Tarih Coğrafya Fakültesi’nde dilbilim profesörü olmuştur. Bunun yanında Türk Dil Kurumu’nda dilbilim ve dilbilgisi kolu başkanlığı görevini üstlenmiştir. Araştırmalarının yanında şiir, öykü, makale, fıkra ve deneme yazmıştır. Bu süre içinde Türk dili için önemli gelişmeler kaydeden Aksan, 1996’da emekli olmuştur. Değerli çalışmaların ardından Türkiye Bilimler Akademisi’nin 1998 Yılı Hizmet Ödülü’ne layık görülmüştür. Türk dili için önemli bir yere sahip olan Aksan, uzun süreli hastalığının ardından 12 Mayıs 2010’da hayata gözlerini yummuştur. Her ne kadar aramızdan ayrılsa da özellikle dilbilimcilerin aklında Türkiye’nin dilbilim ve anlambiliminin kurucusu ve temsilcisi olarak kalmıştır. Ahmet Turan’a göre de A.Von Gabain, R.Giraud, J. Kramsky gibi birçok Avrupalı Türkologun Türkçeye yönelik yanlıgılarını da ortaya koymuştur. Yazdığı her kitaptan her makaleden değerli bilgileriyle faydalandığımız Türk dilinin önemini yazılarıyla hissettiğimiz Türkçeye gönül vermiş Doğan Aksan’ı saygı ve rahmetle anıyoruz.

Eserimizde en çok dikkatimi çeken şey kapak fotoğrafındaki köklerini dört bir yana salmış koskoca bir ağaç. Gölgesinde kendimizi bulabileceğimiz, dinlenebileceğimiz bir ağaç. Türkiye Türkçesinin hangi evrelerden geçtiğini dilimizin geçmişini bugününü ve yarınını bize örnekleriyle sunan Aksan’ın “Dil, ba-

kıldıkça büyüyen bir ağaçtır.” sözünden etkilenilerek tasarlandığını düşünüyorum. Orhun ve Yenisey dönemine uzanan köklerin, büyüyerek belli başlı dönemlerden geçerken bozulmadan kaybolmadan koskoca ağaç olan bir dilin simgesel vardığını görüyoruz.

Dilimiz için çok değerli bilgiler bulunan bu kitabın ilk sayfasında Doğan Aksan, eserini Prof. Dr. Erhan Onuk’a ithaf etmiştir. Sonrasında sayfalarını çevirdiğimizde önsöz ve üç bölümden oluştuğunu görüyoruz. Kitabın adından da anlaşılacağı üzere bölümler Türkiye Türkçesinin Dünü, Türkiye Türkçesinin Bugünü ve Türkiye Türkçesinin Yarını olarak ele alınır.

Türkiye Türkçesinin dünü kısmında dilimizin tarihçesine yer veriliyor. Orhun ve Yenisey Yazıtlarından başlayarak Uygur Türkçesi, Karahanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve Yeni Türkçe başlıklarına yer veriyor. Aksan’ın yaptığı araştırmalarda Yenisey yazıtlarının Orhun yazıtlarından daha eskiye ait olduğunu görüyoruz. İlk bölümümüze bu bilgilerle giriş yapıyoruz. Sonrasında Uygur döneminde Uygur Türklerinin Budizm, Maniheizm ve Hıristiyanlığı da benimseyerek çeşitli kültür ve dinlerden ilhamlar aldıklarını görüyoruz. Aldıkları bu ilhamla yazdıkları metinlerde hastalıklar için ilaçlar, iyileşmede kullanılan yöntemler, fal ve daha nice bilgiler vardır. Uygur metinlerinden sonra yönümüzü Karahanlı Türkçesine çeviriyoruz. Bu bölümde karşımıza geçiş dönemi eserlerimiz arasında bulunan Kâşgarlı Mahmut’un Dîvânü Lûgati’t-Türk eseri ve Yusuf Has Hacib’in Kutadgu Bilig eseri çıkıyor. Aksan, bu eserlerin Türk diline neler kazandırdığını, dış etken-

lerden korunma biçimini ve aynı zamanda tarihten bilgiler vererek eserleri tanıtmış oluyor. Ara ara büyük şairlerimizden örnekler de vererek eski ve yeni arasındaki farkı en iyi şekilde algılamamızı sağlıyor. Cümleler ilerledikçe günümüze yaklaşıyoruz ve Türkiye Türkçesinin dünü Mustafa Kemal Paşa’nın dil konusundaki devrimi ve onun dilimiz ile yabancı etkenlere karşı boyun eğmemesi ile sonlandırıyoruz.

Türkiye Türkçesinin Bugünü içerisinde daha çok ses, biçim, anlam ve sözcük bilimini barındırıyor. Günümüzde çeşitli lehçe ve ağızlar konuşulduğunu hepimiz biliyoruz fakat biri daha da genelleşerek ülkenin yazı dili haline alır ve aynı zamanda ölçülebilir dil olarak kabul edilir. Aksan’da bu yazı dillerinin genel olarak bilim, sanat ve yönetim başkentlerinde konuşulan lehçenin genelleşmesiyle oluştuğunu savunurken ölçülebilir dil ile ağızlar arasındaki vurgu ve tonlama farkını örneklerle anlatmayı es geçmiyor. Örneklere baktığımızda vurguların aslında birer anlam ayırıcı öğeler olduğunu fark ediyoruz. Bu bölümün tamamen dilbilimsel bir taraf olduğunu söyleyebilirim. Bu sayfa araları tamamen bilgilerle donatılmış bir hazine resmen. Türkiye Türkçesinin anlatım çeşitliliğini gözler önüne seriyor. Bu bölümün en sonunda Aksan’ın geçmişten günümüze nelerin değiştiğini ve İngilizcenin güçlü etkisini anlatan cümleler insanı biraz durdurup düşünmeye sevk ediyor.

Düşünüp geldiğimize göre sıradaki aşama biraz da geleceğe yönelik yatırım yapmakta. Geçmişten

günümüze teknolojinin gelişmesiyle insanlar arasındaki iletişim imkanlarının kolaylaşması gün gibi ortadayken dilin kolayca değişmesi de imkansız bir durumdur. Televizyon, radyo gibi sesli içerik barındıran aletlerin sıkça kullanılması dahilinde lehçe ve ağızların güçsüzleşmesine buna karşılık toplumun ölçülebilir dile kayması görülmektedir. Şehirleşme ve göç de bu duruma destek vermektedir. Aksan, bu gelecek yolculuğunu olumlu ve olumsuz olarak ele almıştır. Geçmişten günümüze dilimizin değişmesinin en olumlu yanı kolay anlaşılabilmesidir. Zaman geçtikçe kelimeler eski anlamlarını yitirdikleri için yazı dili ile konuşma dili arasındaki güncelliği korumak gerekmektedir. Günlük yaşamda, edebi metinlerde ve resmî kurum yazışmalarında kullanılan dilin aynı sözcüklü denkliliğinde olması farkındalık bakımından çok iyi bir sonuçtur. Aksan, bunların tümüne değişim değil gelişim gözüyle bakmaktadır. Olumsuzluklara gelecek olursak, bunlardan en önemlisi gelişim açısından eğitim ve öğ-

retimin son yıllarda epey gerilemesidir. Aksan, bu durumu, doğru seviye tespit sınavlarının yapılamaması ve iyi bir dilbilgisi eğitimi alamamış, bilgi birikimi eksik insanların öğretmen olmasına bağlıyor. Mesela bu insanların belli konuda iyi bir kompozisyon yazmasını istemeleri gerektiğini vurgulamadan geçemiyor. Bugün aslında baktığımızda birçok ülkede anadili eğitimi konusunda problemler yaşanmaktadır. Bu problemlerin en başında okuma alışkanlığımızın olmaması, ders kitaplarının ve öğretmenlerin yetersizliği karşımıza çıkıyor. Dilimizi bozulmadan en güzel şekliyle geleceğe taşıyacak olan yine bizleriz. Türkçemize hakim fertler oldukça aslında dilini muhafaza eden bir millet olacağız. Bugün devlet olarak dilimizin korunmasında daha dikkatli olursak, sağlam temellerini öğrenecek olursak, kendimize ve etrafımıza okuma alışkanlığı kazandırırız, gelişen teknolojik aletler ile eğitim görmüş diksiyonu düzgün bireylere yer verecek olursak en iyi Türk genci en iyi Türk vatandaşı olarak hissetmeye hak kazanmış oluruz. Türk milleti olarak dilimizin korunması ve bunun farkındalığını kazanmamız için her anlamıyla nadide bir kitap olduğunu düşünüyorum. Okuyalım, okutalım.

SAMİPAŞAZADE SEZÂİ VE KÜÇÜK ŞEYLER

Muhammed Baran Aslan
(Hacettepe Tarih Öğr.)

Hepimiz Samipaşazade Sezai'nin (1860-1936) namını duymuşuzdur. Devr-i Osmanî'de yaşamış bu İstanbullu yazar ders kitaplarında sıkça boy gösterir. Babası Abdurrahman, Sami Paşa'nın konağında iyi bir tahsil gören sanatkar Tanzimat'ın ikinci yarısının genç ve kabiliyetli azalarındandır. Realizmin etkisinde olmasına rağmen eserlerinde tesadüfî unsurlar da bulunmaktadır. Yeni yeni Batı edebiyatıyla tanışan bir milletin ferdi olarak bu konuda muasırlarını geçmiş olmasına rağmen realizmi tam olarak sindirememiştir.

Sergüzeşt isimli romanı romantizmden realizme geçişte bir köprü vazifesi görmüştür. "Şîr", "Rumuz'ul-Edeb", "İclâl" gibi eserleri olan sanatçının en önemli eserlerinden biri batılı manadaki ilk hikâyelerden olan "Küçük Şeyler" isimli kitabıdır. Nispeten ince olan bu eserde ismi gibi güzel 6 hikâyeye yer alır. İlk hikâye "Bu Büyük Adam Kimdir" son hikâyeye ise "Pandomima"dır. Edebi manada en değerli olanlar ise "Pandomima" ve "Düğün" isimli eserlerdir. Özellikle "Düğün" iki bölümden oluşması ile dikkatleri celb eder. Kitaptaki en önemli karakterler Paskal, Eftalya ve Dilistan isimli karakterlerdir. Kahramanların bazıları tip, bazıları ise karakter özelliği gösterir. Hikâyelerin en önemli özelliklerinden biri de halkın içinden insanları anlatmasıdır. Kahramanların başından geçen günlük hadiseler dikkat çekici (bazen de latifeli) bir dille anlatılmıştır. Bunun yanında kahramanların bazıları yerli bazıları yabancıdır. Hadiselerin çoğunluğu trajikomik vakalardır. Asârın bazıları durum, bazıları vakıa hikâyesi özelliği gösterir. Dikkat çeken başka bir husus da ruhi tahlillerin ve betimlemelerin iyi

bir şekilde aktarılmasıdır. Umumi olarak konuşmalar diğer kısımlara nazaran daha sadedir.

Gerek kahramanların özellikleri gerek hadiselerin muhtevası tam manasıyla dönemin doğu-batı ikilemi içerisinde kalmış insanların haysiyet ve özentisi arasında çalkalanışlarını inceden hissettirmektedir. Bu husus ehemmiyetlidir. Zira hem dönemin derdini dile getirmiş hem de daima işlenen bu konuyu direkt vermeyerek okuyucuları bir taraftan kitaba ısındırmış bir taraftan da uyarılmıştır. Lakin hikâyelerden de anlaşılacağı üzere müellifin kendisi de aynı halet-i ruhiye içerisindeydi. Belki de bundandır ki hikâyeler umumi olarak trajikomik sonla bitmektedir. Ama bu bitişler zihinlerde derin bir iz bırakmaktadır.

Yani bir bakıma eser müellifin kendi fikir sancılarını, ruhi çalkantılarını başka kahramanlarının sırtına yükleyerek farklı ahval etrafında anlatmasından neş'et etmiş gibi görünmektedir. Dönemin sanatkarlarının çoğunda durum böyledir. Lakin buradaki fark dönem hakkında malumatı olmayan insanların bu özelliği kolay kolay fark edemeyecek olmasıdır.

KISA KISA ÖZETLER

"*Bu Büyük Adam Kimdir*" adlı hikâyede mektepteki Fransızca kitabının etkisinde kalan kahramanımız sokakta rastladığı; saçsakağı birbirine karışmış yaşlı adamı bilgili ve ehemmiyetli bir zat-ı muhterem olarak hayal eder. Ona göre bu büyük adam hayatın her türlü zorluğunu aşmış, batılı ünlü isimlerin bir aksidir. Lakin tesadüfen çıkan bir kavga sonucu bir esnaftan o adamın işsiz-gücsüz, okuma-yazması olmayan cahil biri olduğunu öğrenir.

Bu hikâyeye birçok açıdan değerlendirilebilir. Lakin ilk olarak belli başlı düşünceler ve çıkarımlar husule getirir. Bunlarda ilki dönemin münevver (aydın) kesiminin köklerinden kopmaya başlamış, kendini boşlukta hissedilen, milletini ve kendini küçümseyerek salaş tipli batılı insanların özlemini hissedişini ve bu hayallerin trajikomik bir şekilde yıkılmaya mahkûm olduğunu anlatmasıdır.

İkincisi günlük hayatta da ilginç vakaların yaşanabileceğinin söylesidir.

Üçüncüsü dış görünüşün karakter için yeterli bir delil olmadığını, bazen adeta âşık olduğumuz şeylerin süslü bir ambalaja sahip boş bir kutu çıkabileceğini öğretmesidir. Unutulmamalıdır ki ön yargılar kadar ön kabuller de oldukça zararlıdır.

"*Hiç*" adlı ikinci hikâyede içine kapanık bir gencin bindiği bir vapurda gençliğin de heyecanı ile kendisine gülümseyen bir kızdan etkilenişi anlatılmaktadır. Genç kızın gülümseyişi ile aşk hayallerine dalan delikanlı bir gün yakından gördüğü kızcağzın üst dudağının alt dudağından kısa olduğu için herkese gülümseyormuş gibi göründüğünü öğrenir ve bu hareketin kendisine özel olmadığını anladığı için hayalleri suya düşer.

Kitabın en dikkat çekici hikâyelerinden biri de "*Kediler*" ismini taşır. Bu hikâyede 33 senelik karısının kedileri kendisine tercih etmesi sonucu sinirlenip evden ayrılan lakin gidecek yeri

"Renklerin Senfonisi" Hazine Müzesi'nde

ol-

madığı için eve dönmek zorunda kalan yaşlı adamın dramı anlatılır. Eve dönen adam yalnızlığından ve çaresizliğinden dem vurarak yatağına uzanıp hüngür hüngür ağlarken çeyrek asırlık karısı kapıyı açıp "*O kadar bağırarak ağlama kedilerimi korkutacaksınız.*" der ve hikâyeye yürek yakan bu nüktyle biter.

"*Düğün*" isimli hikâyeye diğerlerinden farklı olarak iki kısımdan oluşur. Ve evliliğin zorlukları, bazı adetler ve genç bir kızın hüznü anlatılır.

"*İki Yüz Elli Kuruşa Bir Asır*" adlı hikâyede tabiatın ve ağaçların öneminden / güzelliğinden bahsedilir. Lakin hikâyenin sonunda insanoğlu para için birçok hayvana yuva, hatıra mekân, güzelliğe mesken olan asırlık ağaçların iki yüz elli kuruşa kesilmesine göz yummaktadır.

Son hikâyeye olan "*Pandomima*" da ise anlatım ve betimlemeler harikadır fakat hadise karikatür, tablo ve kitaplarda da sıkça işlenen bir klişe olan; insanları güldürmesine rağmen içten içe ağlayan bir komedyenin ruhi fırtınalarını, kalbi ile yüzü arasındaki tezdâ anlatılmaktadır.

Bizden bu kadar. Muhabbetlerimizle...

ASBÜ Hazine Müzesi'nde 16 Ocak 2023 Pazartesi günü ASBÜ İslami İlimler Fakültesi idari personeli Selda Nergiz'in "Renklerin Senfonisi" adlı kişisel resim sergisinin açılışı gerçekleştirildi. Sergi açılış töreni Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ali Osman Kurt, İslami İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Selçuk Coşkun, Genel Sekreter Saim Durmuş ve üniversite personelinin katılımıyla gerçekleşti.

Açılış programı, Selda Nergiz'in bilgilendirme konuşması ile başladı. ASBÜ İslami İlimler Fakültesi Dekanı Coşkun ve Üniversite Rektör Yardımcısı Kurt'un konuşmalarıyla devam etti. Ardından Selda Nergiz'e teşekkür belgesi takdim edildi. Kurdele kesme seranomisi sonrasında katılımcılarla birlikte "Renklerin Senfonisi" adlı kişisel resim sergisi ziyaret edildi.

Yaklaşık 30 resmin bulunduğu sergi 15 gün ziyaretçilere açık kaldı. Bu süre zarfında zaman zaman Selda Nergiz ziyaretçilere refaket etti ve resimleri hakkında bilgiler verdi. Ziyaretçiler en çok ilk yaptığı resmi sordular ve en çok "Acı Çiğdem" resmini beğendiklerini söylediler.